

A MAGYAR NEMZET ŐSVALLÁSA

ÍRTA:

PÁL FI KÁROLY

NY. REF. TÁBORI FŐESPERES

BUDAPEST 1941

Felelős kiadó: Pálfi Károly.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Bp. VIII., József-u. 61. T: 139-259.

Előszó.

Az 1914-18. évi világháború kimenetele három nemzetet (angol, francia, yenki) olyan kedvező helyzetbe hozott, hogy ők a föld legnagyobb részét vagy közvetlen birtokukba vehették, vagy legalább is politikai és gazdasági érdekkörükbe kényszeríthették: az emberiség kilenczted részét pedig mintegy ketrecbe zárva mozgási szabadságától és életlehetőségeitől megfosztották.

Az elnyomott népek természetesen ki akarnak törni ebből a lealázó helyzetből és keresik a módokat, eszközöket, amelyekkel a kitörést megvalósíthatják. Ezeket a módokat és eszközöket, ha a kezdeti siker nem csal, – már meg is találták és a „nemzet”, vagy „faj” jelszó alá foglalták össze.

A faji jelszó első feladatának tekinti: megtisztítani a nemzetet minden idegeidegenfajú betolakodótól; másodiknak: megtisztítani a remzeti életet minden ártalmas idegen gondolattól és intézménytől; harmadiknak: az ilyen idegen ballaszttól megszabadult nemzet összes erőit egy nagy ember kezébe adva, általa – a földön ezt a nemzetet megillető mozgási szabadságot és életlehetőségeket visszaszerezni.

A vallások természetesen első helyen állnak azon intézmények között, amelyek felé a faji gondolat figyelme irányul: és pedig azért, mert többnyire idegen népek gondolatvilágában születtek: tekintélyes vagyonnal és hatalommal rendelkeznek; nemzetközi kapcsolataik vannak; bevallott földi céljuk ritkán nemzeti, többször közönyös, néha egyenesen nemzet- és fajellenes; végül általában idegenkedvén minden változástól, csak lassan és nehezen tudnak alkalmazkodni a nagyobb méretű átalakulásokhoz.

Ezért érhető, hogy a faji gondolat a legtöbb ilyen átalakulásra törekvő nemzetben összeütközik a vallásos szervezetekkel és az összeütközés következménye: vagy a vallásos élet teljes megbénulása, mint Mexikóban; vagy kiegyezés és fegyverszünet hosszabb-rövidebb időre, mint Olaszországban; vagy nemzeti ker. egyház alapítása gondolatának felvetése – a zsidó elem kizárásával, mint Németországban; vagy az ősi nemzeti pgány vallás feltámasztásával való kísérlet, mint ugyancsak Németországban.

Magyarországban a jelenlegi kormány és az országgyűlés; többsége az egyházak lehető megkímélésével akarja a nemzeti egységet létrehozni és a békeszerződés bilincseit széttörni. Hogy a célt ily módon elérheti-e, azt én nem kutatom, de látom, hogy vannak magyar emberek, akik az egyházak működését a külföldi minták szerint bírálják és támadják, akik a magyar nemzet ősvallásának visszaállítását kívánják, sőt erre nézve kísérleteket is tesznek.

Ez a helyzet keltette fel bennem a kérdést: miben nyilvánult és milyen is volt hát tulajdonképpen a magyar nemzet ősvallása? Mert tudtommal erre nézve csak költői-, főleg Vörösmartytól származó képzelgések és tudományos kísérletek, adatgyűjtések vannak, de határozott megállapítás és tiszta kép nincs.

A németek ebben a tekintetben szerencsésebb helyzetben vannak. A keresztyénség terjesztői náluk is megsemmisítették ugyan, az ősvallás minden hozzáférhető nyomát és emlékét, de ők Tacitus Germániájából, az izlandi Eddából és a Fritjof mondából mindent helyreállíthatnak.

A magyar ősvallás felkutatása már sokkal nehezebb, körülményesebb és végette igen nagy területet be kell járnunk. De a cél megér minden fáradságot, mert ha sikerül elérnünk, örökértékű kincsekkel gazdagodik nemzetünk történettudománya.

A magyar ősvallás természetesen nem választható el a magyar őstörténettől, ezért az ősvallás ismertetésének keretében összefüggő képet igyekszem rajzolni nemcsak az őstörténetről, hanem az egész magyar őskultúráról is.

A magyar ősvallást száz évvel ezelőtt még lehetetlen lett volna elővarázsolni, ma már azonban főbb vonásaiban megállapítható a magyar nyelvben levő vallásos kifejezésekből, a család- és helynevekből a Kalevalából, az egyetemes vallástörténelemből, a régészetnek erre vonatkozó adataiból, a finn-ugor és sémita nyelvekből, a Bibliából, Elő-Ázsia történeti földrajzából és a magyar ősvallás adatgyűjtőinek munkáiból.

Mielőtt azonban hozzákezdenénk a magyar ősvallás ismeretetéséhez, szükséges megismerkednünk az adatgyűjtőkkel, vagyis azon tudós férfiakkal, akik ezen a téren már működtek és célunk elérését megkönnyítették.

A magyar ősvallás kutatásában úttörőknek tekinthetjük Otrokócsi Főris Ferencet, Sajnovics Jánost, Révai Miklóst és mindenképpen felett Horvát István nagy magyar történetírót. E négy nagy tudós munkásságának érdeme és lényege az, hogy ők észrevették a magyar és a sémita nyelv- valamint a magyar és zsidó nép között levő ősi kapcsolatot. Hogy azonban ez a kapcsolat miképpen jött létre és mögötte milyen történeti események rejtőznek, azt ők természetesen még nem tudhat-

ták: de nem ismerhették a bibliát sem, annak különféle viszonylataiban.

A magyar ősvallás kutatásában nagy munkásságot fejtett ki Hunfaly Pál, melynek eredményét „Magyar Ethnográfia” c. művében foglalta össze. Az ő érdeme, hogy a tudósok figyelmét felhívta az Ukkóra vonatkozó okmányokra, továbbá, hogy az őstörténet és ósvallás kutatásának körét a finn-ugor népekre és nyelvekre is kiterjesztette. Hunfalvi ismertette és bírálta a magyar őstörténet írott forrásait is és az ú. n. krónikások: Anonymus, Kézai, Marcus és Thuróczi munkáiról bebizonyította, hogy bennük a költeményt a valóságtól nem lehet elválasztani, amiért ezek magyar őstörténet forrásául nem használhatók. Hunfalvi észrevette és megjegyezte: hogy Bölcs Leó, Bíborban-született Konstantin és Ibn Ruszta (Deszta), adataiban ellentétek és ellenmondások vannak, de ezen ellentétek taglalására és tisztázására kora történelmi és régészeti ismereteit még nem találta elegendőknek.

Az ősvallás és őstörténet kiderítése végett azonban elengedhetetlen, hogy ez a kérdés némileg megvilágíttassék, azért ezt a feladatot kénytelen vagyok vállalni.

Bölcs Leo egy ideig szövetségese, de addig sem barátja a magyaroknak: őket ép úgy, mint a többi görög írók, nem nevükön nevezi. Róluk szóló állításai azonban nagyjában egyeznek a magyarok előző múltjával, jellemével és későbbi történetével. Bölcs Leo „Taktikája” tehát elsőrendű forrása a magyar őstörténetnek.

Ibn Rusta „Földrajzáról” tudnunk kell, hogy a magyarokra vonatkozó előadását nem közvetlen szemléletből, hanem egy kereskedő honfitársának elbeszéléséből írta le. Ez a kereskedő azt állítja, hogy a magyarok nomádok, de termékeny földeik vannak; nyáron a folyók mellett terelgetik barmaikat, télen vadászatból és halászatból élnek. Ez az arab, aki a tengerparton, a folyók torkolatában látott magyarokat és ezek életmódját, úgy adja elő a látottakat, amint ő észlelte és az ő fogalmai szerint megérteni tudta, A magyarok gulyáikat és méneseiket nyáron természetesen a folyók mentén legeltették, mert távol azoktól nem voltak olyan kutak, ahol naponta kétszer megíthatták volna őket. Az is bizonyos, hogy a gulyások nyáron nomád életet éltek. Az arab hallott a jó földekről, illetőleg látta, amint a sok gabonát a görög hajókra rakták: de nem látta az árterek mögött sűrűn egymás mellett épült falvakat, melyek lakói a jó földeket művelték. Ő az arabiai földművelést tartotta szem előtt, ahol a nomádok a művelhető területet az esőzés után bevetik, három hónapig őrzik, akkor learatják a termést és az év kilenc hónapjában kóborolnak. Ő az arab éghajlat alatt élvén, nem gondolt arra, hogy az orosz síkságon a marha- és lótenyésztés, földművelés-, ház- és istálló nélkül képtelenség.

Ibn Rustánál azonban szándékos ferdítést, vagy lóditást feltételezni nem lehet, azért bizonyos magyarázattal és megrostálással az ő előadása is felhasználható a magyar őstörténet forrásául.

Bíborbanszületett Konstantintól ered mindazon állítás, amelyekkel a magyar őstörténetet meg lehet zavarni, össze lehet kuszálni és a magyar múltat lehet kisebbiteni, befeketíteni. B. Konstantin előadása ellentétben áll Bölcs Leóéval, Ibn Rustéval és a Kazár Birodalom akkori ismert állapotával: ellenkezik a magyar őstörténet korábbi és későbbi szakaszával és a magyar nép jellemével. B. Konstantin azt állítja, hogy magyar főemberektől szerezte értesülését, de minden szava arra mutat, hogy azok a magyar főemberek besenyők voltak, akik a magyarokkal vívott harcaikat Hári János módjára ecsetelték előtte és fogalmuk sem volt a magyarok történetéről, vagy államszervezetéről. Ezért B. Konstantin előadásának csak olyan részleteit lehet a magyar őstörténet forrásául használni, amelyek más, megbízhatóbb adatokkal is egyeznek.

A magyar őstörténetre vonatkozólag tehát találunk adatokat az említett görög és arab írók munkáiban, de az ősvallásra nézve olyant egyáltalában nem, amelyik a valóságot csak meg is közelítené. A görög és arab tudósok egy-egy uralkodó vallás képviselői, akik bűnnek és méltóságukon alulinak tartják, hogy egy másik vallást tanulmányozzanak és megismerjenek, de ugyanakkor természetesnek vélik, hogy ezt az ismeretlen vallást képtelen rágalmakkal illessék. A krónikások és püspökmeg szerzetes írók viszont a magyar pogányság felett diadalmaskodó nyugati keresztyénség érdekelt emberei, akiknek közleményeivel szemben a magyar ősvallásra nagyon is illik Schiller mondása: „Jaj annak, akinek történetét az őt túlélő ellenség írja meg!”

A görög és arab írók előadásainál, továbbá a nyugati szerzetesek évkönyvei megbírálásánál mindig szem előtt kell tartanunk, hogy a magyar viszonyokról még a legnagyobb jóakarat mellett is igen nehéz volt hű leírást adniok: mert a magyarok abban a korban és előtte is, több ezer éven át - minden határaikon megjelenő idegenben kémet sejtettek, akit ha országukba beeresztettek, kíséretet adtak melléje, amely vigyázott rá, hogy baj ne érje, de még inkább, hogy semmi olyant ne lásson, amit tudni az ellenségnek hasznos lehetett volna. Épen így, ha ők valamely célból, leginkább követségben más népekhez mentek, ott olyan feleletet adtak a viszonyaik felől kérdezőknek, mint amilyent ma a székely ember ad, ha egy idegen felvilágosításért hozzá folyamodik. Különben is a székely ember ezen szokása nem az ő sajátossága, hanem az egész magyar nép egyik főjellemvonásának helyi maradványa.

Hunfalvi Pál mellett Ipolyi Arnold dolgozott legeredmé-

nyesebben a magyar ősvallás felderítése érdekében, aki „Magyar Mithológia” c. művében összegyűjtötte a régi vallásos szavakat és kifejezéseket; azonkívül több régi becses adatot hozott felszínre, anélkül azonban, hogy a magyar ősvallás rendszerét ismerte-, vagy sejtette volna. Nagy tudása mellett nem kisebb tévedése, mikor kijelenti: „Azok hiszik a sémi nyelvcsaláddal való rokonságot, akik az újabb tudományos előmenetelt ignorálják”.

Hunfalvi és Ipolyi után új és határozott irányt vett az ősvallás- és őstörténetkutatás. A török és finn-ugor nyelvészetel, valamint a néprajzi tanulmányokkal foglalkozó ifjabb nemzedék vette kezébe, sőt mondhatnám – birtokába ezt a kérdést és nagy szorgalommal három főútvonalon tört a cél felé. Ez a három útvonal: a nyelvi egyeztetés, a koponyaösszehasonlító vizsgálatok és az analógia; vagyis a magyarral rokon népek mai kultúrájából való következtetés a magyarok. őskultúrájára.

A nyelv, a koponya és a rokon népek életnyilvánulásainak ismerete tagadhatatlanul elsőrendű forrás és nagy segítség az őstörténet és ősvallás megállapításánál; de jól válassza ám meg a kiindulási pontot az a tudós, aki kizárólag ezekkel az eszközökkel akar célhoz érni! A nyelvészek eltévedtek; mert először is Ipolyi tanácsára „ignorálták” a sémi nyelvet, azután pedig a török és finn-ugor nyelvek felhasználásánál is hamis feltevésből indultak ki. A török-tatár és finn-ugor népek u. i. több, mint tízezer esztendővel ezelőtt mongol és árja keveredésből jöttek létre, amikor vér és nyelv tekintetében egységgé alakultak. A mongol és árja szótövek tehát a török-tatár és finn-ugor nyelvekben nem kölcsön-, hanem összavak, amelyekből nem lehet következtetni sem későbbi szomszédságra, sem hódításra, vagy hódolásra, mint ezek a nyelvészek teszik, amikor az ilyen feltevésekbe úgy belebonyolódnak és belekötődnek, mint a selyemhernyó a maga gubójába.

Hasonlóképpen áll a koponya vonalaival való bizonyítgatás ügye is. A mongol koponya tudvalevőleg kerek, az árja pedig hosszúkás: a kettő keveredvén, a kör és ellipsis egyesítésének számtalan változatai jelentkeznek, de a változatokon felül létrejő sok tiszta kör és tiszta ellipsis is; úgy, hogy a turániaknál a koponyavonallal való bizonyítás meddő fáradozás.

Legnagyobb tévedések azonban az „analógia” körül történnek. Itt u. i. a tudós nemzedék következtet és szövi a képzelet fonalát, de nem gondol arra, hogy a vallás- és általában a kultúra kisebb mértékben függ a faji rokonságtól, mint a szomszédságtól és a földrajzi, valamint a gazdasági helyzettől; azonfelül, hogy a kultúra nem csak felfelé fejlődhet, hanem megállhat, sőt kedvezőtlen körülmények között le is süllyedhet egészen a vadember életszínvonaláig.

A nyelvészek és ethnográfusok kísérleteit egyenként nem ismertethetem, de erre nincs is szükség, mert munkáik eredménye össze van foglalva gr. Zichy István „Magyar Őstörténet” c. munkájában. Lássuk tehát mindennek előtt azt a képet, amelyet a nevezett tudós többi nyelvész és ethnográfus társaival együtt a magyar őstörténetről és ősvallásról rajzol:

„A magyarok az Irtis és Bjelala folyók között elterülő vidéken több nép összeolvadásából keletkeztek: először onoguroknak nevezték őket, később egy Mógyer nevű vezérükről magyaroknak. Éltek törökök, bolgárok, hunok és kazárok szolgátságában, de nekik is voltak szláv rabszolgáik. A kazár birodalom hanyatlása után felszabadultak és szorítva a besenyőktől, megverve a bolgároktól, a mai hazába menekültek. A magyarok Árpádig csak törzsszervezetet alkottak, a törzseket Árpád egyesítette nemzetté. A székelyek nem azonosak velük, hanem csak rokonaik, mint a kabarok, akik a honfoglalás előtt csatlakoztak hozzájuk: de rokonaik a hunok és az avarok is.

A magyarok kultúrája azonos volt a szamojédok és vogulok mai kultúrájával. Nomád életet éltek, sátorban laktak, vadászat-, halászat-, állattenyésztés- és rablásból tartották fenn magukat. Télen a folyók partjai mellé húzódtak, hogy a hideg ellen védekezzenek. Ruházatul állatbőrt használtak. Szavaik egy részét az őket uraló törököktől, egy másik részét szláv szolgáiktól kölcsönözték. Az írást a törököktől és bolgároktól tanulták. Mielőtt a mai hazába érkeztek, kultúrájuk valamely nép hatása alatt hirtelen magasra emelkedett. Általában egynejeiségben éltek.

A magyarok ősvallása sámánizmusban, totemizmusban, bűvölésben és bájolásban nyilvánult, mint ma a szamojédoké és indiánoké: de tisztelték a döglött kutyát és a farkast is. Halottaik tiszteletére halotti tort tartottak. Homályos fogalmaik voltak bizonyos felsőbb lényekről és a perzsa-, mohamedán-, sőt a keresztyén vallás sem volt előttük ismeretlen.”

Nyilvánvaló ezen rövid kivonatból is, hogy a nyelvészek, ethnográfusok és történetírók, akik Hunfalvi óta a magyar őstörténet és ősvallás kutatásával foglalkoztak, első sorban épen B. Konstantinra és a magyar krónikásokra támaszkodtak és Ibn Rusta önmagának ellenmondó adatait is minden válogatás és magyarázat nélkül használták fel.

A szaktudósoknak fentebb csoportosított és bemutatott állításai az én vizsgálataim eredménye szerint a történeti valósággal nincsenek semmiféle viszonyban. Hunfalvi óta az őstörténetkutatás hátrafelé haladt és teljes chaosba bonyolult, mert utoljára még ennek az igazán nagy és helyesérzékű tudósnak pozitív megállapításait is kétségbe vonta. De nem mondhatok mást a finn tudósokról sem. Króhn Gyula, aki ezeknek legújabb és legfőbb képviselője, beszél a Kalevaláról, Ukkóról,

Jomaliról és Jumáról de nem is sejti, hogy honnan erednek és mit jelétének ezek a nevek. Még kevésbé van tudomása arról, hogy milyen nagy történelem-rejtőzik mögöttük.

Már befejeztem ezt a munkát és a kéziratot szíves hozzájárulás végett átadtam dr. Fettich Nándor múzeumi őr úrnak, mikor a nevezett tudós arra a tényre hívta fel figyelmemet, hogy újabban jelent meg egy német könyv, melynek szerzője, Schröfl Alois, a Niebelung eposzra vonatkozólag az enyémhez hasonló elméletet állított fel.

A könyvet azonnal megszereztem, átolvastam és mindjárt láttam, hogy munkámat addig nem bocsáthatom közre, míg ezt az említett tanulmány helytálló megállapításaival és tévedéseinek megvilágításával ki nem egészítem.

Schröfl Alois könyvének címe: Der Urdichter des Liedes von der Niebelunge Not und die Losung der Niebelungenfrage. Megjelent Münchenben I. B. Hohenester kiadásában 1927-ben.

Schröfl három tételcsoportot állít fel munkájában:

I. Az ú. n. lochi pseudohullákat Pilgrim passai püspök készítette II. Ottó német császár tudtával és beleegyezésével azon célból, hogy, 1. püspökségét érsekség rangjára emeltesse, 2. egyházfői jogkörét kiterjessze egész Magyarországra, 3. jogcímet szerezzen a magyar nemzet megtérítésére, a német kultúra ráerőszakolására és a német császár hatalmának elismerésére.

II. A Niebelung eposzt ugyanez a Pilgrim püspök költötte Géza magyar fejedelem felhívására azon célból, hogy a magyaroknak a hunokkal való rokonságát, vagy azonosságát kimutassa, ezáltal jogcímet teremtsen Gézának, mint most már Attila egyenes leszármazottjának Magyarország birtoklására a német császárokkal szemben, akik erre, mint Nagy Károly egykori birodalmának részére igényt tartottak.

III. A Niebelung eposzhoz függelékként csatolt „Klage”-t ugyancsak Pilgrim püspök költötte azon célból, hogy Bulcsúnak augsburgi vereségét Isten büntetéséül tüntesse fel – korábban felvett keresztyénségének elhagyásáért és ezzel a magyar népet megfélemlítvén, rábírra a keresztyénség elfogadására.

Ami az I. csoportba foglalt állításokat illeti, mindenki igazat ad Schröflnek. Ezen állítások nagy része már régen ismert és elfogadott történelmi valóság. Új benne mindössze annyi, hogy a német császár tudott Pilgrim tervéről és hogy a püspök a hamis bullákat, rchasesem tette közzé Németországban, sőt nem mutatta be Rómában sem, hanem csak a magyar királyi udvarban, ahol a hamisítás célját elérni akarta,

A II. csoportba foglalt állításokból már kevés állja ki a bírálatot. Itt eredeti és helyes észrevétele Schröflnek az, hogy

a Niebelung Ének szoros kapcsolatban áll a magyar történettel, illetőleg őstörténettel: de ennek a kapcsolatnak a körvonalozásában elejétől végig téved. Pilgrim nem lehetett a N. nek. szerzője, mert lehetetlen feltételezni, hogy ugyanaz az ember, aki Magyarországot a német császár kezére akarja játszani, fegyvert kovácsoljon saját tervének megghiúsítására. De nem lehet Pilgrim a szerző azért sem, mert az eposz cselekményei és szereplő személyei sehogy sem illeszthetők Pilgrim és Géza korába, hanem csak Sz. Istvánéba és Péterébe. Schröfl temérdek oldalon, vért izzasztó kusza körmondatokban, hihetetlen tudással és szorgalommal összehalmozott érvekkel bizonyítgatja, hogy Attila nem más, mint Géza, Krimhild-Adelheid, Ortlieb-Vajc, vagy talán Bulcsú unokája, akinek fejét Cambrai ostrománál az ellenség levágta: de sem a német Krimhild és Etzel mesékben, sem a történetben, sem a magyar ősmondákban nem talál támaszpontot a jellemek összekapcsolására, így mikor a tehetetlen Attilában Gézát akarja felismerni, de jellemükben egyezőt nem talál, azzal a képtelen ötlettel segít magán, hogy a magyar uralkodók a csatákban és küzdelmekben nem vehettek részt, mert mint a Dalai Láma, vagy a török szultánok félisteneknek tartattak, akik a szentség és érinthetetlenség magányába húzódtak, vagy az élvezeteknek adták át magukat, mialatt birodalmuk ügyeinek intézését vezéreiknek engedték át.

Schröflnek a „Klage”-ről vallott nézetében, amennyiben az a költemény célját illeti, van valószínűség, de ennek a szerzője sem lehetett Pilgrim.

Schröfl maga kijelenti munkájában, hogy a N. Énekre vonatkozó egész elmélete a hunmagyar rokonsággal áll, vagy bukik. De ezt a rokonságot a magyar krónikások munkáira alapítja, akikről viszont a következő nézetet vallja: „A magyar krónikások nem a valóságot, hanem az udvari véleményl írták meg nevetségesen dicsekedő módon: egyik krónikás a másik munkáját egyszerűen lemásolja és csak jelentéktelen események közlésében térnek el egymástól: az ország és a népélet eseményeiből nem közölnek semmit. – A krónikások adatai annyira zavarosak, kuszáltak, felfújtak, hogy idegen források megerősítése nélkül egy szavukat sem lehet elhinni”.

Még érthetlenebbé teszi Schröflnek a hun-magyar rokonsághoz való ragaszkodását az a tény, hogy a hunok eredetéről és mivoltáról hiteles adatokat közöl, anélkül azonban, hogy ezeket a megérdemelt figyelemre méltatná.

Schröfl munkája csupa ellenmondás, csupa következetlenség és csupa – magyar gyalázás. Legenyhébb vádja a magyarok ellen, hogy nincs történeti érzékük. Lássuk tehát, hogyan van ő maga ezzel a történetíróra és bírálóra nélkülözhetetlen tulajdonsággal felruházva! Schröfl Pilgrimet a következő sza-

vakkal akarja felmenteni és igazolni: „Kétségtelen, hogy Pilgrim hamisított, de mivel okiratai nem egyiptomi papyrusra, hanem pergamente voltak írva, azon felül nem is volt rajtuk a pápai pecsét, – ő nem okmányt, hanem történetet hamisított, amit az ő korában minden ember űzött, aki történetírással foglalkozott. Pilgrim tehát a hamisítással nem bűnt követett el, hanem erényes cselekményt vitt véghez azért, mert 1. önmagának akart vele hasznot szerezni, 2. a keresztyénséget vélte vele terjeszteni, 3. a német birodalom határait igyekezett kiterjeszteni, 4. a szegény, nyomorult magyarokat szeretete volna általa a keresztyénség és a német kultúra áldásai-ban részesíteni”.

Kitűnik ebből az igazolásból, hogy Schröflnek nemcsak történeti, – hanem erkölcsi ítélőképessége sincs és én azt hiszem, hogy ma nincs olyan magyar tudós, aki merészelne a 17-ik századbeli kasuistika ilyen gombáival nyilvánosság elé lépni.

Schröflnek 351 oldal terjedelmű könyvében alig találunk néhány lapot, amelyiken a magyarokat a következő jelzők valamelyikével nem illetné: vad, kegyetlen, gyáva, nyomorult, barbár, ravasz, műveletlen, ázsiai stb. A következő sorokban azonban mintha mindezt elfelejténé, imígy állítja párhuzamba a magyarokat a németekkel:

„Amilyen vadak és vitézek a magyarok a csatában, éppoly emberségesek és jószívűek foglyaikkal szemben. A németek ellenben foglyaikat felakasztják, vagy megcsonkítják”.

„A magyarok mutatták meg Európának, hogy milyen az igazi vendégszeretet”. Ezzel szemben felhoz olyan eseteket, amikor német főurak barátság színlelésével ellenségeiket vendégségbe csalták és ott megmérgezték, vagy lemészárolták.

„A németeknek is voltak ugyan vándor dalnokaik, akik a szerelemről énekeltek, de a magyar népdal a keresztyénség felvétele előtt virágkorát élte és a N. Ének szerzője az első versbefoglalásnál ennek a formáját, a párosrímű, rövidsorú versalakot alkalmazta”.

Schröfl hangsúlyozza a magyar nép vallási türelmességét, de a németekben ilyen erény keresését meg sem kísérli.

Schröfl gyengéit, hibáit és tévedéseit azonban nem azért soroltam fel, hogy érdemeit és erényeit elhallgassam.

Schröfl nem rosszakaratból, vagy elfogultságból gyalázza az ősmagyarokat, hanem azon adatoknak az alapján, amelyeket neki a magyar nyelvészek, ethnográfusok és őstörténetírók a pogánykori magyarság államszervezetéről, életmódjáról, vallásáról és kultúrájáról szolgáltatnak. Ő u. i. ismeri az e korra vonatkozó magyar irodalom termékeit a legnagyobb pontossággal és részletességgel: de az egész világ tudományos irodal-

mából is összehordta mindazt, amit ott a magyar őstörténet, ősválás és őskultúra megvilágítására, alkalmasnak talált: a tudós lelkiismeretessége tehát benne a legnagyobb mértékben megvan.

Schröfl nagy adatgyűjtése következtében műve egyik forrásmunkájává lett a magyar ősválás kutatásának és Hunfalvi Ukkója után az első biztos és határozott nyomot épen az ő munkájában találtam meg. De nem nélkülözhetjük e munkát különösen akkor, ha Géza és Sz. István korának eseményeit akarjuk ismerni.

A német nemzeti szellem nagy ébredésének óráiban Schröfl ki merté mondani, hogy a német szépirodalom nagy büszkesége, a Niebelung eposz, magyar történeti eseményekben gyökerezik és az ősmagyar kultúra emlékeivel van átszőve. Schröfl tudta, hogy munkáját a német közönség és a német tudományos világ a legnagyobb ellenszenvvel fogja fogadni, azért tisztelnünk kell benne az igazi vérbeli tudós bátorságát is.

Ezek előrebocsátása után a magyar ősvallást időrend és fejlődési fokozat szerint négy fejezetben fogom bemutatni.

- I. Fejezet: A magyar ősválás Turánban.
- II. Fejezet: A magyar ősválás Szíriában zend befolyás alatt.
- III. Fejezet: A magyar ősvallás Szíriában föníciai befolyás alatt.
- IV. Fejezet: A magyar ősvallás a mai hazában.

I. A magyar ősvallás Túránban.

A turáni népfaj úgy keletkezett, hogy Kr. e. több, mint tízezer esztendővel, mikor az addig vízzel borított Turáni Alföld-száradni kezdett, a víztől elhagyott területekre keletről jnjon. gol, délről pedig árja népek tódultak, akiknek érintkezéséből és keveredéséből egy új népfaj állott elő, a turáni, A turáni fajban tehát kell lenni mindkét alapfaj testi és lelkitulajdon-ságaiból: nyelvében kell lenni mindkét faj nyelvéből és vallá-sában is mindkét faj vallásából.

A turániak ősvallását még nem ismerjük, de a mongolo-két ismerjük: vizsgáljuk meg tehát, mi volt a mongolok és árják vallása a keveredés korában!

A mongol faj főképviseelője a kínai nép, melynek ősvallása még érintetlenül megvan. Konfucse tanításának érdekében, mely kétezer év óta államvallása Kínának, az államhatalom igyekezett ugyan az ősvallást megsemmisíteni, de sikertelenül. Konfucse vallásának u. i. lényege az, hogy nem, vallás, mert hittana nincs, hanem egész tartalma csak erkölcsi okoskodás-ból áll, melynek célja tisztán földi és bár rejtve, de elég át-látszóan az, hogy a kínai nép nyugodjék bele nyomorúságába és irigységgel, elégedetlenséggel, vagy éppen lázadással ne za-varja a nagybirtokosok, a hivatalnokok, u. n. mandarinok és a császár uralmát. Ezt az okoskodást a tanítók tanítással, hir-detéssel, szuggerálással és nem utolsó sorban bambusznáddal bele is erőszakolták a kínai nép fejébe és lelkébe, úgy hogy a célt nagyban és egészben elérték. De mivel a hitet és vallást az emberi lélekből csak egy másik hit és vallás képes kiszorítani, a kínai nép ősi hite és vallása Konfucse tanainak elfo-gadása után is épségben maradt.

A kínai nép mint egyedüli, öröktől fogva való hatalmat, az eget tiszteli, amelyet ő Ten-nek, vagy Tien-nek nevez. E fő-hatalom mellett hiszi, hogy az elköltözött emberek lelkei to-vábbra is élnek a halál után és ha a másvilágon valamely ok-ból elégedetlenek, haza is látogatnak. Hogy a holtak megelé-gedjenek, haza ne járjanak és az élőket ne ijesztgessék, élő szeretteik haláluk alkalmával tiszteletükre halotti tort rendez-nek és az ott felhordott ételekből és italokból visznek és rak-nak az eltemetettek sírjaira is.

Ha a kínaiak ősvallását ebben az egyszerű alakban megvizsgáljuk és a magyar népszokással összehasonlítjuk, azonnal látjuk, hogy ez a vallás a maga egészében és teljességében megvan a magyar nép szokásában, hitében és nyelvében. A magyar nép is, ős Ten-nek, azaz Istennek nevezi imádásának legfőbb tárgyát: a magyar nép is hisz abban, hogy vannak kísértetek, akik haza járnak: a magyar nép is tart halotti tort kedvesei elhunytá alkalmával és eredetileg ő is rakott ételeket és italokat a sírokra, amely szokás, mint Ipolyi közli, Gömör megyében élt legtovább. Nyilvánvaló tehát, hogy a turáni, közelebről a magyar ősvallásban benne volt a mongol elem ősvallása.

Most pedig vizsgáljuk meg, mi volt az árják vallása abban a korban, amikor Turánban a mongolokkal keveredtek és adtak-e át abból valamely elemet a turániaknak!

Az árják vallása minden vonatkozásban fel van már derítve és teljes világosságban áll előttünk: így maga a görög mithológia tanítja, hogy mielőtt az istenek, azaz a hét bolygó születtek, Kronos és Uranos, vagyis az idő és az ég uralkodtak. Míg azonban az' ég az érzékekre ható valóság, addig az idő már az okoskodás és bölcselkedés szüleménye: vagyis az időnek, mint az ég szülőjének gondolatát csak *egy* későbbi kor papjai találták ki. Világos tehát, hogy abban a korban, amikor az árják Turánban a mongolokkal keveredtek, ők is csak az eget tisztelték és azt Ur-nak nevezték, amit a görög uranos, az egyiptomi oziris, az ind azuras, a német úr és a nemzetközi azur (= égszínkék) szavak bizonyítanak. Az „ur” szó tehát az árja nép ősvallásából került a turáni-, közelebről a magyar nyelvbe és ahogy összeolvadt a mongol és árja nép vére, úgy olvadt össze az ugyanazon fogalmat kifejező ur és isten szó Úristenné.

Míthogy e szerint az „úr” és „úristen” szó ma is megvan a magyar nyelvben, kétségtelen, hogy a magyar ősvallás Turánban a fejlődés első fokán a fentebb vázolt mongol ősvallás volt, megtoldva benne az Isten neve az ugyanazt jelentő „ur” szóval. Ez az egyszerű ősvallás még Turánban kibővült a Hold és a Kos csillagzat tiszteletével. A turáni u. i. pásztornép lévén, nagyon fontos volt ránézve, hogy éjjel is lásson és a nyáját az oroszlan-, tigris-, párduc- és farkastól meg tudja védeni. Ez okból jótevőjét látta a Holdvilágban és hálából arra is kiterjesztette vallásos tiszteletét.

A pásztorellettel vele járt, hogy a nyáját néhány ember éjjel is őrizze, akiknek egyéb dolguk nem lévén, akaratlanul is azt nézték és vizsgálták, amit egyedül láttak: a csillagos eget. Vizsgálódás közben az égen különféle rajzokat, főleg állatképeket véltek felfedezni, amelyek között a Kos csillagzat állván foglalkozásukhoz legközelebb, azt szimbólummá tették és istenként tisztelték.

A hely- és családnevekben is találunk ugyan bizonyítékokat a Kos és Hódvilág ilyen szerepének igazolására, de róluk hátrább tesz bővebben szó. Ezt tehát egyelőre mellőzve, a Kos és Hódvilág imádását bizonyítja Firduzi a „Sahnamé”-ban, mikor a következőket írja: A turániak szőnyegekbe félholdat és kosfejet szőnek: díszmeneteiken elől kék zászlót (az ég szimbóluma) visznek, melyet a félhold ékesít és fejedelmük trónjának lábait is kosfejek díszítik.

A Kos és Hódvilág imádását bizonyítja az a tény is, hogy mikor a turániak egy csoportja, a mai magyarság egyenes őse elhagyta Turánt és a régészet megállapítása szerint Kr. e. 8 ezer körül a Kaukazon át Szíriába költözött, birodalmát ott a Kos és Hódvilág országának (Kus és Havilah a bibliában), magát pedig kosinak nevezte.

Végül Kr. e. 5100 körül, mikor az árják egy csoportja Egyiptomban összeolvadt az ott talált kosiakkal, a kos fejt a karvaly madár nyakára illesztve, ezt az egyesített állatképet az új nép szimbólumává tette, a félholdat pedig a „tautó”-bol rövidített Tot isten testén fejül alkalmazta.

Mindezek alapján kétségtelen, hogy a magyar ősvallás Turánban a fejlődés második fokán az Ég, Hold és a Kos csillagzat imádásában és a meghaltak lelkeinek es emlékeinek tiszteletében állott.

A vallási szertartás ebben a korban még tisztán a halotti torra szorítkozott, melyben, mint az egyiptomi Tot isten neve mutatja, már jelen voltak a tudók, akkori nyelven tautók, vagy tótok, akik az evés és ivás közben a halott érdemeit ecsetelték, egyébként pedig, mint hátrább a kínai költészetben látni fogjuk, már akkor dalszerzéssel, mesemondással, jóslással és orvoslással is foglalkoztak.

*

A bűvölés, bájolás, igézés, – egyszóval a hypnotizálás, továbbá a szellemidézés és elküldés, aminek nyoma a „küldött farkas” kifejezésben (úgy néz, mint a küldött farkas) és a bibliában (Sámuel I. 28.) fennmaradt: végül az ezekkel összefüggő szertartások, kufuzslások és hókusz-pókuszok, – amelyeket együtt és közös néven sámánizmusnak nevezünk, – kétségen kívül megvoltak az ősmagyaTöknaT is: de mint JTower Vilmosba hynotizmusról írott könyvében kimutatja, ezek a jelenségek nemcsak minden ősnép, de a bűvölés, bájolás és igézés az állatok életében is otthonosak: azért ezeket egy nép hitével, vagy vallásával azonosítani még a tételes vallások előtti korban sem lehet. A tételes vallások pedig egyenesen tiltják és üldözik őket, bár minden tilalom ellenére búján tenyésznek a legműveltebb népek társaságaiban is.

Az előszóban láttuk, hogy a magyar tudományos világ általános nézete szerint a magyar ősvallás tisztán samanizmus-

ban nyilvánult. A sámánizmus fenti ismertetése után kétségtelen, hogy minden ilyen állítás, vagy feltevés képtelenség. De éppen ilyen képtelenség az is, mikor valaki a boszorkányt és különösen a boszorkánykínzást hozza kapcsolatba a magyar ősvallással.

A turáni ősvallásban volt egy hiedelem, mely szerint ha egy meghalt lelke hazalátogat, hozzátartozóit álmukban megnyomja, vagy megcirógatja, – akkori nyelven bisirgálja, vagy bizserkéli (e szónak egyik változata a közhasználatban levő bizserég és a szenegáli tájszó: megcsiriböl). Az ilyen lelket azért bisirkának, vagy boszorkának, törökül basirkánnak nevezték. A boszorka akkori és eredeti fogalma azonban semmi rokonságban sincs azzal az árja fogalommal, amelyet később a keresztényen papok a boszorkány szóval jelöltek.

Az árják mithológiájában volt egy különös hatalommal felruházott gonosz női személy, amelyet ők a strix, striga, hexe és witch nevek alatt ismertek. Így már a rómaiak azt tartották a strixről, hogy csecsemők vérért szívja, viszont őket a saját emlőiből mérges tejjel szoptatja meg. A németeknél pedig ma is fennáll az a szokás, hogy népünnepélyeken szalmából boszorkányt készítenek, azt a földön húzzák, vonszolják és utoljára megégetik, – jelölve ezzel azt a szörnyű kínzást és kivégzést, melyben ők egykor a boszorkánynak tartott szerencsétlen öreg asszonyokat részesítették.

A hexével üzőtt eme népszokás megmagyarázható és megérthető abból a viszonyból, amelyben árja felfogás szerint a férfi és nő állnak egymással.

Köppen und Wolf: „Religion der alten Germanen” c. értekezésében azt írja, hogy a germánok hite szerint a nőben bizonyos szentség és jövőbelátó képesség lakozik. De amit Köppen elfelejtett kimondani, – ép úgy lakozik benne a germánok hite szerint – gonoszság és megrontó képesség is. Az árja nem szemérmeskedik, hanem nyíltan kifejezi, hogy a férfiban és nőben főérték a nemiség: azért az árja férfi feleségét nőmnek, a feleség urát férfinak nevezi. Az árja férfi a nőt éveinek számával fordított arányban értékeli és az öreg asszonyt háta mögött előszeretettel hexének mondja. A magyar, ember ellenben a nőt éveinek számával egyenes arányban tiszteli és az öreg asszonyt a „nénémasszony” címmel tünteti ki.

A magyar nép gondolkodásában és jellemében semmi nyoma sincs a boszorkány iránt érzett árja gyűlöletnek: Kálmán király tehát a magyar nép gondolatát és hitét fejezte ki abban a korban szinte hihetetlen törvényével, mely szerint – de strigis, quae non sunt – boszorkányok nincsenek.

A boszorkány fogalmát az árják csempészték bele a középkori keresztényiségbe és az utóbbi továbbította a magyar nép gondolatvilágába, amely azonban azt sohasem vette komo-

lyan, hanem inkább tréfásan a szép, fiatal leányra alkalmazta. Azért szinte elképzelhetetlen, hogy igazi magyar ember valaha egy öreg asszonyt boszorkányságért elítélt-, vagy bántalmazott volna.

Hogy Sz. István törvényt hozott a strigák ellen, ez nem jelenti azt, mintha a magyarok hittek volna akkor a boszorkányok létezésében, mert ezek a törvények nem magyar fejben születtek, hanem általános nyugateurópai keresztyén törvények voltak és alkalmazásuk is nem állami, hanem egyházi törvény-székekre volt bízva. Kálmán király törvénye viszont az elfojtott tűz egy utolsó felcsillanó szikrája volt, mely az ősmagyarok kultúrfölényére egy pillanatnyi világosságot árasztott.

II. A magyar ősvallás Szíriában zend befolyás alatt.

A turáni nép egy tekintélyes része Kr. e. 8 ezer esztendővel elhagyta Turánt és az Urálon, Volgán, Kaukázon át Elő-Ázsiába vonult, ahol Szíriában, Mezopotámiában és Arábiában telepedett meg: sőt egy része Egyiptomba is átvándorolt. E turániak az említett földrajzi egységek mindegyikében államot alapítottak, azt mindenütt Kos és Hódvilág néven nevezték és a Turánból hozott ősvallást Kr. e. 5200-ig változatlanul megtartották.

Kr. e. 5200. (az egyiptomi évkönyveket 5100-ban kezdték el írni) körül azonban nagy világesemény történt Iránban. Zathustra néven u. i. egy vallásalapító lépett fel, aki az addig urakodó természetimádás és a már akkor kifejlődött és elhaltalmasodott papi kaszt ellen az árja népet és királyát egy új, – alapjában egyistenhívő vallásnak igyekezett megnyerni. Zathustra hosszas küzdelem után elérte, hogy a nép egyik része Visztaszpa királlyal együtt elfogadta az új hitet és a régi vallás híveit a papokkal együtt kiverte a Perzsa Birodalomból.

Az Iránt, elhagyó áriák három égtáj felé menekültek: egyik csoportjuk keletnek, Indiába; a második északnak a Káspi tenger partján az Ural és Volga folyókon át Európába; a harmadik pedig nyugatnak, a Tigris és Eufrátes völgyébe és abban felfelé.

Ezen utóbbi területet akkor- már háromezer év óta a kosiak tartották megszállva, akik most a feléjük áramló irániakat visszaszorítani igyekeztek, de véglegesen csak a Kebár folyónál tudták őket feltartóztatni. A megállásra kényszerített irániak egy része megtelepedett a Tigris és Eufrátes völgyében és mintegy négyezer évi küzdelem után végleg összeolvadt az ott maradt kosiakkal. Másik része átkelt az Eufrátesen és ennek egyik csoportja délnek fordulva, lehúzódtott Egyiptomba: másik csoportja pedig ott maradt Dél-Szíria és Palestina hegyvidékén, míg ugyanott az összes lapályokon és folyóvölgyekben a kosiak helyükön maradtak, függetlenségüket megvédték, az árijakkal össze nem vegyültek és bár lazán, de valóságban mégis

hozzátartoztak az észak-szíriai Kos és Hódvilág anyaországához.

Az Egyiptomba húzódott árjak békésen összeolvadtak az ott talált kosiakkal, azért ez utóbbiaknak nem adtak csúfnevet, hanem elfogadták a kosi elnevezést „hiksos” alakban. A mezopotámiai és délszíria-palestinai árjak azonban, mivel hosszú időn át hadilábon éltek a kosiakkal, mindenütt csúfnevet adtak nekik. Így a Tigris és Eufrátes völgyében elnevezték őket akkádoknak, azaz istenteleneknek és szumiroknak, azaz műveletlen szamaraknak; Palestinában kanaánitáknak, azaz síkföldieknek; amelekitáknak, azaz istenteleneknek, sőt egy helyen a bibliában (Bírák 8.) tévesen midiánitáknak is. Legfontosabb azonban a puna név, melyet a córiak és sajdaik, azaz a föníciaik adtak a kosiaknak.

A puna szót maguktól a kosiaktól vették a föníciaiak, amely az osztják nyelvben ma is él és szőröst jelent, de egy változata él a magyar nyelvben is és ez a szó, amely rövidítve pun, vagy finn alakban is használtatott, nem más, mint a görög barbár = szakállas és a görög-filiszteus gol-ból alakított zsidó goj szó.

A kosiak viszont az árjakat, mivel ők törzseik szerint a hét bolygó (Nap, Hód, Merkúr, Vénusz, Mars, Jupiter és Szaturnusz) valamelyikéről nevezték magukat és a hét bolygót imádták, – hétistenimádóknak hittitáknak nevezték.

A sémita nyelvekkel sokan foglalkoznak, de ha e nyelvek előállításának és származásának körülményeit nem tisztázzák, akkor a régészet és őstörténet forrásaiul alig használhatják őket. Mihelyt viszont a sémita nyelvek eredetét megismerjük, azonnal rengeteg régészeti, őstörténeti és ősvallási adat birtokába jutunk.

A sémita nyelv első ősi alakját a föníciai árja-kfireskedők hozták létre a végből, hogy mikor ők egymás között beszélnek, beszédüket az árja és kosi vevő és eladó közönség ne értse meg. Ők ismervén mindkét nyelvet, azökbpl vették a szavakat; de ezeket a szavakat úgy használták és úgy alakították, hogy ez által egy, harmadik, teljesen új nyelv keletkezett. Legegyszerűbb példa és bizonyíték erre a számszók kialakulása.

A kosi „nyelvnek abban a korban az ezer fogalmának kifejezésére két tájszava volt: az „ezer” és az „ászár”, a föníciaiak átvették mindkettőt és az ezerrel a 20-at, az ászárral pedig a 10-et jelölték.

A kosi nyelv akkor, mint a Tisza folyó neve bizonyítja, a 10 jelölésére a tizza szót használta: ezt is átvették a föníciaiak, de nem a 10, hanem a 9 jelzésére.

Az iga alsófáját a magyar nép alfának, felső fáját pedig béfának mondja, – utóbbit a nehezen kiejthető főfa helyett. Ezt az alfát a föníciaiak átvették és belőle képezték abc-jük első betűjét oly módon, hogy húztak két vonalat és ezekre ferdén rá-

rajzoltak egy-egy igaszeget: ugyaezt az alfa* szót felhasználták az 1000 jelölésére is.

A kosi „hamis” szóval az 5-öt, az „egy” ősalakjával, az „eged”-del pedig az 1-et fejezték ki a föníciaiak.

Az árja nyelvből átvették a mea – mille szót, de nem az ezret, hanem a százat jelölték vele, ezen kívül a sex = sesa, sieben = seba, for = árba és zween = sena számszókat változtatlan értékkel. A 8-at a föníciaiak a „semona” szóval fejezték ki, melynek jelentése: hallgassunk.

Érdekes és a szógyártás elveire élénk világot vet a férfi és nő semitá elnevezése. Az ősz árja nyelv a férfit „masia”-nak, a nőt pedig „masiana”-nak nevezi. A föníciaiak kivették a masia szóból a si szótagot, ezt megfordították és az így nyert „is” szóval jelölték a férfit. A masiana szóból viszont kivették a sia részt és rajta egyet csavarva, az így létrejött „isa” szóval a nő fogalmát fejezték ki.

A város fogalmának jelölésére a föníciaiak felhasználták először a kosi „kerített” szót „kirjat” alakban, de ezt könnyen felismerhetőnek találván, később a kirjat-ból kiverték az „ír” részt és vele jelölték a várost.

Az érdekesebb mesterkedések egyikét mutatja a „kodes” – szent szó létrehozása is. A magyar, illetőleg kosi nyelv a keresztyénség felvétele előtt a mai „szent” fogalmának jelölésére az „eg”, „ik”, „ikd” és „ikdves” szavakat használta, amelyek közül az „ikd”-et megtaláljuk az etrusk Miatyánkban is. A föníciaiak, mint ez a Miatyánk** tanúsítja, először átvették az ikd-et icht alakban, de ezt felismerhetőnek gondolván, az ikdves szóhoz folyamodtak, melyből kivették az i és v hangokat és az így nyert „kodes” szónál megállapodtak. – Ez így

* *Jegyzet:* Lásd: Helps to the study of the bible, Oxford, 1. lap. Hogy a föníciai alfa és az iga alsó fája magyar nevének azonossága nem véletlenség, azt kétségtelenné teszi az a tény, hogy a föníciaiak „b” betűjüket is az iga egy másik részének magyar nevéből a „béfából” vették és ezt a következőképpen rajzolták: a „b” betű első ősi alakjával le-rajzolták a béfa két nyakvonalát, egymás mellé az igaszeget tartó egy-egy lyukkal: később e főié a két nyakvonal fölé egy vízszintes támaszvonalat húztak; a fejlődés végső szakaszában ezt az egész rajzot függélyes irányba helyezték, melyet azután a föníciaiaktól a görögök, az utóbbiaktól pedig a rómaiak is átvettek. Így született a „B” betű.

** *Jegyzet:* Az etrusk nyelv eredetét és mibenlétét a szaktudósok egészen a legújabb időkig nem tudták pontosan megállapítani. Mintegy tíz évvel ez előtt azonban Kertész Kálmán ösküi plébános talált a vatikáni könyvtárban egy – az etruskot is magában foglaló 22 nyelvre fordított Miatyánk kéziratot, mely azonnal megoldotta a rejtélyt és kétségtelenné lett belőle, hogy az etrusk nép és etrusk nyelv tiszta föníciai eredettel bír.

E Miatyánk szövege a következő:

Epen (apánk) s (vagy) v alanthu (mennyben) icht (szent) i (legyen) simk (neved) tvume (jöjjön) mlekak (országod) ias (legyen) epezk (akaratom) kve (miképen) v alanthu (mennyben) ken (aként)

megy tovább a sémita nyelv egész rendszerén keresztül. Azért a sémita nyelvet nem szabad úgy tekinteni, mintegy természetes úton kialakult kifejezésmódot, hanem mint egy mesterségesen szerkesztett esperanto-, vagy tolvaj-nyelvet, mely úgy terjedt el Elő-Ázsiában, hogy a föníciaiak hajóikkal és karavánaikkal látogatván a szomszéd országokat, egymás között használt titkos beszédüket először ellesték szolgálk, majd matrózaik, végül mindazon kevertfajú népek, amelyekkel sűrűbb érintkezést tartottak fenn.

Aki a sémita nyelv ezen előállítását nem ismeri, vagy elismerni nem akarja, az keresheti benne a hittita és egyéb feltételezett ősnépek és ősnyelvek nyomkit a világ végezetéig.

*

Miután Zarathustra hívei a hét bolygó imádoit Iránból ki-verték, vallásukat természetesen világvallássá akarták tenni,, amely célból hittérítőket küldtek a szomszéd népekhez, tehát a kosiakhoz is. Akosiak elfogadták az új vallást, azért szükséges, hogy a zend vallás lényegét itt néhány szóval előadjam.

4 világban örök idők óta két hatalom él: a világosság és setétség, vágy a jó és rossz, Ahura Mazda és Arimán = Elő Bölcs és Erős Ember. E két hatalom állandó harcban áll egymással, de a harc nem egyenlő esélyű, mert bár Arimán képes megrontani Ahura Mazda sok teremtményét és ideiglenesen megghiúsítani az utóbbi sok üdvös célját: az Élő Bölcs végül mégis mindenben diadalmaskodik, Arimán pedig elbukik.

A lelkek preejüstenciával bírhatnak, azaz már megtestesülés, vagy születés előtt élnek: már akkor Ahura Mazda, vagy Arimán pártján állnak és részt vesznek a két hatalom harcában. Születéskor tehát már minden ember predestinálva van a jóra, vagy a rosszra.

v erz (földön) laemn (kenyerünket) klim (mindennapit) jiten add) lane (nekünk) jum (ma) sie (bocsásd meg) lan (nekünk) hvum (a bűnt) k (miként) s (is) ansuli (megbocsátunk) lehvilan (az ellenünk vétőknek) la (ne) ten (vigy) v mesa (kísértetbe) v (de) mirethu (szabadíts) ra (gonosztól).

Megállapítható e szövegből, hogy a másoló nem tudott etruskul és hibásan másolt: a laemn és klim szavak helyén u. i. az eredeti szövegben lechemn-, illetőleg kaliórnnak kellett lennie.

E rövid szövegből is látható; hogy a sémi nyelvek mennyi szót vettek át a- magyar, illetőleg kosi nyelvből, mert az „epén”, „alahtu”, „icht”, „ken”, „lechem”, „jum”, „k”, „epe = epedés” és „s” szavak nyilván magyar eredetűek.

A magyar „alatt” Szóból eredt az etrusk „alanthu”, az utóbbiból pedig a latin „altum”. Kétségtelen ez azért, mert a magasság, vagy mélység fogalmát a latinon kívül egy árja nyelv sem fejezi ki ezzel a szóval.

A magyar nép a nap jelzésére, mint az osztják jóm és a török jevm bizonyítja, eredetileg a jóm, az égi Napéra pedig a Ra szót használta, melyeket Kr. e. 1000. körül a szomszéd assyroktól „kölcsonzott „nafeu” szorított ki a használatból.

Mind a jó, mind a rossz lelkek között vannak főbb vezető lények, összesen heten, az u. n. majnyuszok, – magyarul manók, finnül majnen, vagy möjnen. Ezek: Vohu, Äsa, Andra, Sraosa, Airman, Armaiti és Ako. E hét manóról nevezték el akkor a hét napjait is. Természetesen némi torzítással, vagy magyarosítással. Ezért a hét napjainak első magyar nevei voltak: Vájna, Ocsa, Endre, Rácsa, Armán, Imre és Ukkó. É nevek sorrendje azonban bizonytalan, csak az bizonyos, hogy az első nap Vohu manóé volt, mivel a német Woche és az angol Week ezt meggyőzően bizonyítják. A hét manót hét halhatatlannak (amesa spenta) is nevezték, mely elnevezésre céloz, cáfolva I. Timotheus 6., 16. állítva, hogy egyedül Isten halhatatlan.

A hét manót a zend vallásból a zsidók és tőlük a keresztények is átvették és ma is ismeretesek a következő nevek alatt: Gábrriel, Michael, Rafael, Uriel, Sátán, Lucifer és Mefistofeles. Zsidó fordításukban észrevehető bizonyos célzatosság, amennyiben a jó manók mindegyikének nevébe bele van illesztve az Élő Bölcs neve. Róluk a biblia számos helyen megemlékezik, legfeltűnőbbén Jób 1-6., Mózes I. 6-2. és Máté ev. 4. részekben.

Az érzéki világot és az első emberpárt Ahura Mazda teremtetten nagyjában úgy, amint az Ó-testamentumban is elő van adva. De Arimán a rossz angyalokkal és rossz emberekkel mindig abban fáradozik, hogy ezt a világot megrontsa. Azért állandóan dúl a küzdelem az Élő Bölcs és Arimán, továbbá a jó és rossz manók, meg a jó és rossz emberek között. De a végén a rosszak mind legyőzetnek, a tisztító tűzbe vetetnek, ahol megbűnhődve és megtisztulván, ők is bevonulhatnak a Dalhonába, ahol Ahura Mazdával örök boldogságban fognak élni.

A gyakorlati életre nézve lényeges kérdés az, hogy a jó emberek harca miben nyilvánuljon. Zarathustra megmondja: folytonos munkálkodásban, elsősorban földművelésben, hasznos állatok tenyésztésében és a gyermekek gondos nevelésében. Viszont a rossz embernek csalhatatlan jele a henyélés, a paráznaság, a lopás és a hazugság.

Az emberölésről ilyen szempontból nem szól a zendaveszta, mert hiszen a két elem örök harcában természetes, hogy egymást meg is ölik, vagy ha erre erejük nincs, kiverik a jók a rosszakat maguk közül, mint ahogy a hét bolygó imádóival szemben eljárta.

Ebből a rövid összefoglalásból is látható, hogy a zend vallás nagy hatással van az ember földi életének és a nemzetek sorsának alakulására. Rendkívül előnyös az a tanítása, hogy az ember legfőbb erénye a föld szorgalmas művelése, mert ezzel a munka és munkás becsét megvédi a kereskedő és hivatalnok göggyével szemben, egyúttal általa biztosítja a

test egészségét, és a család jólétét. Nem lehet eléggé kiemelni és hangsúlyozni ama – különösen az államra és társadalomra üdvös dogmáját, mely szerint a bűn feltétlenül megbüntettetik, és pedig nagysága, vagy súlya szerint.

A zend vallás eme tantételével szemben az összes mai vallások bűnbocsánatról beszélnek, sőt a legtöbben még a bűnbocsánat kieszközlésének képességével és hatalmával is dicsekszenek. Holott nem ismer bűnbocsánatot a természet, nem ismer a történelem, azért mondja Schiller: Die Weltgeschichte ist das Weltgericht – a világtörténet a világ felett kimondott és végrehajtott ítélet. Nem ismer bűnbocsánatot az államok törvénye, nem ismernek az ihletett költők, akiknek közös felfogását talán Göthe fejezi ki legvilágosabban: „Hier kein Markten, Hier kein Handeln, Wie er es beging, Er b'usst es. „Singe keiner von Vergebung”. Itt nincs vásári alku: ki miként vétkezik, aként bünhődik. Bocsánatról ne szavaljon senki!

Nagyon hasznos és üdvös volna, ha minden magyar ember olvasná erre vonatkozólag gr. Széchenyi István véleményét és nyilatkozatát, mely munkái második kötetének (Radó-féle kiadás) 304. lapján található;

Pál apostol hiteles első négy levelében tizenegyszer ismétli a bűnről és büntetésről Zarathustrával és Jézussal egyező véleményét, de a zsidó klerikalizmus megtalálta a módot, hogy az Új-testámentomba 30 helyen becsempéssze a bűnbocsánat dogmája kifejlesztésének lehetőségét, bár ezek közül csak János ev. 20-23. világos és enyhébben nem magyarázható. A bibliában található eme végzetes ellentét és ellenmondás az egyik főoka annak, hogy ma mintegy 120 ker. felekezet van a világon és mikor mindegyik papja a maga hitét igaznak, a többi 119-ét pedig tévelygésnek állítja, az alapos és elfogulatlan bibliai tudós egyiket sem vádolhatja rosszhiszeműséggel.

Kétségtelen, hogy Zarathustra vallása nagy, nemes, magasztos és szent intézmény, de ép oly nyilvánvaló, hogy vannak nagy tévedései is. Így mikor a bűnös emberről egyszerűen megállapítja, hogy a Sátán gyermeke, akit ki kell közösitni, vagy agyon kell verni, – nem veszi figyelembe azt a tapasztalati igazságot, hogy egyrészt büntelen ember nincs, másrészt pedig olyan megrögzött gonosztevő is kevés akad, akin javítani nem lehetne. A gonoszok kiűzése, vagy agyonütése nem kevesbíti a gonoszok számát: nem kevesbítette azt Iránban sem, ahol utoljára – igaz, hogy a jók 6000 éves uralma után – a rosszak kerekedtek felül és ők üzték ki a jókat Perzsiából, akik ma pársi néven Indiában élnek.

Végzetes tévedése Zarathustra vallásának az a nézet is, hogy a másvallásúak a maguk egészében a gonoszok közé számítandók. Ez a tétel örök háborút szít a szomszédok között, amely létre is jött az irániak és turániak között, míg az előb-

biek elég erőseknek érezték magukat: mikor pedig kimerültek, behúzódtak határhegyláncaik mögé és elzárkóztak a külvilágtól.

A zend vallás tartalma csupa komolyság, erő, férfiasság, és fenségesség, de ki van zárva köréből a virág, a bor; a dal, derű, szerelem és költészet, – amely fűszerek nélkül nem egész a világ, nem teljes az élet és nem vonzó a lét. S ha mindezekhez hozzávesszük a kegyetlenséget és türelmetlenséget, mely a zend vallásnak úgyszólván – éltető levegője, de egy szemernyi sem volt belőle a kosiak lelkében és jellemében, – akkor első tekintetre érthetetlen, hogyan tudták őseink a turáni egyszerű, ártatlan és derült világnézet mellett ezt a vallást felvenni. Akkori politikai helyzetük azonban megadja a magyarázatot.

Háromezer éve éltek már akkor a kosiak azon a területen természetes egyszerűségben és igénytelenségben. Erősebb államszervezet közelükben Iránon kívül nem volt és ez is vallásháborúkkal, belviszályokkal volt elfoglalva. A központi hatalom adóval, ujoncozással és közigazgatással nem nagyon háborgatta a népet, de a népnek sem volt szüksége az uralkodó védelmére: törvényt és igazgatást helyettesített az ősi szokás. Általános tespedés, unalom és közöny lett úrrá az egész népen, miként ez mindenütt így szokott lenni, ahol a nép hosszú időn át élvezzi a béke áldásait. Így történt azután, hogy mikor az árják rátörtek a Tigris völgyére, a számban nagyobb, de fásult, szervezetlen és harcban gyakorlatlan kosiak nem bírták őket feltartóztatni. Az árják bizonyára elűzték, vagy kiirtották volna őket teljesen, ha Zarathustra hívei keletről segítségükre nem sietnek.

A kosiak a perzsák támogatásával most már meg tudták vetni lábukat a Kebár folyó északi partján, de hálából fel kellett venniök a zend vallást

A perzsa tanítók megszervezték a kosi népet és megtanították Zarathustra törvényeire, de ugyanakkor gondoskodtak arról is, hogy ezek a törvények az életben meg is valósuljanak. Eddig a kosiaknak csak csekély része foglalkozott földműveléssel, a többi henye pásztor életet élt: ettől fogva az egész népnek szántania, vetnie, ásnia és kapálnia kellett. A zend tanítók megtanították a kosiakat a hatásosabb fegyverek készítésére és a hadviselés szabályaira, megtanították a tatosokat a papi hivatal viselésére, a közigazgatás és bíraskodás fortélyaira. Hogy az előbb még dologtalan pásztornépnél a földművelés a zend vallás hatása alatt milyen virágzásnak indult, azt mutatja az a tény, hogy a föníciaiak az ezer évvel később szerkesztett sémita nyelvbe a kenyér kifejezésére nem az árja nyelvből vették a szót, hanem a kosiból. E fontos tápszer jelölésére u. i. akkor a kosi nyelvben két tájszó volt használat-

ban: a kemér és kemél; a föníciaiak ezen utóbbiból alkották a a semita lechem jszót. Hasonlóképpen a kosi nyelvből vették át földműveléssei kapcsolatos, ökröt jelentő bakar szót is az ökor és bika szavak összeolvasztása útján.

A zend vallás hatása alatt az előbb még tunya, tehetetlen pásztornép erős, bátor és oly harcias nemzetté fejlődött, hogy 4000 éven át egyetlen szomszéd hatalom sem merte megtámadni és mint Ezékiel 27. része tanúsítja, a föníciai városok belőle toborozták zsoldosaikat, akik falaikat védték és gyarmataikat megszerezték. A Földközi tenger medencéjében nem a córi és sajdai kalmár, hanem katonájának, a punnak a neve lett félt, tisztelt és becsült és azok a nyomok, amelyek az ottani város- és sziget nevekben (Karthágó, Sikulia, Tanger, Zárna) a magyar nyelvre emlékeztetnek, valóban és kétségtelenül a magyar nép ősei dicsőségének emlékei. A punok védelme alatt telepedett Itáliába egy Córból kivándorolt kisebbség is, mely ott etrusk (= Ádár imádó, innen az Adria név is) név alatt világtörténeti jelentőségre emelkedett, amennyiben a római- és ezen át az európai mai kultúra ősi tenyészhelyévé lett.

A perzsa hittérítők Ahura Mazdát nem Élő Bölcs, hanem mint a Kalevala mutatja, Élő Való szóval fordították kosi nyelvre; de maga a kosi nép ezt az egész kifejezést nem használta, hanem csak ennek első tagját, az Élő szót, melyet azután hozzákapcsolt régi Istenének nevéhez. Így jött létre a mai is használatos Élő-Isten szó.

Ezt az Élő szót Ahura Mazda jelölésére a kosi nyelvből az összes sémiták átvették; és pedig a szíriaiak „él” és „eloh”, a babilonok „ilu”, a többiek pedig „allah” formában.

A zend vallásnak sok emléke és bizonyítéka él nyelvünkben, és a magyar népköltészetben. Bátran lehet állítani, hogy ennek a vallásnak nincs olyan személye, tárgya és fogalma, amely a magyar személy- és helynevekben, valamint a magyar nyelv egyéb szavaiban megörökítve nem volna. A következőkben bemutatok egy összeállítást, melyben a zend vallás fő fogalmai mind fel vannak sorolva a megfelelő mai magyar emlékekkel együtt:

Arimán-Ármány, Ormánság; Asa-Ácsa, Acsád, Ócsa, Ács; Andra-Endre, Endréd; Ako-Ajka, Ukk, Ugod; Armaiti-Imre; Vohu*)-Vájna, Vajc, Vác, Fájsz, Vajszló, Viszló; Szraosa--Rácsa, Rásony; Amesa-Emese, Enese, Spenta-Zenta; Gájo-Gánya; Marathán-Maróth, Sade-Szada, Szöd; Jasna-Jászó, Jósza; Jima-Gyoma, Gyimes;

* *Jegyzet:* Vohu nevének e sok változata már a perzsáknál megvolt és a kosiak közvetlenül tőlük vették át őket. E változatok mind becéző és kicsinyítő képzők hozzáadásával jöttek létre és elárulják Vohu nagy népszerűségét a perzsáknál. De Vohu népszerűségét bizonyítja az is, hogy a szlávok Bohu és Boga alakban az ő nevét választották a legfőbb isteni hatalom fogalmának jelölésére.

Masia-Mocs, Macsó, Mócsa, Mácsa, Mocsolád (Masia-Lod); Masiana-Mosón, Muzsna, asszony; Déva-Déva, Dévény, Tevéi, dévaj; Fravasi-ravasz; Csinvát-Csikvánd; Azhi-Aszó, Aszód; Dahak-Dáka; Szaosiank-Szánk, Cenk, Zánka,; Soma-zamat, zamatos.

A felsoroltak közül az első kilencet már ismertettem, a többiek: Gájo Marathán az első kísérleti ember, akit Arimán azonnal megölt, mihelyt teremtett; Sade a zendavesta első része; Jasna ugyanannak a második része; Jima a paradicsomkert királya; Masia a zsidó biblia Ádáma; Masiana ugyanannak az Évája; Déva a rossz, Fravasi a jól lélek; Csinvát az a keskeny híd a tisztító tűz felett, melyre a halál után minden léleknek rá kell lépnie, hogy a Dal hónába jusson, vagy a tűzbe szédüljön; Azhi Dahak a csábító kígyó; Szaosiank a szabáditó; Soma, vagy Homa az égiek itala, a görögök nektárja, amely szóból származott a kancatej neve, a kumis és a veszprémi híres kút elnevezése, a Koma kút.

A zend vallás emléke továbbá nyelvünkben ez a szólam is: „Hetén vannak, mint a markotai ördögök”. Ez a mondás a keresztyén hatás alatt már kissé elváltozott, eredetileg így hangzott: heten vannak, mint a marduki manók. Története pedig a következő:

Az assyrok történetük későbbi szakaszában a hét bolygót imádó vallásukba a zend Ahura Mazdát és Arimánt is felvették, az előbbit Marduk az utóbbit pedig Tiamat néven. A kosiak azon része, amely szomszédos volt az assyrokkal, átvette ezt a két nevet és azután a két főhatalmat ezekkel nevezte. Miként a zend vallás többi szava, úgy e két új név is megörökítettett a magyar hely- és egyéb nevekben, Marduk emléke Margitta, Mándok, Mányok és Monok, Tiamaté pedig Gyimót és Gyarmat.

Tiamat emléke továbbá a magyar nyelvben a „tárna” szó, amellyel Szentgálon a madárijesztőt és az álarcot öltött embert nevezik. De bizonyítja ott ez a szó azt is, hogy e falu lakossága már nem tartozott ahhoz a népcsoporthoz, amelyik Tiamatot istenként tisztelte.

E helyneveknél azonban a magyar ősvallásra és őskultúrára sokkal fontosabb az a kép, melyet az assyrok Mardukról és főleg az általuk istennőnek tartott Tiamatról rajzoltak. Ezen a képen Tiamat egy vaskarmokkal ellátott szörnyeteg, kinek feje csak két fülből, két szemből és egy karvalycsőröz hasonló szájból áll, mely utóbbiból vasfogak állnak ki és vicsorítanak elő. Ez a szörnyeteg nem más, mint a magyar Vasorrú Bába.

A Vasorrú Bába képe hamar elterjedt és nagy népszerűségre tett szert a kosiaknál, akik azt nem árja, hanem turáni szemmel nézván, inkább a zsörtölődő vén asszony, – mint a

tagadás szellemének symbólumát látták benne, amely új formát és új irányt adott költészetüknek.

A kosi költészet idáig – eltekintve a népdaloktól, – kizárólag a hét manó küzdelmeinek elbeszélésével foglalkozott, mert a zend vallásnak az élet minden mozzanatára kiterjedő figyelme mellett mással nem is foglalkozhatott: most mivel közben a zend vallást a kosi államhatalom elhagyta, a dalnokok a régi gonosz manókat elkezdték helyettesíteni a Vasorrú Bábával, ami annyira tetszett a népnek, hogy a manók lassanként mind kiszorultak az elbeszélésekből és helyüket elfoglalták a hősök, a királyfiak, királyleányok és minden bajnak, akadálnak, gonoszságnak oka és szerzője: a Vasorrú Bába.

A Vasorrú Bábával kapcsolatos, ma meséknek nevezett költői művek összessége képezi a magyar naív eposzt, amelyet 150 év óta úgy keresnek a tudósok, mint a huszár azt a bizonyos lovat, amelyiken rajta ül. A vakság egyrésztől onnan ered, hogy ezek a mesék teljesen nélkülözik azt a vértől gőzölgő tragikumot, amely az árja eposzoknak elengedhetetlen alapeleme: másrésztől pedig onnan, hogy ezeket újabban egy avatott kéz még nem foglalta egységbe és nem öntötte versformába, mint a Kalevalát és az árja eposzokat.

A Vasorrú Bába meséinek csak első két sora maradt meg eredeti épségében:

Eccer vót, hun nem vót,
Tengeren is túl vót.

Ebben a kétsoros szövegben van ütem, rím, gondolitritmus és alliteráció: ez a két verssor tehát egy magasrendű költői mű minden kellékét mutatja. Tisztán látható belőle, hogy a Vasorrú Bába meséi a honfoglalás előtt egy nagy nemzeti és vallásos eposzba voltak foglalva és ütemes, rímes versalakban voltak írva épen úgy, mint előzőleg a Kalevala. vagy a vele azonos magyar Élő Való. A tátos kaszt kiirtása és az írott emlékek megsemmisítése után azonban az eposz széthullott és verses formáját is elvesztette, mert a nép egyszerűbb gyermekei nem tudták azt egész terjedelmében, egységében és művészi alakjában emlékezetükben tartani. Ekkor toldották meg az avatatlan mesemondók a második sort „az Óperenciás” (ober-. ennsi) részlettel is. ami kétségtelen, mert régebben a magyarok az Enns folyóról nem hallottak.

De nem hallgathatom el azt a nagy irodalomtörténetiényt sem, hogy a Vasorrú Bába eposza kapcsolatban van a Niebelung Énekekkel.

Schröfl u. i. azt állítja, hogy az említett nagy költői mű szerzője a párosrímű, rövidsorú magyar népdalodról vette a mintát munkája külső alakjához. Ezt azonban a német tudós csak azért mondja, mert nincs tudomása arról, hogy a Niebe-

lung eposz szerzőjének alkalma volt nemcsak a honfoglalás-kori magyar népdalt, de a magyar nemzeti eposzt is ismerni, amely szintén párosrímű, rövid sorokban volt írva. A N. eposz szerzője tehát nem a magyar népdaloktól kölcsönözte a formát, hanem „almagyar nemzeti eposztól, melytől csak annyiban tért el, „hogy műve minden második sorát megtoldotta egy szótaggal, mivel német-nyelven így könnyebb volt neki verselnie.

Miután a Niebelung Ének az első költői mű Európában, mely rimes sorokban nemzeti nyelven íratott, joggal állíthatjuk, hogy az ő magyar nemzeti eposz adta a gondolatot, mintát és ösztönzést az új európai nemzeties és népiesirányú költészet megteremtéséhez.

Bár a Vasorrú Bába a keresztyénség felvétele után a népköltészetben hovatovább mind nevetésesebb alakká fejlődött, eredetileg egy magyar népcsoport őt isteni hatalomnak tekintette és nevét a helynevekben is megrörökítette: így Pápa, Papóc, Boba és Babarc = Bába arca = Bába szobra kétségtelenül őrá emlékeztetnek.

A Vasorrú Bába a Bakonyhegység északnyugati végső magaslatán, a Hajsza-Barna felett emelkedő „Pápvára” hegytetőn trónolt, a honnan áttekinthette annak a magyar törzsnek egész telephelyét, amelyik az ő nevét és kultuszát Elő-Ázsiából a mai hazába áthozta.

Ezzel kapcsolatban meg van oldva annak a bizonyos három kabar törzsnek a rejtélye is, mely a hiteltlenemérdemlő B. Konstantin szerint az orosz síkságon csatlakozott a magyarokhoz. A kabarok a Kebár, – eredetileg és magyarul Habár folyó melléki magyarok voltak, akik sohasem éltek a nemzet egyetemén kívül és a mai hazában nem a Mátra alján, -hanem mint a vallásos emlékek bizonyítják, a Bakonytól északra Pápa körül telepedtek le. Ezt bizonyítja a Bába folyó neve is, amely nem más, mint a Babár fordítottja.

A Vasorrú Bábáról Solymossy Sándor írt egy figyelemre méltóbb tanulmányt a „Magyar Ethnográfia” című folyóirat 1927-ik,évi számába. Ebben megállapítja azt a Tiamattal való azonosságot bizonyító tényt, hogy 1. a Vasorrú Bábát két népmese „Vasfogú Bábának” nevezi, 2. hogy bár hasonló elleneszenves női alak található több nép meséiben, a „vasorrú” jelző kizárólag magyar sajátosság, 3. hogy a bába, vagy baba szó se nem nyugati, se nem orosz, hanem ő magyar, illetőleg ő turáni szó.

Egyébként azonban az említett tudós is – összhangban a többi történetíró és ethnográfus véleményével – azt állítja, hogy a Vasorrú Bába mivolta és eredete kész rejtély és a magyar ősvallás rendszerét keresni: fantazmagória.

Végül, hogy a magyarok egykor a zend vallást követték, erre nézve vannak írott, okmányszerű bizonyítékaink is. A M. Tudományos Akadémiának u. i. 1866-ban birtokába jutott egy Tállyán talált iratcsomó, mely régi tállyai szőlő-adás-vételi szerződéseket tartalmaz. E szerződések dátumai 1596-tól 1660-ig terjedő időről szólnak és mindegyik azzal a közléssel végződik, hogy a szerződést követő áldomáson X. Y. itta, Ukkó poharát.

Hunfalvi Pl. erről a leletről értesítette a finneket, amikor kiderült, hogy a finneknél is meg volt ez a szokás és 1551-ben tiltatott el véglegesen. Hunfalvi, bevallja, hogy nem sejtí, mi és mit jelent tulajdonképpen az „ukko” szó, de e közös szokásból azt következteti, hogy a két nép korábban vált el egymástól, mint a régészek általában képzelik. Ő az elszakadást a Kr. u. 4-ik századra teszi.

Hunfalvi nem ismerhette Ukkó jelentését, mert a Zenda-vesta első példánya csak 1850. körül jutott Európába és soká tartott, míg a szaktudósok egyes részeit lefordították és közrebocsátották. Ma azonban a zend vallás ismeretében tudjuk már, hogy Ukkó nem más, mint Arimán egyik segítő társa, akinek többféle feladatai közé tartozott az is, hogy borítallal rontsa meg az emberiséget: ezt bizonyítja különben az „akó” szó is, melyet a magyar nép legalább, 5 ezer év óta a bor egyik fő mértékének jelzésére használ.

Hunfalvi helyes érzékére mutat, hogy a magyarok és finnek együttélését korábbi időre vélelmezi, mint a többi tudós: de a biblia, továbbá a zend és többi magyar ősvallás ismeretének hiányában nem csoda, ha ő is 1300 évet téved.

*

Mint fentebb említettem, a zend vallás istenének nevét a kosiaktól az összes sémiták átvették, de magát a zend vallást nem, mert ebben őket papjaik megakadályozták. Csak egyetlen sémita törzs akadt, amely a kosiaktól magát a vallást is átvette: az északpalestinai héber, vagy épen a zend vallásról elnevezett izraelita (= Él harcosa) nép. Ha a „harcos” szó hem volna benne ebben ebben a névben, akkor még lehetne kételkedni jelentésében, így azonban bizonyos, hogy Él itt nem a Napot jelenti, mint a bibliatudósok tájékozatlanságukban feltételezik, hanem Ahura Mazdát. Az „izra” pedig ép úgy magyar eredetű, mint az „él” szó, amennyiben nem egyéb ez, mint a „harci” szó fordítottja.

Az Ó-testamentom sokat beszél erről a népről, de olyan gyűlölettel és irányzatossággal, hogy előadása helytállónak egyáltalában nem tekinthető.

Az északi héberék szomszédok lévén a kosiakkal, tőlük a ejto¹ vallást Kr. e. 1000 körül átvették. Eg minthogy ez a vallás nem engedi meg, hogy hívei más vallás követőivel egy

államközösségben éljenek, az izraeliták akkor végleg elszakadtak a déli, judaországi héberektől, akik akkor Bált és a többi bolygót, később pedig Jehud, vagy Tammuz néven, az egyiptomi Ozirist, papjaik pedig az egyiptomi papoknak akkor még Ámonnak* nevezett titkos istenét imádták.

A zend vallás, mint a kosiakat, úgy a galileai hébereket is annyira megerősítette, hogy 300 éven át Damaskus, Assyria és Júdea támadásait vissza tudták verni és utoljára Kr. e. 722-ben az assyrok csak körülzárással és három évi kiéheztetéssel bírták őket meghódolásra kényszeríteni.

De a bukást 174 évvel megelőzően, azaz Kr. e. 896-ban az izraeliták királya a papokkal és főemberekkel együtt elhagyta a zend vallást és a föníciai királyleány. Tezabel kedvéért a föníciai vallásra tért. Mint azonban az utána kitört forradalmak, pap- és királygyilkosságok is mutatják, maga az izraelita nép hű maradt az Előhöz és ha nyíltan nem mutathatta is, de szívében őrizte és ápolta a zend vallás örök igazságait: míg utoljára e nép legnagyobb fia** a zend vallás tévedéseinek felismerésével és azok helyesbítésével mint egy új világvallás alapítója lépett a történelem, színterére.

A zend isteni tisztelet nem volt helyhez kötve, sőt templomot sem igényelt feltétlenül, mivel benne nem a látszat és külsőség, hanem csak a bennső és lényeg számított. Áldozatról és áldozásról itt szó sem lehetett, az ünnepélyes vallásos összejövetel tárgya csak az ima és tanítás volt.

A zend imák össze vannak gyűjtve a Zendavesta második részében, az u. n. Jasnában, melyből a zsidó írástudók is átvettek 47-et és őket a zsoltárok között helyezték el. Az imák közül többet a papok versbe is szedtek, melyeket azután az

*) *Jegyzet:* Ámon Isten neve lett a zsidó és az ő révükön a keresztyén imák árszava is. Mikor u. i. az egyiptomi és a zsidó papok bevégezték Ozirishez, Bálhoz, Tammuzhoz és a többi istenhez intézett imájukat a nép előtt, utána a maguk istenéhez, Ámonhoz is küldtek egy sóhajtását, miközben ez utóbbi nevét halkán elmormolták. Ezt hallván a nép, utánozni kezdte a papokat anélkül, hogy ismerte volna az „amen” szó jelentőségét.

**) Hogy Jézus nem a zsidó, hanem a zend vallást tökéletesítette, azt észrevehetjük az Új-testámentom minden részében, de legvilágosabban a Jelenések könyvében, mely a bűnről, büntetésről, angyalokról, ördögökről és részben a messiásról alkotott felfogás tekintetében Zaratustra tanítását vallja és Jézust egyenesen „hajnalcsillagnak”, Zaratustrának nevezi (Jel. 22-16.). Még tovább halad ezen az úton a 40 évvel később, 110 körül szerkesztett Máté evangéliuma, melyben Zaratustra, mint Kelet legfényesebb csillaga”angyalaival és papjaival (a bölcsek) megjelenik Jézus bölcsője felett, hogy hódolatát bemutassa az abszolút fény, a fölkelő Nap előtt, mialatt a klerikalizmus setétségében élő zsidóság alszik és nem vesz róla tudomást, mert hiszen nincs is hozzá semmi köze. Ezen utóbbi nézetet vallja Harnack is, a legnagyobb német teológus. Végül nincs minden jelentőség nélkül az sem, hogy Jézus a keresztfán nem Adonhoz, hanem Élhez sóhajtott.

isteni tiszteletken énekeltek. A zend énekek dallamából sok fennmaradt a magyar népdalokban.

1906-ban Sarajevóban jelen voltam az üvöltő dervisek egyik isteni tiszteletén, ahol nagy meglepetésemre énekük dallamát egy magyar népdaléval találtam azonosnak. Ez a jelenség különben eléggé természetes, mert Mohamed vallásának zömét és lényedét nem a zsidó és keresztyén vallásból vette, mint általában vélik, hanem a zenei vallásból.

Míg tehát a vallástörténeti nyomok arra mutatnak, hogy a magyar népdalok, dallamai perzsa, azaz ósárja eredetűek, addig kétségtelen, hogy e dalok gondolatai és a bennük nyilvánuló költészet a turáni fajban levő mongol elem sajátosságának termékei. Azért bizonyos, hogy kosi, azaz magyar nép-költészet már Kr. e. tízezer évvel is volt.

Erre bizonyítékot találunk Lin Yutang „Mi kínaiak” c. munkájában, melyben szerző a következőket írja: „A kínai költészet megrajzol egy képet, kifejez egy érzést s a többit az olvasó képzeletére bizza.” Vagyis a kínai költészet nem elmélkedik és nem moralizál, mint az árja. Ezek után idézzük emlékezetünkbe a magyar népdalokat:

„Áll a malom, áll a vitorlája.”
 „Söprik a pápai uccát.”
 „Rózsabokor a domboldalon.”
 „Páros csillag az ég alján.”
 „Kék nefelejts virágzik a tó szélén.”
 „Nagy Abanban csak két torony látszik.” stb.

Ha Lin Yutang fenti megállapításait a magyar népdalokkal szembe állítjuk, azonnal látjuk, hogy a kínai költészet lényege ugyanaz, mint a magyar népdalok lényege és a magyar népdalok ugyanazon rövid formában és ugyanazon módon fejeznek ki egy-egy képet és vele párhuzamos érzést, mint azok a kínai versek, amelyeket Lin Yutang említett munkájában bemutat. A magyar dalköltészet és a kínai költészet tehát egy és ugyanazon kultúrfonál, mely sem a turáni faj létrejövetelkor, sem azóta meg nem szakadhatott, mivel ma is él.

A zend istentisztelet második fő alkatrésze a tanítás volt, amely igen nagy anyagot felölelt és a tulajdonképpeni hitigazságokon kívül kiterjeszkedett a földművelésre, állattenyésztésre, gyermeknevelésre, sőt még a csillagászatra is. Ezen utóbbi tárgy már csak azért is fontosnak tartott, mert a papok a hét bolygó imádásának helytelenségét minden áron bizonyítani akarták: azért a zendavesta mint dogmát hirdeti, hogy a csillagok nem élő lények, sem nem istenek, hanem az űrben lebegő élettelen testek, amelyek egyensúlyát az Élő Bölcs tartja fenn.

A templomépítés felesleges volta nagyon kapóra jött a kosiaknak, akiknek kultúrájában az építészet sohasem az első helyet foglalta el és mint Jeremiás 49. részéből következtetni lehet, pásztoraik sátrakban és kunyhókban, földművelőik és főembereik pedig sárházakban laktak. A mai alföldi építkezési mód, az ú. n. fecskerakás akkor és ott Szíriában keletkezett és ez azóta a magyar népnek kizárólagos sajátja maradt, melyet tőle soha más nép át nem vett. Ez az építkezési mód az oka és magyarázata annak a feltűnő jelenségnek, hogy az elpusztult magyar városoknak Szíriától a mai hazáig seholy nyomuk nem maradt, még Árpádnak és Gomorának sem, amelyek pedig kétségtelenül nagy városok voltak.

A zend vallásos irodalom gazdag és terjedelmes lévén, a tátosoknak írástudó és az akkori viszonyok szerint művelt embereknek kellett lenniök, azonfelül mivel a vallás a tudományt, társadalmat, sőt az államot is szigorú ellenőrzés alatt tartotta, ugyanők rendkívül nagy hatáskörrel és hatalommal is rendelkeztek. Azért képtelenség azt még kérdés tárgyává is tenni, hogy volt-e a magyaroknak írásuk, irodalmuk és költészetük, mielőtt a mai hazába érkeztek. De éppoly képtelenség azon feltevés is, amely szerint a magyarok a törököktől, vagy a bolgároktól tanulták volna az írást és olvasást. Ha itt tanulásról és kultúrhatásról egyáltalában szó lehetett, a tanulók csak a törökök és bolgárok, a tanítók pedig csak a magyarok lehettek.

A magyarok kultúrfelsőbbségét egyébiránt a törökök maguk is elismerték, amikor a magyar nyelvet diplomáciai nyelvvül választották. De a török nyelv fejletlensége, nehézsége maga is bizonyítja az ősmagyar kultúra fölényét; az ostoroké felett. Nem is szólva arról a nagy különbségről, amely a két nép munka-, meg tanulási készsége között ma is fennáll és főleg arról a bizonyos tényről, hogy a magyar népnek volt ősi papi kasztja, a töröknek pedig nem volt.

Az újabban napfényre került magyar írásjeleket illetőleg eleinte én is kételkedtem azok magyar mivoltában, mert tudván, hogy a magyarok a persákkal, asszírokkal és föníciaiakkal több ezer éven át szoros érintkezésben éltek, azt tartottam volna természetesnek, ha az ősmagyar írásjelek azokéihoz legalább hasonlóknak bizonyultak volna. Mélyebben vizsgálva azonban a kérdést, kitűnt, hogy az említett népek írásjelei szintén nem hasonlítanak egymáshoz, sőt a zsidók, akik eleinte a föníciai írásjeleket használták, egyenesen a célból szerkesztették a héber írást, hogy idegenek azt olvasni ne tudják: az egyiptomiak ugyanilyen célból egészen más írásjelekre tanították a népet, mint a papokat. Végül köztudomású, hogy Görögországban is háromféle írásjel volt használatban. Azért semmi

sem természetesebb, mint hogy a magyar írásjelek tel fosén függetlenek a többi előázsiai népek írásjeleitől.

Az írásjel Elő-Azsiában nemzeti titoknak tartott, melyet vallási, politikai és honvédelmi okokból nem szívesen ismertettek meg a szomszédokkal.

A tátosok nagy lelki hatalmából természetszerűen következett, hogy idővel vagyonilag is a nép fölé emelkedtek és annyi önzetlenséget sem lehetett tőlük követelni, hogy tudományukra elsősorban ne a saját fiaikat tanítsák meg és ne azokat helyezték bele az általuk viselt tisztségekbe. Így azután a zend vallás a fejlődés és logika természetes útján elérkezett ahhoz az állapothoz, amelyet kasztrendszernek és klerikálizmusnak nevezünk: holott Zarathustrának vallásával éppen az volt főcélja, hogy az emberiségnek ezt a két átkát egyszersmindenkorra száműzze a földről.

A kasztrendszer és klerikálizmus a kosiaknál természetesen távolról sem volt olyan merev, kizárólagos, kegyetlen és embertelen, mint az árjáknál: de kétségtelenül mégis létrejött és a kosi nép minden további szerencsétlenségének főoka lett.

Hogy a tátos kaszt testileg és szellemileg el ne fajuljon és a nemzet egyetemével az összeköttetést teljesen el ne veszítse, arról, mint a ma is élő és erre vonatkozó népbabonából láthatjuk, – a tátosok egy különleges törvénnyel gondoskodtak.

A magyar népbabona szerint minden anya hetedik gyermeke, – ha az fiú és születésekor rendkívüli testi tulajdonságokkal bír – foga van, vagy serteszerű szőr látszik a hátgerincén, – tátos lesz. Az ilyen gyermek mikor felnő, meglátja a földben elrejtett kincset: mégpedig olymódon, hogy előzőleg megolajozott körmeire néz. Első hallásra nyilvánvaló, hogy ez a körömre való nézés a tátos kaszt régi varázsvesszős víz- és fémkutatásának a maradványa, amelyből a vessző már eltűnt, de a két maroknak eredeti be- és felfelé való tartása még megvan.

A születéskor a rendkívüli testi tulajdonság követelése csak azt célozta, hogy a tátos kaszt ne legyen kénytelen minden hetedik gyermeket átvenni: hanem kiválogathassa a tehetségeseket és szépeket, akikre azután hétéves korukban nem volt nehéz a születéskori fogat, vagy sertét ráköltetni. Különösen időszerű volt ez a törvény olyan esetekben, amikor a véres harcokban a mindig előljáró tisztek közül sokan elestek, akik tudvalevőleg mind a tátos kaszt tagjai voltak és pótlásukról hamarosan gondoskodni kellett.

De nem kicsinylendő eszköze volt e törvény a népszapardás előmozdításának sem, mert az uralkodó osztállyal ilymódon atyafiságba kerülni nagy előnyt jelentett minden családra. A

falu többi családjai fölé való emelkedés vágya ma is él a magyar emberben és kétségtelen, hogy sokezer éves gyakorlat által fejlődött ki benne sokszor beteges túlzássá. Ez a beteges túlzás ma az egyke révén elérhető vagyoni kiemelkedés vágyában jelentkezik.

A tudás, munka, szorgalom, becsületesség és józanság, ami a zend vallásnak elmaradhatatlan kísérője, a kosi népben olyan vagyont, jólétet és hatalmat teremtett, amelyek rendesen már nem az Elő Bölcs, hanem Arimán eszközei, hogy velük és általuk az emberi lelket megrontsa. A főníciai városokat a kosiak látták el élelemmel és gyapjúval, amely utóbbiból azok ipara a híres bíborszínű és kék szöveteket készítette és az egész világnak szállította. Cserébe Cór és Sajda ugyanezt a szövetet továbbá aranyat, ezüstöt, mindenfajta drágakövet és egyiptomi vásznat adott a kosiaknak. A kanaánitáknak a biblia szerint annyi aranyuk volt, hogy nemcsak bíbormentéiket borították be vele, hanem még tevéik nyakára is aranyláncokat kötözték: asszonyaik és leányaik pedig fehér vászonban jártak, melyet arany gombokkal és hímzésekkel díszítettek. A fiai magyar férfi- és női díszruha tehát már 3-4 ezer éves múltra tekinthet vissza.

A hittita városok szintén csak a kosiaktól vásárolhattak húst és búzát, amelyekért cserébe csak bort és gyümölcsöt adhattak.

Igen, a bor, az arany és a bíbor! Ezek azok az árucikkek, amelyek Zarathustra elveivel össze nem egyeztethető gondolatokat ébresztenek az emberben. Córban, Jeruzsálemben és a Hernien hegyen hihetetlen orgiák folytak abban a korban, amelyeket a kosiak közül is többen már csak kíváncsiságból is megnéztek és a lehetőség meglévén, titokban talán meg is tapasztaltak.

A kísértést természetesen jobban érezték a tátosok, mint a nép, mert Bál papjainak kevesebb munkájuk, az áldozatok révén több jövedelmük és a bűnbocsánat birtokában nagyobb hatalmuk volt, mint nekik. Legerősebben érezte azonban a csábítást a királyi család, amely a gazdag birodalomban korlátlan hatalommal és tetszésszerinti eszközökkel rendelkezett, de velük alig élhetett, mivel Zarathustra az Édenkert minden ingerlőbb gyümölcse elé tilalomfát állított. A végén azután itt is bebizonyosodott, hogy könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak a mennyországba jutni.

III. A magyar ősvallás Szíriában föníciai befolyás alatt.

Kr. e. 900. körül, tehát valamivel előbb, mint az izraeliták, a kosiak királya a tátosokkal együtt hűtlen lett Zarathustrához és a hétistenimádó föníciaiak hitét vette fel. A nép nagyobbik része, a déliek és síkföldiek nem gördítettek akadályt az új vallással kezdődő új életmód és társadalmi rend elé: mert mióta meggazdagodtak és bőségben éltek, a zend vallás tisztasága és szigorúsága mint elviselhetetlen korlát emelkedett szívük és vágyaik útjában.

Hogy itt a végső kirobbanásnál játszott-e közre valamely föníciai királyleány, arra adatunk nincs; de mivel minden ilyen tragédiában királyleány szokta a főszerepet játszani; azonfelül mivel a föníciaiak mindig jóviszonyban voltak és békességben éltek a kosiakkal; tekintettel továbbá Achab és Jezabel ugyanezen időben történt házasságkötésére, – nagyon valószínű, hogy a kosiaknál is' egy föníciai királyleány volt végső oka és mozgatója ennek a vallásváltoztatásnak.

Minthogy azonban egy nép a maga egészében önként sohasem hagyja el ősei vallását, a kosiak között is voltak délen többen, az északiak, a szegényebbek, a hegyeken nehéz életviszonyok között küszködők pedig valamennyien, akik helytelenítették ezt a vallásváltoztatást és nyíltan szembefordultak a királlyal és a tátosokkal. Ebből az ellentétből belháború keletkezett, amelynek folyamán a király nem tudta ugyan az északiakat engedelmességre kényszeríteni, de a fej- és vezetők hiányát érző északiak sem remélhették, hogy a királyt legyőzhetik. Ezért a déliekkel, mint Arimán fiaival megszakítottak minden összeköttetést és a kosi nevet is elvetve, felvették a finn, vagy szőrös nevet, amellyel eddig a föníciaiak az összes kosiakat csúfolták és hogy vallásukat szabadon gyakorolhassák, búcsút vettek Elő-Azsiától és átkeltek a Kaukázon.

Mint az előbbieken láttuk, a zend vallás hívei rendesen elkülönülnek a többi vallások követőitől: azért a finnek sem tudtak megállapodni addig, míg a két tenger és ezer tó közé nem érkeztek, ahol nyugodtan művelhették a mostoha földet

és kedvükre harcolhattak a tél, hideg és sötétség hatalmai ellen. Itt a finn nép teljesen az Élő Bölcsnek, a Kalevalának szentelte életét; képzeletét tisztán a teremtés angyalai: Andramainen, Vajnamöjnen, Ukkómajnen stb. foglalkoztatták. A hosszú téli éjszakákon, a holdtól ragyogó és a sarki fény kísérteties csóvjától tündöklő hó, jég és fenyőrengetegekre leszálltak küzdeni a jó és rossz manók és a sarki szélvész tombolásában az ihletett lantosok hallani vélték beszédüket és perlekedésüket. Ugyanők azután a fonókban kandallók tüzeinél végeláthatatlan dalokat zengtek a hét majnen hőstetteiről, melyeknek egy töredékét az utolsó pillanatban egy nagy hazafi, Lönrót Illés összegyűjtőie és a tudomány számára megmentette.

A Kalevala mai formájában és terjedelmében valóban csak töredékét képezi annak a nagy vallásos eposznak, amelyet a finnek Szíriából hoztak, de mai hazájukban a germán és keresztény hatás, meg üldözés következtében eredeti tartalmából mind inkább kivetkőztettek. A mai Kalevalában a hét manó közül már csak kettő van meg név szerint: Vohu = Vajni és Akó = Ukkó; de Ukkó sem az a rossz szellem már, ami eredetileg volt, mert a jégeső mellett a termékenyítő esőnek is istene. Egyedül Vajnamöjnen az, aki megőrizte eredetiségét és mint az Élő hű fia, változatlan alakban teljesíti rendeltetését; vagyis az emberiséget – természetesen a gonosz ezer gáncsvetése közben – megtanítja a földművelésre és a malomépítés, meg a hajókészítés titkaira. Asa, a zendavesta egyik jó manója itt Jonka nevet kap, Ukkónak pedig Kullervó nevű fia születik, aki átveszi azt a szerepet, melyet eredetileg apja játszott: házakat gyűjt fel, zavart kelt, háborúságot okoz és vérfertőzést követ el. A zendavesta kigyója, az Azhi-Dahak is megvan még a Kalevalában, de itt már nem kigyó, hanem pajkos gyermek, aki nevét Ahti-ra változtatta.

Rendkívül érdekes és feltűnő a Kalevalában Leminkajnen alakja, aki ha közelebbről megnézzük, nem más, mint Oziris és elárulja nekünk, hogy a kosiak nagy vallásos és nemzeti eposzukba az Oziris mondát is bele iktatták. Ebben a jelenségben azonban nincs semmi rendkívüliség, mert éppen a finnek elszakadását megelőzőleg a föníciai városok egy időre Egyiptom fennhatósága alá kerültek: de különben is az Oziris monda, mely a napnak szakaszokra való osztását jelképezi, annyira ismeretes volt Élő-Ázsiában, hogy szinte csoda lett volna, ha a kosiak kihagyták volna a Kalevalából.

De az ugyanezen korban Fönicián át a Kalevalára gyakorolt egyiptomi hatást mutatja a Föld teremtéséről alkotott nézet azonossága is. A különbség csak annyi, hogy az egyiptomi mitológiában a lúd képében ábrázolt idő (Seb) tojja a Földnek nevezett tojást, a Kalevalában pedig a kacsa.

A Kalevalában látható emez egyiptomi hatás kétségtelenné teszi, hogy egy nagy és teljes Kalevala már Szíriában volt és azt nemcsak a finnek, hanem az összes kosiak, tehát a magyarok is nemzeti kincsüknek tekintették.

Hogy a Vasorrú Bába” még nem szerepel a finnek eposzában ez a tény egyik fő tájékoztató elszakadásuk korának megállapításánál.

A zend vallás hosszantartó hatásának következménye, hogy a finn nép a legegészségesebb, legjózanabb, legszorgalmasabb, legtanultabb és legerkölcösebb a föld összes nemzetei között.

Észak-Palesztina egyik lapályának kosi lakossága szintén megtartotta zend vallását és áthozta azt a mai hazába is, anélkül azonban, hogy a nemzet egyetemét elhagyta volna. Erről a néptöredékről még fogok beszélni.

A finnek elvonulásával a kosiak számban és erkölcsi erőben nagymértékben meggyöngültek, de ennek végzetes következményeit egyelőre még nem érezték. A tátosok főníciai mintára megszervezték az új vallás intézményeit és igyekeztek átformálni, átnevelni a nép hitét és gondolkodásmódját. Ez a törekvésük azonban semmiképpen sem sikerült. A kosi nép kezdetben örült ugyan annak, hogy a zend vallás szigorú erkölcsi törvényei többé nem kötelezték; nagy mohósággal vetette rá magát a boritalra és hanyagolta el a nehéz munkát, valamint gyermekei gondos nevelését. De ugyanakkor nem tudott fejmelegedni az új istenek iránt, akiket addig kicsúfolt: ezen felül gyanakvással kezdte nézni a hitszegő tatásokat, akik most már nem mint tanítók, vezetők és példaadók, hanem mint felsőbb lények igyekeztek előtte feltűnni és nemcsak birtokaik művelését követelték tőle, hanem azonfelül az áldozáshoz rengeteg állat, bor, liszt és olaj beszolgáltatását is. Ilymódon csakhamar megszűnt az az érzelmi és lelki egység, amelyben a zend vallás korában a kosi nép a vezető osztállyal együtt élt.

A hét isten imádásának rendkívül tarka változatai voltak az árja és sémita népeknél. A kosiak áttérése idején a főníciaiak különösen tisztelték Bált, Meleket és Istárt, vagy Astartét; míg Adón, Gád (Kedd), Kámán és a Hold imádása kissé háttérbe szorult. A tátosok igyekeztek ugyan mind a hét istent népszerűvé tenni, mert hiszen minél több istennek áldoztak, minél több istenhez rendelték meg náluk imádságot és minél több isten bűnbocsánatát eszközölték ki, annál nagyobb volt jövedelmük. De a nép mind ettől, mind az új istenek közelebbi ismeretségétől húzódozott.

Meleknek, vagyis a pörkölő Napnak gyermekeket áldozni, mint a főníciaiak és jeruzsálemi zsidók tették, – a zend vallás

ismerete mellett és mindenfajta kegyetlenségtől irtózó turáni lélekkel – merész követelés lett volna. Nem is maradt a Melekkel kötött ismeretségnek egyéb nyoma, mint a „meleg” és „melák” szavak.

Miért vették át a kosiak Meleket a hő, heő, vagy hév fogalmának újabb kifejezésére? A föníciai és a zsidó papok Meiek szobrának üregében tüzet raktak és mikor attól a szobor egész teste átizzott, felfelé görbülő karjaira helyezték az áldozatra szánt gyermekeket. Eme szörnyű jelenet vérfagyasztó hatásának emléke a „meleg” szó.

A Melekkel kötött ismeretségnek másik emléke a „melák” szó, amely kizárólag a „nagy melák pofa” kifejezés keretében használtatik, ahol mai jelentése körülbelül azonos a „buta” szóéval. Ez a kifejezés is bizonyítja azt a megvetést és utálatot, amelyet a kosi nép Szíriában a fentebb jelzett Melek-kultuszai szemben érzett.

De van ennek a kifejezésnek egy másik fontos kultúrtörténeti jelentősége is. A sémiták u. i. isteneik ábrázolásában nem a szépség, báj, fenségesség, értelem és jellem kifejezésére törekedtek, mint az áriják, hanem az irtózat és rémület felkeltésére. Azért az ő istenszobraik nagy torzarcokat mutatnak, melyek sokszor állati testre vannak illesztve, vagy emberi testük állati végtagokkal: szárnyakkal, karmokkal és szarvakkal van eltorzítva. Így Esztergom és Eszteregnye eredeti neve: Ketár-Karnaim, (= a szarvakkal ellátott Istár) is egy szíriai városira „vonatkozott, amelynek templomában egy kétszarvú istárszobor éktelenkedett.

Esztergom nevét különben Gombóc-Melich és a többi nyelvészek a Strigonium szóból származtatják. Mivel az ilyenfajta helynévmagyarázatban egy sajnálatos rendszer nyilvánul meg, azért erről néhány szóval meg kell emékeznem.

Köztudomású tény, hogy a keresztyén korszak kezdetével Magyarországon a közhivatalok és a tudomány nyelve a latin lett. A latin nyelven író, többnyire német és tót paptisztviselők azután nemcsak latin nyelven írták az alapítóleveleket és egyéb okmányokat, hanem bennük a magyar helyneveket lehetőleg latinizálták is. A mai kor nyelvésze erre, mivel a magyar kultúra ősiségéről hallani nem akar, ezekkel a későbbi latin okmányokkal bizonyítgatja a magyar helynevek eredetét. A „Strigonium” tehát Esztergomból formáltatott és nem Esztergom a Strigoniumból.

Mikor a tátosok látták, hogy a kosi nép Melek istent semmiképen sem hajlandó elfogadni, elhagyták Meleket egész kultuszával együtt és helyette a Napisten számára felvették a turáni Ra nevet.

A föníciaiaknál éppúgy, mint az áriáknál, a hét bolygó tiszteletével kapcsolatban rengeteg monda, rege, legenda és babona volt elterjedve, ezenfelül maguk a bolygók már egészen eltűntek azok mögött az erkölcsi, vagy erkölcstelen hatalmak mögött, amelyeket belőlük az áriák és sémiták képzelete kifejlesztett.

A kosi nép egyszerű és csak a valóság iránt fogékony lelke idegenül és értetlenül bámulta ezt a nagy mithológiát és ezt a sok képtelen csodabogár históriát, azért a tátosok a föníciai vallást kénytelenek voltak visszaegyszerűsíteni az érzékelhető 7 bolygó imádására, melyek mivel az állócsillagok között ideoda kóborolni látszanak, a tanulatlan emberek előtt könnyen élő lényeknek tüntethetők fel.

Ez a beállítás párosulva egy kis erőszakkal, azután legalább külsőleg és látszólag elérte célját, mert a nép felhozta állatait és terményeit az áldozásra, sőt lassanként ő maga is elment oda a ceremóniát megnézni és főleg annak ránézve legfontosabb részében, az áldomásban résztvenni.

A tátosok u. i. nem faltak fel mindent, hanem könnyen átlátszó céllal az áldozat egy részéből, mint Ezékiel 18-6. leírja, nagy lakomát, áldomást rendeztek a népnek, mely evés-ivásban kezdődött, táncban,* dalolásban folytatódott és természetesen verekedésben végződött.

Ez az áldozással kapcsolatos áldomás ma is megvan a főispáni beiktatókon rendezni szokott ökörsütésben; a minden üzletkötés után elmaradhatatlan áldomás-ivásban és abban a lakodalmi szokásban, hogy a násznép maga küldi az ennivalót a lakodalmas házhoz; mégpedig rendesen annyit, amennyit el sem tud fogyasztani a vendégsereg.

Ami a kosiaknál Istár, vagy Astarte tiszteletét illeti, arra nézve van a bibliában (I. Sámuel 31=10). egy adat, amely szerint ennek az istennőnek temploma volt Beth-Seánban, abban a híres kosi városban, amelyről még sokat fogunk beszélni. Ámde Beth-Seánt nem a kosiak építették, hanem úgy foglalták el a hittitáktól és Istár temploma már az elfoglaláskor meg volt. Ezt a templomot a kosiak valószínűleg nem is használták, mert Ezékiel 33-26. szerint a zsidók és föníciaiak az Istártemploniokban olyan förtelmes kultuszcselekményeket végeztek, amelynek utánzását a kosiak jelleme, ízlése és a zend vallás továbbra is érvényesülő hatása náluk teljesen kizárta. Bizonyos

* Az áldozással egybekötött csárdástánc ma is meg van a demjankamelléki osztjákoknál (lásd: Bán Aladár kiegészítése Króhn Gyulának: A finn-ugor népek pogány istentisztelete” c. művéhez.) Ez azonban ott nem eredeti szokás, hanem a magyarok hatásának emléke, akik később ezer évig szomszédjai voltak az osztjákoknak.

azonban, hogy a tátosok, miként a többi istennek, Istárnak is mutattak be a hegytetőkön épített oltárokon áldozatokat.

Istár emléke él az Ösjtörccsaládnévben, az Eszter kereszt-névben, továbbá az Istár és mindazon helynevekben, melyekben az észter, asszony és péntek szó előfordul. Ezeket hátrább még ismertetni fogom. Végül az Istár-kultusz magyar vonatkozásában fontosak az eszterház, eszterhé, eszterhiú és eszterje szavak. A padlást azért nevezték el eszterházának, eszterhének és eszterhiúnak, mert az új házasok a nászéjszakán ott mutatták be Istárnak az első áldozatot, amely népszokás az ország egyes falvaiban még ma is él.

Istár tisztelete Schröfl szerint a Szent István utáni korban is fennállt egy ideig a magyaroknál, akik Istárt akkor „Nagy-asszonynak”, Szűz Máriát pedig „Kisasszonynak” nevezték.

A főníciaiak vallásának főalakjául Bál, vagy Bél istent kell tekintenünk, akinek imádása nagyobb és feltűnőbb volt a többi hat isten együttes tiszteleténél. Bál isten ezen elsősége természetesen érvényesült a kosiaknál is, amiért róla bővebben kell szólnunk.

A „bál” szó az árja ball tőből ered, mely dobást jelent és itt a villám cikázásában a hadisten dárdájának dobását van hivatva kifejezni, amely hadisten eredetileg nem volt más, mint a ma Mars néven ismert bolygó. A „mars” szintén árja szó és rombolót jelent, hasonlóképpen a „wotán” szó is, melynek jelentése: dühöngő. A Mars bolygó, vagyis Bál tisztelete akkor lett túlnyomóvá, a hittitáknál, mikor Perzsiából kiűzettek és a kosiakkal hosszú időn át háborúskodtak. Mikor azonban az ellenségeskedést hosszantartó békekorszak váltotta fel, Bál már olyan tekintélynek örvendett, hogy nem lehetett egyszerűen mellőzni, vagy elhanyagolni. Azért a sémiták Bált éppen úgy, mint a germánok Wotánt, erkölcsi hatalommá tették és már a zend vallás hatása alatt a Nap jótékony – és az Élő Bölcs teremő erejét reá ruházták.

Bálnak Elő-Ázsia minden vidékén voltak templomai és oltárai, de mivel ő nemzetközileg elismert főisten volt, kultuszának alapítottak egy nemzetközi központot is, mégpedig a Kosi Birodalom közelében, az Anti-Libánon hegylánc legdélibb és legmagasabb csúcán, az ú. n. Hermon* hegyen.

A „hermon” árja szó, jelentése: úrhegy; egyéb nevei még: Sión = Schein = ragyogó és Szenthegy. Ezen utóbbi nevet főként a zsidók használták, hová ők még Jézus korában is zarándokoltak, sőt a biblia szerint maga Jézus is felment rá egyszer tanítványaival együtt (II. Péter 1-18).

A Sion-hegy (nem tévesztendő össze a jeruzsálemi Cion,

* Lásd: „Ascent of mount Hermon” Tristram H. B.-tól a „Sunday at Horn” c. heti lap 1866. január 13. számában.

vagy Sión hegygel, melyen nem a templom, hanem a királyi palota épült) háromezer méter magas, könnyen járható és megközelíthető, teteje nem csúcsban, hanem széles és hosszú síkban végződik. Az utat, amely reá vezetett, kápolnák szegélyezték. Ezek mindegyikében egy-egy Bál szobor állt, arccal a hegytető felé fordulva, ahol az Isten főtemploma és aranyszobra ékeskedett. A Sión hegy, pompájának és megragadó fenségességének csak utánzata és kicsinyített másolata volt az athéni Akropolis, jelentősége és híre pedig alig volt kisebb Rómáénál, vagy Mekkaénál.

Maga az egész vallási központ nem hódolt semmiféle hatalomnak, hanem a benne élt nagyszámú papság és szolganép a főpap parancsának engedelmeskedett és túlzóhatatlan jólétben, fényűzésben élt abból a temérdek adományból, amelyet a zarándokok százazrei évente odahordtak.

A bálímadás lényegéről tiszta képet nyerhetünk a 65-ik zsoltárból, mely kétségbevonhatatlanul” a hermonhegyi papok imája volt és mint ilyen, változatlanul került bele a zsidó bibliába. Lássuk tehát ezt a zsoltárt!

„Tégedet kell nagy csendességgel várnunk: tied ó isten a dicséret Sionban és neked adják meg a fogadást. Ott járul eléd minden élő, aki meghallgatod a könyörgést.

A hamisságnak beszédit, melyek erőt vettek rajtunk, te tisztítod meg. Boldog az, akit te választasz és magadhoz fogadsz, hogy lakozzék tornácaidban.

Megelégtettünk a te házadnak javaival, a te templomodnak szent dolgaival.

Rettenetes dolgokat szóllasz nekünk a te igazságodban, ó mi idvességünknek istene, e föld minden végeinek és a messze tengernek reménysége.

Ki a hegyeket megerősíted a te erőddel, ki hatalommal körülvétettél. Ki megnyhítod a tengerek zúgását és azok habjainak zúgását és a népek háborgását.

És félnek a te jeleidtől, valakik a föld határán lakoznak és örvendezteted azokat a reggelrel és estével.

Meglátogatod a földet és megöntözöd azt, bőséggel gazdagítod. – Az istennek folyóvize teljes vizekkel gabonát szerez nekik, mert úgy rendelted a földet.

Barázdáit megrészegíted, hantjait megnedvesíted, záporosókkal meglágyítod, termését megáldod.

Megékesíted az esztendőt a te jóvoltoddal és a te ösvényeid kövérséget csepegnek.

Csepegnek a puszták aklaira és a halmok örömmel vétetnek körül. A mezők juhokkal teljesek, a völgyek gabonával bővelkednek, örvendeznek és éneket mondanak.”

Nyilvánvaló e zsoltárból, hogy a sionhegyi Bál-pap 1. dicsőíti a papi foglalkozást; 2. megbocsátatja (megtisztíttatja)

istenével a bűnöket; 3. tanítja, hogy Bál teljesíti az ember kérését, ha az megfizeti fogadalmát; 4. hirdeti, hogy Bál megjelenésére nem mindenütt lehet számítani, hanem csak a Szent hegyen; 5. hogy Bál az eső, napfény és érlelés ura, mint Wotán, vagy Ahura Mazda; 6. végül ecseteli azt a gazdagságot, mellyel Szíria és a Libanon környék völgyeinek lakói, azaz a kosiak gabonaneműekben és háziállatokban bővelkedtek.

A bálímádás emléke és bizonyítéka a magyar nyelvben a Béla (= = Bélhez hasonló) név, a bálvány szó és a sok Bálra vonatkozó helynév, melyeket hátrább bővebben fogok tárgyalni.

A föníciaiak a hét bolygón kívül sok egyéb isteni személyt is tiszteltek, amelyek közül a földműveléssel foglalkozó kosiak csupán Zebát vagy Zobát, a termékenység, istennőjét vették át. Zoba tiszteletének központjául a tátosok a Nyitra mellett emelkedő Zobor hegyet választották, mely mint a Babarc (Bába arca), Vanyarc (Vájna, azaz Vohu manó arca) és az eredetiségét jobban megtartó Szobránc (Zoba arca) helynevekből látható, a honfoglaláskor a Zoborca nevet kapta az istennő ama faragott képétől, amely a nevezett hegytetőn volt felállítva. A zobor és szobor szó különben egy és ugyanaz.

Nyitra nem véletlenül lett, hanem azért jelöltetett ki Zoba istennő kultuszának központjául, mert a környékén, vagyis az Ipoly, Garam, Nyitra és Vág völgyében letelepedett magyarság már az őshazában is inkább tisztelte ezt az isteni személyt, mint a többi hetet. Ezt a feltevést megerősítik az itt található helynevek: Szob, Zebegény, Zeba földje), Sáró, Ipoly és Polyána; de elárulják e helynevek azt is, hogy a nyitrakörnyéki magyarság ősei a Sároni síkságon éltek.

A Sároni síkság ú. i. szomszédos volt a föníciai és filiszteus tengerparttal, ahol Zoba különösen nagy népszerűségnek örvendett annyira, hogy mint a bibliai Belzebub név is mutatja, ott Zebát Bállal, a főistennel azonosították és Bál-Zeba néven tisztelték.

Az ipoly és polyána szavak pedig nem egyebek, mint a pa-; lesztinai Ebái hegy nevének elferdítései, amely éppúgy feltűnik és kiemelkedik a Sároni síkség felett, mint a Polyána a magyar Kis-Alföld északkeleti része mögött. E helynév Pojánmaa alakban Finnországban is megtalálható.

A polyána szót a nyelvészek természetesen a szláv „polje” szóból származtatják, amelynek jelentése lapály, vagy síkság lévén, önmaga tiltakozik az ősmagyar szent hegygel, a Polyánával való rokonság eilen.

Zebát a föníciaiaktól etrusk közvetítéssel a rómaiak is átvették és Cyebe alakban ismerték.

A szíriai vallás átvétele után a tátosok a hét napjainak zend neveit is eltörölték és azokat az új vallás istenneivel

helyettesítették. Így lettek a hét nap új nevei: Ka, Hód. Kedd. Bél, Adón, Östör és Kámán.

Noha kétségtelen, hogy az ősmagyarok a föníciai vallást a maga egészében átvették, találunk nyomokat és bizonyítékokat arra is, hogy ugyanakkor az egyiptomi és a babiloni vallást is ismerték és azoknak egyik, vagy másik istenével bizonyos viszonyba is kerültek. Ezt mutatja mindenek előtt a Sebők családnév, mely mögött érdekes őstörténeti események rejteznek.

II. Ramses egyiptomi király korában, mint már említettem, Fönícia egy időre egyiptomi uralom alá került, amikor régi általános szokás szerint a hódító nép vallásából a meghódított több elemet átvett. A föníciai városokban tehát szobrokat kezdtek állítani az akkor divatos krokodilfejű istennek, Sabaknak. Ezt látván a szomszéd kosi nép, a hosszúfejű, nagyszájú embert csúfnéven sebaknak, vagy sebőknek kezdte nevezni, amely csúfnév azután rajta ragadt az illetőn és utódai viselik ma is.

Ami viszont az ősmagyaroknak a babilonok vallásával való kapcsolatát illeti, arra nézve bizonyos, hogy egy töredékük a babiloni Nannár és Nin-Kharsag isteneket is tisztelte, mert nevüket a Nana, Nánás és Karcag helynevekben a mai hazába is áthozta. Ez a töredék nem lehetett más, mint a basáni, vagy bács-i népcsoport, mert ez legközelebb lakott Babilonhoz, másrészt pedig Nin-Kharsag az állattenyésztés istennője lévén, természetes, hogy őt ez a kizárólag állattenyésztéssel foglalkozó nép legkönnyebben elfogadta.

Bár nem valószínű, hogy a basáni magyarok Nánás, vagyis a Hold isten imádásának egész módját és rendszerét átvették volna a babilonoktól, de másrészt éppoly bizonyos, hogy ezt a rendszert ismerték és mikor esetenként vásárok alkalmával Babilonban megfordultak, ott Nánás imádásának ceremóniáit is megnézték, sőt a vele összefüggő körmenetekben is résztvettek. Ezek a körmenetek a híres „Bábel tornya” néven ismert építmény lépcsőin, terraszain és tetején folytak le, ahol a papok nagyszámú tömegtől kísérve, Nannár szobrát és jelképét a félholdat, körülhordozták,

Az ur-i ásatások révén a „Bábel tornya” rejtélye is teljesen megoldódott.

Köztudomású, hogy az árják Iránban hét istenüket a hegyek tetején épített oltárokon és szentélyeken imádták. A Tigris és Eufrátes völgyébe telepedvén, mivel itt hegyek nem voltak, arra a gondolatra jöttek, hogy az említett célból mesterséges hegyeket építenek! Így jöttek létre Mezopotámia városaiban a szent tornyok, melyek között természetesen a babiloni volt a legszebb és legnagyobb.

„Bábel tornya” olyan benyomást tett a szemlélőre, mintha az több csonka gúlából lett volna összeillesztve. Az alsó gíla fedőlapja terjedelmesebb lévén, mint a ráhelyezett gíla alaplapja, az ilyen helyeken szabad peremlapok, azaz terraszok maradtak, amelyeket a papok, hogy általuk a hegy gondolatát ébresszék, befásítottak.

A legfelső gíla fedőlapján állt az isten oltára, melyet kupola védelmezett az idő viszontagságai ellen. A gúlák oldallapjai 2-3 méter vastagságban égetett téglából voltak megépítve, belsejük pedig vályoggal volt kitöltve. A falakat sűrűn alkalmazott vékony gyámoszlopok támogatták, hogy a belső vályogtömeg szét ne repessze, őket. Az építmény mintegy kétharmad magasságig feketére, azonfelül pirosra volt festve, míg az oltár kék, a kupola pedig arany színben ragyogott, jelképezve az alvilágot, a földet, az eget és a napot.

A torony tetejére három lépcsősor vezetett fel – természetesen a külső burkolaton. A terraszok öntözésére, valamint a víz levezetésére tökéletes berendezések szolgáltak.

„Bábel tornya” nem volt olyan magas, mint általában képzelik. Az úr-i torony kupolájának a csúcsa alig érte el a 30 métert: a babiloni ezt a magasságot bizonyára valamennyivel túlhaladta: de tekintve, hogy már talpzata is több méter magas mesterséges felületen nyugodott, továbbá, hogy a város kétemeletes házai csak 8 méter magasságra nyúltak fel, Bábel tornya így is tekintélyesen emelkedett ki a város házai közül és különösen az idegenre nem kicsinyelhető hatást gyakorolt. Bábel tornyát a babilonok zigguratnak (= Ziu gora – Juppiter isten hegye) nevezték, amely tény kétségbevonhatatlanul bizonyítja, hogy az árják főistene az Iránból történt kiözönlésük idején a Juppiter bolygó volt; de bizonyítja ez a tény azt is, hogy ugyanők a Tigris és Eufrates völgyében átvették a kosi őslakosság egyik főistenét, a Hódvilágot és ezt helyezték Juppiter trónjára.

De a Tigris és Eufrates völgyében nemcsak magyar ősvallási, hanem egyéb magyar őstörténeti adatok is kerültek napfényre, különösen Sir Leonard Woolley-nek éppen most (1939) megjelent „Ur of the Chaldees” c. műve révén, melyben a világhírű régész Ūr-ban végzett ásatásainak eredményét ismerteti.

Woolley megállapítja, hogy Ur már eredetileg királyi székváros volt. Ebből nyilvánvaló, hogy e város nem véletlenül jutott nevéhez, hanem a kosiak, mikor azt megalapították, azért nevezték Ur-nak (valószínűleg Urházának, vagy Ūrszékének), mert a király fogalmát ők már akkor is az „úr” szóval fejezték ki.

Woolley a kőből és téglából épült királyi paloták alatt sárból és nádból épült házak nyomait fedezte fel. Ebből kétségtel-

len, hogy míg a város és az állam kosi jellege fennállt, addig a királyi palota is sárból és nádból volt építve, mint Jeremiás is megerősíti. Vagyis a magyar nádfedelű sárház, melynek mintáját a veszprémi múzeum mellett épített házban szemlélhetjük, nem több évszázad, hanem legalább hét évezred kosi-magyar építészeti stílusát mutatja.

Woolley megtalálta a kos szobrokat, melyek a királyi trón támaszaiul szolgáltak: vagyis igaza van Firduzinak, mikor azt állítja, hogy ha turániak fejedelmei trónjának lábait kosfejek díszítik. De kétségtelen ebből az is, hogy a magyar királyi trón nem ezer, hanem legalább 8 ezer éves.

Woolley talált a királýsírokban holdat ábrázoló ékszereket, ami megerősíti eddig ismertetett adatainkat arra vonatkozólag, hogy a turáni ősvallásban a Kos csillagzat és a Hold istenként tiszteltettek.

Woolley rábukkant a turáni eredetű zászló, hadi szekér és boglyakemence nyomaira, mely utóbbit azonban, mivel magyar elnevezését nem ismeri, méhkashoz hasonlítja.

Babilonban és Urban ez előtt 5 ezer esztendővel a munkás timber fején hordta a terhet: ez magyar ősi szokás, mely a mai hazában is megvan, bár ma már nem olyan mértékben, mint ez előtt még 50 esztendővel.

Woolley elismeri, hogy a sumirok, akkádok, kosiak eredetéről biztos adatai, vagy ismeretei nincsenek: de ennél nagyobb baj az, hogy köztük és a sémiták, meg a mezopotámiai árják között nem tesz különbséget, illetőleg ezt a különbséget nem érti, mert az ur-i kőkultúra népeit sumiroknak, a sárkultúráéit pedig nonsumiroknak nevezi. Vagyis igazolva látom előbbi munkámban tett azon állításomat, mely szerint. Sírja, Mezopotámia és Egyiptom őskorát a magyar nyelv és a magyar őstörténet ismerete nélkül tökéletesen tisztázni és megérteni nem lehet.

Woolley ásatásaiból bebizonyosodott, hogy a Perzsiából Kr. e. 5200 körül kivert árják egyik csoportja a délsinári kosi birodalmat 3500-ra, vagyis 1700 év alatt már megdöntötte és azt árja szokás szerint apró városállamokra szaggatta szét, de a kosiak, illetőleg szumirok államalkotásban való felsőbbségét elismerte, mert birodalmait sumir és akkád királýságoknak nevezte. De kiderült az uri ásatásokból az is, hogy Kr. e. 3500 körül Sinárban még csak a kosi és az árja faj olvadt egybe, azaz ekkor még itt sémita fajról beszélni nem lehet. A néger szolgák csak ezután, az árja gazdasági fellendülés, fényűzés és telhetetlenség következtében jelennek meg az, Eufrátes völgyében, hogy a turáni-árja-néger elemből a sémita faj itt is kialakuljon, mint előbb Egyiptomban.

Kr. e. 1200, körül Mezopotámia északi része elszakadt Babilontól és Assyria (Assur) néven Ninive fővárossal új, nagy birodalomra fejlődött.

Az assyr és babiloni népnek azonos volt a nyelve és származás tekintetében is mindkettő ugyanazon három elem: árja, turáni és néger összeolvadásból keletkezett. Mégis – mivel az assyrokban több volt az árja, a babilonokban pedig a turáni vér, mint tűz és víz állt a két nép egymással szemben, akár csak ma a szerb és horvát, vagy a német és angol.

Az assyr magas termetével, telhetetlen földéhségével és határtalan uralomvágyával, nem különben embertelen kegyetlenségével nem tudott békében élni az alacsony termetű, pompa- és vigasság kedvelő, könnyelmű, de emberséges babilonokkal, sem a többi közeli és távoli szomszédokkal.

Az assyrok nem elégedtek meg felszabadulásukkal és önállóságukkal, hanem mindjárt hódításra gondoltak, Babilonra támadtak és hosszú ellenségeskedés után Kr. e. 900. körül annak rövid időre föléje is kerekedtek. Azután a syr, vagy damafikusi birodalomra vetették magukat, ezt mintegy 50 esztendő alatt elpusztították és 842-ben magát Damesket is bevették. Majd a galileai hittita városok és a köztük önálló állami életet élő északi héber-hiksosok, az u. n. izraeliták ellen küldtek kisebb hadseregeket, mialatt főerejük az Árpádi-, vagy Kosi Birodalom határán helyezkedett el abban a tudatban, hogy az árpádi király saját léte érdekében bizonyára meg fogja kísérelni további hódításuk megakadályozását. Az árpádi király azonban nem törődött sem az assyrokkal, sem a veszélyben levő izraelitákkal, hanem tántorítással nagy lakomákat, áldomásokat, ünnepélyeket, kápráztató körmeneteket rendezett és zarándokkaravánokat vezetett a Szent hegyre. Időközben Kr. e. 728-ban a nagytettvágyú és erősegyéniségű IV., Salmansár lépve Assyria trónjára, mindjárt átlátta a Kosi Birodalom királyának és vezető Osztályának vakságát és gondatlanságát s mielőtt Palestina meghódításához fogott volna, a hátát pusztító lételemmel fenyegető Kosi Birodalmat elsöpörte a föld színéről.

Árpád pusztulásáról a biblia több helyen megemlékezik, főleg a Királyok és Jeremiás könyveiben; sajnos azonban ezekben a forrásokban sem bővebb részleteket, sem neveket nem találunk. A hiányos közlés oka az, hogy a bibliát a jeruzsálemi és babiloni zsidó írástudók Kr. e. 300. után kezdték szerkeszteni, amikor a kosiak már az Arras és Csarak folyók vidékein mint nem valamely számottevő nép éltek, akik történetének részleteit a szentírók nem tartották érdemesnek belevenni a bibliába.

Jeremiás könyvéből azonban annyi mégis kivehető, hogy

a kosiak legyőzetésük után sem hódoltak meg az assyroknak, hanem hazájukból elmenekültek. Jeremiás u. i. minden többi, az assyrok által legyőzött népről megjósolja a fogságbavított és későbbi szabadulást, csak a kosiakról nem. De érthetővé teszi a kosiak menekülését ismert természetük is, mely szerint történetük folyamán sohasem ragaszkodtak úgy a földhöz, mint a szabadsághoz. Végül bizonyossá teszi a kosiak elvonulását az a tény, hogy az assyrok közvetlenül az árpádiak legyőzése után földükre, a Kebár folyó jobb partjára telepítették a fogságba hurcolt izraelitákat.

A Siriát elhagyó kosiak meggyengülve és teljesen letörve az Ararát mögé, tehát arra a területre telepedtek, amelyet kétszáz, evvel előbb testvéreik, a finnek elhagytak.

Mikor a kosiak az új hazában a nagy vér- és vagyonesztés után valamennyire magukhoz tértek, a tatosok nem azt mondták a népnek: „Mi és a király vagyunk a bűnösök, mert elhagytuk az életet és erőt biztosító vallást; az aranyat és ezüstöt dolmányunkra raktuk és templomokat, meg oltárokat építettünk rajta a hamis isteneknek; azután ünnepélyekre, körmenetekre és újabb papi állások szervezésére pazaroltuk a nemzet gazdasági erejét, ahelyett, hogy vasat vettünk – és fegyvert készítettünk volna belőle; lakmározunk, mulattunk, az ifjúság nevelését pedig elhanyagoltuk, ahelyett, hogy kemény munkával edzettük – és a fegyverforgatásban gyakoroltuk volna”. Nem, ilyen önvallomás nem volt várható akkor sem a latosoktól. E helyett azonban ezt mondták: „Az assyrok azért győztek le bennünket, mivel ők nemcsak Bálnak, hanem Kámánnak is áldoznak. Hozzatok tehát ezentúl áldozatot az ő oltárára is, ha azt akarjátok, hogy a régi hazát visszaszerezzük, mert a harc kimenetelét mindig Isten dönti el”.

A nép nem hitt ugyan a tatosoknak, mert a zend vallás tanai még élénken éltek emlékezetében és jól tudta, hogy ez a nemzeti szerencsétlenség azoknak a mulasztásoknak és bűnöknek a következménye, melyeknek Bál által leendő megbocsátását annak idején a tatosok ígérték. Devrait tehetett a nép a király és a tatosok ellen!

Mint fentebb említettem, Kr. e. 1200. körül az Assyr Birodalom nemcsak megszületett, de rögtön világhuralomra is törekedett és 600 éves fennállása alatt szünet nélkül hódító háborúkat folytatott. A háborúkkal azonban mind az áriáknál, mind a sémitáknál össze volt kapcsolva a hadak istenének előzőleg bemutatott áldozás szokása. A hadak istene, mint láttuk, eredetileg Bál volt, de az előző hosszú békekorszak alatt Bál jellege elváltozván, az assyrok a Saturnus bolygót, az ő nyelvükön Kámánt tették helyébe hadi istenné. Köztudomású

e mellett, hogy az árják a hadistent teljes fegyverzetben fehérszőrű, nyolclábú lovon ülve ábrázolták

Az assyrokak mintegy 500 esztendeig nem hagyta el a hadi szerencse, természetesen azért, mert ezen idő alatt uralkodóik mindent megtettek a földművelés, ipar, tudomány és hadászat fejlesztése érdekében: de a többi sémiták és a kosiak a dolognak könnyebb végét keresvén, nem ezekben utánozták őket, hogy hazájukat és szabadságukat megvédhessék, hanem Kámán kultuszának fellendítésében és a fehér ló áldozásában.

Kámán imadásának emlékei és bizonyítékai a mai hazában: a Kálmán a Kálmán berkek és a sok erre vonatkozó helynév.

Hogy a magyarok főistene a honfoglalás korában Kámán volt, amit a szomszéd népek is tudtak, erre nézve van biztos adatunk. Így Schröfl említi, hogy a pogány magyarok főistene Machazen volt. A Machazen természetesen egyszerű elferdítése Kámánnak. Kámánból lett először Mákán, ebből Mákánz és utoljára Machazen.

A kosiak azonban hiába nevelték a fehér lovakat és hiába áldozták azokat Kámánnak: az Ararát és Kaukáz sovány völgyeiben a szíriai nagy jólét után menthetetlenül elpusztulnak, ha fajuknak egy eddig különválva élt és ezernyi viszontagságban megedzett ága hozzájuk nem csatlakozik. Ez az ág a magyarok, vagy magyarok népe volt.

Honnan ered a magor szó: ki, mi volt és hol élt az a nép, amely ezt a nevet kapta és viselte? Erre nézve egyetlenegy forrást találunk Jeremiás könyvének 20-ik részében: de még itt sincs róla egyéb adat, mint Hogy e név kiejtése rémülettel volt egybe kapcsolva. Keressük tehát azt a népet, mélynek neve hallatára rémület fogta el Siria és Palestina minden másnemzetiségű lakóját. Ezt a népet megtaláljuk Beth-Seán, vagy mint a lakosság a maga városát nevezte, Becse** város polgáraitban. Ha most már tudjuk, hogy a becsiek voltak azok, akiktől a zsidók annyira féltek, vizsgáljuk meg, hogyan jutottak ők a magor névhez?

Beth-Seán = nyugalom háza, mint neve is mutatja, eredetileg hittita város volt, de mikor lakói rémületbe ejtették a közeli és távoli vidékek népeit, akkor már kanaániták, azaz kosiak éltek benne. Hogyan jutottak a kosiak ebbe az erős falaktól védett városba, holott a biblia több helyen állítja és a régészeti

*) A fehér ló fogalmát és nyomát hasonló képből és értelemből az Újszövetségben is megtaláljuk. Jelenések k. 19-11.

***) Lásd Tristram H. B.-től: The valley of the Jordan: Sunday at Horn 1866. szept. 1., 8. és 15. száma, továbbá ugyanattól: The sea of Lot, Sunday at Horn 1866. ápril. 7. és 14. szám.

vizsgálatok is megerősítik, hogy a kosiak várfalakat nem építettek lakóhelyeik körül?

A talány magyarázata a következő: Mózes I. könyve elbeszéli, hogy Sodorna és Gomora városokra, melyek lakói kanaániták voltak, az égből tűz és kén hullott alá, amely őket elpusztította. Az újkori helyszíni vizsgálatok azonban kiderítették, hogy ez az előadás nem fõdi teljesen a valóságot. Sodorna és Gomora helyén u. i. nincs sem hamu, sem láva, sem kén, hanem igenis van sok só a talaj' felsõ rétegében, amely alatt megtaláljuk a pálma és egyéb gazdag növényzet megszenesedett törzseit és gyökereit. Valóságban tehát az történt, hogy Kr. e. 1200., vagyis a néger hiksosok oda érkezése előtt egy erõsebb földrengés alkalmával, ami ott nem ritka jelenség, a Holt tenger vize rátódult a Jordán torkolatában volt városok határaitra és a föld felszínét sóval telítvén, a további mûvelést lehetetlenné tette. A kén és tûz gondolatára az a körûlmény vezette az ezer évvel késõbb élt szentírót, hogy a Holt tenger partján emelkedõ sziklahegyek nyilasaiban õ ként és meleg vizet talált. E ténynek viszont az az oka, hogy földrengések alkalmával rendszeren megrepednek a sziklák, a repedésekbõl kénes meleg víz tör elõ, mivel az altalaj vulkánikus. A nyílások bedugulása után a víz egy idõ múlva elpárolog, ellenben a kén ott marad a repedés fenekén. Csak egy állandó kénes forrás van az egykori Gomora közelében, de már a sziklák között, a Nebo hegy alatt: a híres Maeherus, e fölé Heródes fürdõt és palotát építtetett, amelynek pincéjében tudvalevõleg Keresztelõ Jánost lefejezték.

Gomora mai talaja igazolja a biblia azon állítását, hogy ez a hely a sóáradat elõtt valóban rendkívül termékeny volt és méltán nevezték akkor Isten kertjének. De épen ebbõl a termékenységbõl és a velejáró gazdagságból következett, hogy a közeli és távoli hegyvidékek szegény lakói nem ritkán megkísérelték a falak által nem védett városok elfoglalását és a kosi lakosság megölését, vagy elûzését: bár Ábrahámnak az ilyen harcokban említett szerepe a mesék birodalmába tartozik, lévén õ mitológiai személy.

Mivel Gomora és a szomszéd községek várfalakat nem építettek, csak úgy tarthatták fenn magukat, ha állandóan harcra készen az akkori viszonyok szerint legjobb fegyverekkel és leg-tökéletesebb hadi szervezettel rendelkeztek. Hogy pedig ezek tekintetében tényleg a kor színvonalán álltak, azt megmutatták a késõbbi események. Mielõtt azonban a történet fonalát tovább szõnénk, állapodjunk meg egy pillanatra Sodorna és Gomora nevénel!

Sodorna értelme a már idézett oxfordi bibliai segédkönyv szerint is „sütõ”, Gomoráé pedig „gyönyörû”. A magyar hely-

nevekből megállapíthatjuk, hogyan lett a gomorából gyönyörű, mert vannak Gömör, Gyömrő és Gyömöre nevű községeink.

A sémiták Gomorának és a szomszéd s városoknak lakóit „gomarim”-nak vagy kissé elferdítve „magorim”-nak nevezték: az előbbi elnevezést megtaláljuk Ezékiel 38-6., az utóbbi pedig, Jeremiás 20-3. részében. Az ilyen hangzócserével létrejött szóváltozat neni” „ritkaság ugyanazon nyelvben sem: pl. cseveg és fecseg, köp és pök; még gyakoribb azonban az idegenből vett szavaknál: pl. a szláv treba fordítottja a latin oport-nak, a magyar öreg a görög geros-nak, a nagy az ós árja grand-nak. De van erre hasonló eset a szíriai helyneveknél is: így volt ott egy város, amelyet maguk a sémiták Bethabarának és Betharabának is neveztek. Ilyen alapon semmi rendkívüliség sincs abban, hogy a zsidók és hittitak a gomoraiakat gomor-nak és magor-nak is nevezték és úgy látszik, az utóbbi szót sűrűbben használták, mint az előbbi, mert utoljára maguk a gomoraiak is ezt a nevet fogadták el és vették fel.

Az említett természeti csapás után a Jordán torkolatánál lakott magorok elvesztvén a megélhetést biztosító földet, fellekerekedtek és megindultak a folyó völgyön felfelé, hogy Észak-Szíriában az anyatörzshöz csatlakozzanak és annak területén elhelyezkedjenek. Közben azonban Beth-Seán hittita városnál megállapodtak, azt megostromolták, bevették és benne megtelepedtek.

A Jordán völgye, melyet akkor Baka néven ismertek (lásd a 84-ik zsoltár héber szövegét), a Genezáret tótól a Holt tengerig kopár, terméketlen sivatag, mert felszínét vastag bazalttréteg borítja: természetesen ilyen sivatag Beth-Seán környéke is, ahol tehát a magorok nem remélhették, hogy a földművelésből megélhetnek. Ámde voltak Beth-Seánnak e hátránya mellett olyan előnyei, amelyek felismerése és észszerű felhasználása esetén korlátlan életlehetőségek nyíltak a magorok előtt.

A város a Baka azon pontján feküdt, ahol a Jezréeli völgy a Jordán völgyébe beletorkol; innen tehát a magorok könnyen elérhették a föníciai, filiszteus, hittita és zsidó városokat. Ezen felül Beth-Seánnál van a Jordánon egy gázló, melyen át hidés hajó nélkül meg lehet közelíteni Damaskus és Basán gazdag vidékeit. Hadászati, kereskedelmi és rablási szempontból tehát Beth-Seán központja volt Palestinának.

A magorok bizonyára ezekre az előnyökre gondoltak, mikor e várost elfoglalták. Gomorában rablótámadások kényszerítették őket a hadviselés tudományának és fortélyainak elsajátítására: most mikor maguk is rablásra lettek utalva, szinte utólérhetetlenül alkalmazták ezt a tudományukat.

Mózes, Józua és a Bírák könyvei számos helyen említik a kanaánitákat, amelekitákat és midiánitákat, akik alatt min-

dig a becseieket kell érteni – és természetesen úgy írják le velük vívott harcaikat, mintha a zsidók minden egyes esetben megverték – és az utolsó emberig megsemmisítették volna őket: de az a szörnyű méreg, düh és gyűlölet, amely ezeket az elbeszéléseket áthatja, már maga is az ellenkezőt bizonyítja. A zsidóknak a magorok iránt táplált eme félelemteljes gyűlölete még elvonulásuk után 700 évvel is élt, mert a Ujtestámentomban (Jel. 20-8) ilyen indulattal említett Gog és Magog, mint a helynevek igazolják, valóban magyar királyok voltak”?

A becsei magorok, mint Tristram is állítja, sok emberöltőn keresztül úgyszólván akadálytalanul sarcolták Palestinát és Síríát. A kiszemelt áldozatra hirtelen rácsaptak, a zsákmánnyal gyorsan elvonultak: ha üldözni próbálták őket, túlerővel is szembe fordultak és az általuk feltalált harci szekerek segítségével jelentéktelen áldozat mellett minden ellenségüket szétverték. Ezekben a rabló vállalkozásokban azonban, mint Sámuel I. 30. része is elismeri, a károsultakat személyükben sohasem bántották.

A becseiek hőstetteiről természetesen értesültek a szíriai kosiak is, nevük fogalommá vált a bámulok és tisztelők előtt és a „becs”, „becsül” és „becsület” szavak akkor és így honosodtak meg a magyar nyelvben.

A bibliai elbeszélések a magorokkal kapcsolatban öt vezér, vagy király nevét említik, ezek: Agag, Gog, Magog, Zeba és Zalmuna. Mind az öt név meg van és el a mai hely- és családnevekben, amiből kétségtelen, hogy a kosiak és becseiek tényleg a mai magyarok elődei voltak, Agag emléke Gag; Goge a Goga, Gogánfa, Kóca és Gogyor; Magogé a Magócs (Magogce), Mágocs és Nágocs; Zebáé a Szob, Zebegény, Zsebi, Zsebeháza és Zsebeházi; Zalmunáé pedig a Zólyom, Zemlin (Zimony), Somló, Zámoly és Zéma hely- és családnevek.

Hogy milyen hírük volt a becseieknek Palestinában még elköltözésük után 400 év múlva is, azt mutatja az a tény, hogy mikor Nagy Sándor Palestinát elfoglalta és Beth-Seant az ottani görög közigazgatás székvárosává választotta, azt Skythopolis-nak nevezte el.

Mikor Salmanassár az árpádiak legyőzése után Izraelország ellen fordult és ennek fővárosát, Samáriát ostrom alá fogta, a becseiek azonnal megértették hogy szabadságukat többé ok sem védhetik meg. Salmanassár u. i. Samáriánál is hosszú, évekig tartó kiéheztetésre rendezkedett be: mennyivel könnyebben elérhette volna tehát hódítási célját a becseikkel szemben, akiknek nagyobb élelmiszerkészletük földük terméketlensége miatt sohasem volt.

Elhatározták tehát, hogy elhagyják eddigi dicsőségük színterét és csatlakoznak a kosi anyatörzshöz, amely akkor már

az Ararát és Kaukáz között megtelepedett. Mielőtt azonban; útra keltek volna, csatlakozásra szólították fel a Sári és Akkói síkságon, valamint Basánban és Dél-Júdeában élő testvéreiket is. A felhívottak nagyobb része elfogadta az ajánlatot és egyesülve a becseiekkel, mialatt Salmanassár Samária ostromával volt elfoglalva, megindult Észak felé és szerencsésen elérte az anyatörzset, mely mellett az Ararát déli lejtőin helyezkedett el. A Palestinában visszamaradt kisebbségről tudjuk, hogy ez meg a Kr. előtti 2-ik században élt és védekezett a zsidókkal szemben, akiket az akkor szerkesztett Mózes V. könyve a kanaániták kiirtására buzdít.

A magorokkal egyesült kosi birodalmat az előázsiaiak Ararát (Napisten) királyságának nevezték. Maga a kosi nép azonban a föld mostohasága miatt érzett elkeseredésében a Bösz-Arimánia, rövidítve Böszörmén, mai nyelvén Pokol szóval csúfolta ezt a hazáját, amely Armenia alakban Kis-Azsiában ma is él, a mai hazában pedig a Böszörmény nevű községek őrzik emlékét. Böszörményország fővárosa a mai Kars, akkor Karas, vagy Körös volt, mely a Kársa és Kerese családnevekben, továbbá a Körös folyó- és városnevekben maradt fenn.

Ezt az őstörténeti igazságot feltűnően igazolja Nagykörös város lakossága, mely takarékosságával, szorgalmával, józanágával, kereskedői ügyességével, kultúrérzékével, áldozatkészségével, öntudatos fellépésével, sőt földrajzi elhelyezkedésével is minden idegent az első tekintetre meggyőz arról, hogy ősei egy olyan ország fővárosának voltak lakói, amely sovány földje mellett magas kultúrával, fiainak kemény férfiasságával és honszeretetével messze kimagaslott szomszédai felett.

A nyelvészek, így Gombóc-Melich is, böszörményt az izmaelita bezirmen-ből és a török busurman-ból származtatják. Származtatásuk azonban téves. A kosiak távozása után u. i. először sémiták, azután pedig még törökök is megszállták e vidéket, amely az Armenia és Böszörmén nevet továbbra is megtartotta. Böszörmén lakói minden időben csak rablásból, vagy kereskedésből élhetvén, e kétféle „kenyérkereset” céljából rendszeren messze földre elkalandoztak, ahol magukat böszörménieknek, azaz örményeknek, bizirmeneknek és busurmanoknak mondták. Böszörményt tehát a bezirmen szóból származtatni ugyanaz az eset, mint mikor valaki azt mondja, hogy Budát azért nevezik Budának, mert budaiak laknak benne.

A keresztyén papok böszörmént a pokol szóval szorították ki a használatból, mely a szláv peklo, vagy talán inkább a iatui poculum (méregpohár és ennek kínjai Luk. ev. 22-42.) átvétele. Ettől kezdve a magyar nép egykori kisázsiai hazáját Pokolországnak kezdte nevezni, amely kifejezés ma is él a nép ajkán és kizárólag ingerült, haragos lelkiállapotban használja egy olyan messze fekvő helyről, ahová valamelyik hozzátar-

tozója az ő kedve-, vagy akarata ellenére távozott; anélkül természetesen, hogy ma már tudatában volna e kifejezés eredeti jelentésének.

Ebben a birodalomban a magorok elismerték ugyan a nemzet egyetemének, illetőleg a királynak a fensőségét, de mint legerősebb és eddig is önálló ág, bizonyos szabadságot követeltek maguknak, amely főleg a már megszokott kalandozások és sarcolások további folytatására vonatkozott. A kalandozásokat azután valóban folytatták; és pedig nem csak Elő-Ázsiában, hanem minden későbbi lakhelyükön, tehát a mai hazában is.

Így éppen Jeremiás említett 51. része szerint Babilonnak Kr. e. 538-ban történt ostromában és kifosztásában is mint a perzsák szövetségesei részt vettek, ahol bizonyára töméntelen kincset zsákmányoltak. De elképzelhetetlen az is, hogy ezt megelőzően 612-ben Ninive bevételéből és kifosztásából épen ők kimaradtak volna; amire vonatkozólag azért nem találunk közelebbi adatot, mert Ezékiel 31. része, az egyetlen hely a bibliában, ahol erről szó van, – részleteket nem közöl.

Babilon eleste után, mialatt Dáriusy-perzsa király, Lydia meghódításával volt elfoglalva, a magorok elvágták a birodal-; mával való összeköttetését és elfogták a hadserege számára küldött élelmet és minden egyéb hadi szükségletet. A király ezen felingerülve, seregével Kr. e. 515-ben a magorok megfenyítésére és meghódítására 'indult, de tőlük olyan vereséget szenvedett, hogy egész, serege megsemmisült.

A magorok diadalérését azonban nagyon lehűtötte az a körülmény, hogy legfőbb céljukat, a győzelem dacára sem sikerült elérniök, amennyiben Dáriusnak még volt annyi ideje, hogy a hadi pénztárt elásassa. Azért keresi a magyar nép az ország több részében még ma is Dárius kincsét, illetőleg lesi az erdőkben a kénes lángját, melynek a hagyomány szerint minden kilencedik év Szent György napjának éjjelén 12 órakor fel kell lobbannia.

A Dáriussal kötött ilyen ismeretségnak emléke az a pazarlókra alkalmazni szokott mondás is: elköltené a Dárius kincsét, vagy: kevés volna neki a Dárius kincse. Ennek a mondanak különben van egy nevezetes történeti háttere: Dárius volt u. i. az első uralkodó, aki korongalakú aranypénzt vertett saját képmásával, az u. n. arany Dárikot, melyet nagy becsben tartott Elő-Ázsia minden népe.

A Dáriussal kapcsolatos magyar hagyományok és Skythopolis történetének ismerete mellett nem kétséges, hogy azok a skythák, akik Dárius seregét Kr. e. 515-ben megsemmisítették, a magorok, azaz a magyarok voltak.

„A” Dárius felett aratott győzelem után nem várták be a ikosiak, hogy a nagy király újabb és hatalmasabb sereget ve-

zessen ellenük és bosszút álljon rajtuk a szégyenletes kudarcért, hanem elhagyták az Ararát környékét és behúzódtak az Arrás, meg a Csarak mögé, a Kaukáz völgyeibe, ahol a magyar törzs a nyugati határvidéket, az ú. n. Mecsek hegység területét szállta meg (Ezékiel 38-3.).

*

Babilon bukása, – illetőleg a perzsák által történt bevétel után ott és Perzsiában a zsidókra aranjujezi napok virradtak. Ezsdrás és Nehémiás könyvei szerint mázsa-, vagy tonna számra hordták, mai nyelven szólva síbolták az aranyat és ezüstöt haza Palestinába. Az aranyszállítás híre természetesen eljutott a Mecsek völgyeibe is és a magorok nem lettek volna a *becseiek* utódai, ha meg nem kockáztatták volna annak az 1500 kilométeres kirándulásnak a fáradsalmait, melyeket a kincsekért vállalniuk kellett. Ezékiel 38. részében elbeszéli, hogyan száguldottak le Északról nagy lovas hadsereggel és hogyan akarták elvinni az aranyat, ezüstöt, házi állatot és minden egyéb értékes elmozdítható holmit. Híven az Otestámentom többi ilyen tudósításához, a gomorok itt is mind megöletnek az író képzeletében, de a valóságban bizonyára épségben tértek haza anynyi zsákmánnyal együtt, amennyit elvinni és elhajtani bírtak. Ez a kaland Kr. e. 400. körül történt, azaz Nehémiás szereplése után, akire, illetőleg az általa rendezett szövetségi ceremóniára több helyen céloz az Ezékiel nevét felvevő írástudó.

Ipolyi közlése szerint Spiegel az „Alexander Sage”-ban említi, hogy Nagy Sándor is harcolt Gog- és Magog népével, de ő sem tudta azt legyőzni. Nagy Sándor okulva Dárius nehézségein, hogy seregének Macedóniával való összeköttetését biztosítsa, egy erősebb különítményt küldött a magorok megfélemlítésére, amely őket ugyan legyőzni nem tudta, de a főcélt, a görög főserég hátának biztosítását mégis elérte.

Az a zsidó írástudó, aki Mózes I. könyvét szerkesztette, a magorokat Kr. e. 280. körül még az említett helyen, vagyis az Arrás és Csarak folyók mögött találta, mert szerinte ott van Kus és Havilah országa. Nyolcvan évvel később azonban Nagy-Antiochus, Nagy-Sándor egyik utóda meghódítván egész Elő-Ázsiát a Kaukáz főgerincéig, a kosiak nehéz harcok utánjasmét az elé a kérdés elé állítottak, hogy meghódoljanak-e, vagy elhagyják ezt a hazájukat is. Természetesen az utóbbi lehetőséget választották és átkeltek a Kaukázon.

Hogy merre mentek és hol állapodtak meg ezután, a történetírók eddig csak találgatták, holott ha a kosiak akkori valóságát ismernék, egyszerre rámutathatnának arra a helyre, melyet legközelebbi hazájukul választottak.

A kosiak nem vándoroltak össze-vissza a Sármát síkságon és nem vándorlásuk közben keresték az alkalmas helyet a letelepülésre, hanem azt már a kaukázsi hazában kijelölték és a megszállás minden részletét előre megállapították. Hírnökeik, kémeik és kalandozó csapataik már jóval az elköltözés előtt kerestek egy folyók és hegyek által védett helyet, a hova előre kidolgozott menetrend szerint a legalkalmasabb időben elindultak és meg is érkeztek. Ez a hely mintegy 80 ezer négyzetkilométer területű háromszög, melyet két oldalról egy-egy folyó, a harmadikról pedig egy magas hegység határol. A nagyobbik folyót a tatosok főistenükről, Kámánról elnevezték Kániának a kisebbiket rangban második istenükről, Beiről Bélának, a hegységet pedig Uralnak, mivel ez mintegy uraló, vagy uralkodó emelkedik ki a két oldalán elterülő végetlen síkság közepéből.

Kik laktak előzőleg e területen? Bent a háromszög közepe táján ma is fennáll egy Kungur nevű város, amely név arra mutat, hogy ez a vidék volt akkor hazája annak a szintén turáni ungur (= ung-i) nevű népnek, melyről a nyelvészek annyit beszélnek és amelyet ők – szerintem helytelenül – a magyarokkal azonosítanak. Ez a nép kétségtelenül élt és létezett, de nevét sem a biblia, sem az előázsiai feliratok, vagy emlékek nem említik: ez a nép tehát nem járt Elő-Ázsiában és így nem lehetett azonos a magyarral, vagy kosival.

A kosiaknál minden korban az volt a szokás, hogy a király a szó szoros értelmében maga vezette seregét a csatában; azért valószínű, hogy a Nagy Antiochussal vívott küzdelmekben a kosiak királya az uralkodó család férfi tagjaival együtt elesett és a fej nélkül maradt nemzet már akkor tárgyalásokat kezdett az ungurokkal és azok királyával. A tárgyalások eredménye az lett, hogy a két nép békésen társult egymással; a kosiak elfogadták fejüknek az ungurok királyát, egyúttal elhagyták a kosi nevet, amelynek már értelme, vagy jelentősége *úgy* sem volt és ettől kezdve az egész társult, vagy egyesült nép mindaddig ungurnak nevezte magát, míg egy hasonló uralkodócsalád – kihalás alkalmával a magyar törzs vezérének választotta királlyá, akivel viszont a magyar név lett uralkodóvá. Így érthető meg az a közismert tény, hogy a magyar népet az oroszok venger-nek, a németek pedig ungar-nak nevezik, amely két változat közül különösen az utóbb fontos, mert megtudjuk belőle, hogy Kr. u. 862-ben, mikor a magyarok először érintkeztek a németekkel, még az ungur”nevet viseltek.

Az urali hazában talált unguroknak nagyon kis számú népnek kellett lenniök, mert hamarosan úgy beleolvadtak a turáni testvérnépbe, hogy még mint törzsszervezet sem tudták népiségüket a mai hazába átmenteni. Emléküket itt mindössze az „ung” és „onga” helynevek őrzik. Az *ungurok* ily méretű beolvadását kis számukon kívül a kosiak nagyobb műveltségével

és főleg tátoaik erős szervezetével és hatalmával magyarázhatjuk meg, akik nemcsak az előázsiai vallást és nyelvjárást tették az új hazában kizárólagossá, hanem úgy látszik, a két népet össze is telepítették és vérségileg is teljesen eggyé olvasztották.

Ami különben a törzsszerzetet illeti, a külső és belső nyomok, meg jelek azt mutatják, hogy a kosiak, illetőleg most már unurok szigorúan vett értelemben törzsszerzetben sohasem éltek. Ilyen törzsszerű különállással és fejlődéssel csak a magyarok bírtak. A törzsek hetes száma már maga elárulja, hogy miként előbb a manók, később az istenek száma hét volt, – úgy a tátosok a népet is közigazgatási és honvédelmi okokból hét egységbe osztották és ezeket az egységeket törzseknek nevezték. A magyar nép nyelvének gondolkodásának, ízlésének és vérmérsékletének példátlan egységessége kizárja, hogy itt germán, szláv, vagy egyéb népek hasonlata szerint törzsszerzetéről beszélhessünk.

A magyarok uráli hazájukat Ung-nak, vagy Ungországnak, ottani fővárosukat pedig Ungvár-nak nevezték. Ezért a mai Ung megye kicsinyített földrajzi másolata a Káma-Béla-Ural háromszögnek, Kungur pedig orosz elferdítése Ungvárnak,

Az egyesült unurok mintegy ezer évig éltek az uráli hazában, de ezen idő alatt mindig azt remélték, és állandóan arra számítottak, hogy egyszer még visszatérhetnek Síriába. Pedig éppen az lett szerencsájük, hogy nem térhettek vissza. Síriában, a termékeny folyóvölgyekben a földművelés könnyű, az állattenyésztés pedig még könnyebb volt, mert az állat az év minden szakában a szabadban legelhetett. A föníciai, hittita és zsidó városok a termésfelesleget mind elcserélték hasznos ipari készítményekért és kincsekért, úgy hogy ott a kosi nép minden megerőltetés nélkül nagy jólétben és fényezésben élhetett. Ezzel szemben az Ural alján, ha jó volt is a föld, de a kellemes, meleg éghajlathoz szokott népnek az év nyolc hónapjában szörnyű hidegben kellett fagyoskodnia, az állatokat kellett etetnie, ruhát fonnia és szőnie: a nyár négy hónapjában viszont sietni kellett a szántással, vetéssel, aratással és csépléssel. Felleleg itt is lett volna ugyan, de nem akadt, aki megvegye, aki adjon érte vasat, aranyat, búborszövetet és mindenek felett – bort. Igen a bort! Amiért lángolt a torok és epedt a szív, amelyről verseket szavaltak a költők és dalokat zengtek a hegedősök! A nagy szomjúságban az őslakó unurok elárulták, hogy a kancatejből is lehet ám valamilyen gyanús ízű és színű folyadékot erjeszteni: de mit ért az, ha nem homályosította el az észet, nem rombolta le az akaraterőt, nem gyengítette el a jellemet és nem degenerálta az utókort harmad-, negyed- és tizediziglen!

Az Ural aljában megfagyott a pestis, kolera és lepra (a rosseb) bacillusa, elmaradt Tyrus, Damascus és Babilon erkölcsi fertőjének ingere; a fejsze, kapa és kasza megedzette a kart; a víz és kancatej megvilágosította az értelmet; a házhoz kötöttség, a sütés-főzés, a rokka, gereben és szövőszék meghozta a gyermekáldást. Úgy hogy az egyesült ungurok az Ural aljában ezer év alatt legalább is megtízszereződtek: és jia az egyesülés idejében voltak talán két-háromszázezren, most mint hárommillió, erőtől duzzadó nemzet mint egy medre szélét mar elért hatalmas áradó folyam indult tágasabb és kellemesebb hazát keresni.

De hová, merre menjenek? Az előázsiai helynevek csodás emlékezete, amelynek bizonyítékait a mai hazában lépten-nyomon megtaláljuk, kétségtelenné teszi, hogy az ungurok minden áron Síriába akartak visszamenni, de előbb az arabok, majd a törökök félelmetes hadi szervezete reménytelenné tett minden ilyen kísérletet. Azért utoljára olyan földet kerestek, ahol Sírriához hasonlóan hosszú a nyár, derült az ég és búzát, füvet, szőlőt terem a talaj. Ezt a földet kalandozásaik közben meg is találták a Kárpátok medencéjében.

A Kárpátmedence azonban légvonalban is kétezer kilométerre fekszik az Ural hegységtől és ha semmi akadály sem állt volna a magyarok útjában, akkor is több évet igényelt volna a vándorlás és költözködés. De szabad átvonulásról szó sem lehetett. Tekintélyes katonai szervezettel bíró kazár, szláv, bolgár, besenyő és kun államok terjeszkedtek a kiindulási pont és a cél között, amelyekkel az átvonulásért a harcot okvetlenül fel kellett venniök. A felsorolt államok között legnagyobb és leghatalmasabb volt a Kazár Birodalom, amiért róla egy rövid ismertetést kell adnom.

A kazár (= gazdag, a perzsa gaza tőből) turáni nép volt, bizonyára a tatárság egyik ágazata, melynek települési helye a Fekete-tenger északi partján a Don és Dnjeper folyók vidékén, körülbelül az északi szélesség 53-ik fokáig terjedt. A kazár nép ezen a nagy és gazdag területen földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozott, de e mellett kiváló katonai erényekkel is dicsekedhetett, mert nemcsak birodalmát tudta megvédeni a szomszéd turáni és szláv népek támadásaitól, hanem külföldi háborúkat is viselt és mint a görögök szövetségese Kis Ázsiát hosszú ideig ő védelmezte az arabok ellen. Azért kétségtelen, hogy a mai európai Oroszország területén a Kr. u. 4., 5., 6., 7. és 8-ik században Kazárország, volt a legéleterősebb államszervezet, melyen akkor a magyaroknak lehetetlen lett volna áttörniök.

A 8-ik században azonban a Kazár Birodalom már hanyatlásnak indult: utolsó támadó háborúját 799-ben viselte az arabok ellen, azután védekezésre szorult és gátakat épített a

magyarok ellen. A Kazár Birodalmi a zsidók öröklék fel és erkölcsi elveikkel ők tettek tönkre.

1863-ban Jufutkalében, a Krím félszigeten találtak egy régi zsidó temetőt, melyben a sok sírkő közül 18 darab felirattal is el volt látva. Ezt a 18 síremléket dr. Chwolson egyetemi tanár Szentpétervárra vitette, felírásaikat leolvasta és munkája eredményét német nyelven közzétette. Kiderült ebből a közleményből, hogy a feliratos kövek mind rabbikról, vagy azok családtagjairól szólnak és a legrégebb ilyen kő dátuma (természetesen a világeremtéstől számítva) Kr. u. 6., a legújabbé pedig Kr. u. 960. Jézus korában tehát már voltak zsidó hitközségek a kazárok földén, vagyis a zsidók már akkor megkezdtek oda a bevándorlást Perzsiából és a Római Birodalomból.

A zsidók Kazárországban gabonát és állatot vásároltak a görögök számára, azonkívül itt vették át az Északról és Keletről szállított prémeket és rabszolgákat, amelyekért a görög provinciákból aranyat, ezüstöt, vasat és finom szövetet, főként bársonyt hoztak cserébe. A kereskedelem révén a zsidók hamarosan meggazdagodtak, de néhány évszázad alatt szörnyen el is szaporodtak és nemcsak az ország egész gazdasági erejét ragadták kezükbe, hanem annak politikai hatalmát is. A kormánynak nyújtott apró szívességekkel közelébe férkőztek az uralkodónak, a khánnak, akit a zsidó vallásra csábítottak és mint Perzsiában Eszterrel Ahasvért, itt egy hatvan nőből álló háremmel a khánt kötötték a zsidó érdekekhez. A kazár nép elfeledve uralkodójától és agyon sanyargatva a zsidók által, más menedéket nem talált, minthogy maga is a zsidó vallásra tért és bele olvadt a zsidóságba.

Mihelyt a kazár nép a zsidó vallást felvette, azonnal jelentkeztek országán a zsidó erkölcsstan következményei, A zsidó erkölcsstan büntetésnek minősíti a földművelést és általában a testi munkát: azért a kazárok szégyelni kezdték az ősi foglalkozást, elhagyták a falvakat és a városokba húzódtak.

A zsidó erkölcsstan azt hirdeti, hogy idegennel megetetheted a dögöt és neki adhatsz pénzt uzsorakamatra is (Mózes V. 14-31. és 23-30.), azért a kazár nép ezután uzsorakölcsönnel, csalással, hamisítással és kereskedelemmel foglalkozott.

A zsidó erkölcsstan főelve a honvédelem tekintetében a Prédikátor könyve 9-4-ben van körvonalazva, amely szerint inkább legyen az ember eleven kutya, mint döglött oroszlán: azért a kazár nép az új vallás felvétele után irtózott a katonai szolgálattól és arab zsoldosokat fogadott határainak őrzésére.

Mikor az ungurok az első arabot a kazárok határgátján

észrevették, elérkezettnek látták az időt, hogy a honfoglaláshoz az előkészületeket megtegyék.

Ibn Rusta azt állítja, hogy a magyarok húszezer főnyi lovas hadsereget tudnak felállítani, míg a kazárok csak tízezer főnyit. Az arab tudós állításában volt némi igazság, de nem abban az értelemben, mint amelyben ő gondolta. Kr. u. 860ai az ungurok királya valóban egy 20 ezer főbel álló lovas hadsereget szerelt fel és küldött a leendő haza, valamint a hozzá vezető utak kikémlésére. Ez a haderő azért nem volt nagyobb, hogy a népek, melyeken keresztül tört, fel ne tartóztathassák és meg ne semmisíthessék. Ezzel a hadsereggel találkozott még a jelzett évben Cirill szláv apostol a Krimi félsziget vidékén, *míg. 862-ben* ugyanez – Hinkmár érsek szerint – már Pannóniát ejtette rémületbe. Az ungur sereg ide-oda kalandozva, a lakosságot lehetőleg kímélve, ütközetek elől inkább kitérve, mint azokat keresve, feladatát mintegy öt év alatt megoldotta és visszatért az uráli hazába.

Miután az ungurok az előkészületeket bevégezték, vagyis a vonulás irányát, útját, módját és idejét, – egy szóval egész tervezetét pontosan megállapították, Kr. u. 870 körül felkerekedtek és a Kama folyón át megindultak a Volga felé, amely utóbbi folyamig az ottmaradtak közül is sokan elkísérték a távozókat.

A világháború alatt hadifogságba esett katonáinknak mutogatták a baskírok azt a helyet, ahol a magyarok a Volgán átkeltek és tőlük, ott maradt testvéreiktől búcsút vettek. Ez az előadás hihető és természetes, sokkal természetesebb, mint az a konstantini-besenyő lódítás, amely szerint a magyarok egy része útközben meggondolta magát és visszafordult az őshaza felé.

Egy nehéz, kétezer kilométer hosszú útra indult itt két millió ember barmaival és mindennemű felszerelésével lakott területen és harcias népeken keresztül. Utat csak fegyverrel tudott magának nyitni és bármennyire bízott is erejében, meg tökéletesebb szervezetében, mégis – ismervén a hadi szerencse ingatagságát, számítania kellett arra az eshetőségre is, hogy az érdekelt népek mind összefognak ellene és kénytelen lesz visszafordulni. Ezért a király egyelőre visszahagyta a nemzet kisebb részét, mintegy a harmadát, hogy vele a régi hazát biztosítsa addig, míg az új elfoglalva nincs.

E visszahagyás emléke élt a nemzetben még akkor, amikor Julián barát a Káma mellett maradt magyarok keresésére indult. Okét, mint tudjuk, meg is találta: de a 13-ik század nagy mongol-tatár áradata őket is elborította és nyelvüket erősen elváltoztatta: anélkül azonban, hogy a magyar rokonság és egykori szétválás emlékezetét eltörölhette volna.

Mikor az ungurok uráli hazájukat elhagyták, a rendre és fegyelemre még nagyobb szükségük lett, mint otthon volt: olyan nagyszámú nép nem vándorolhatván egy tömegben, a törzsek, sőt a községek is külön-külön zárt egységekben vonultak tova-előre megállapított rend szerint. Annyira mentek ezeknek az egységeknek a megtartásában, hogy a Síróban alakult községek lakói, illetőleg azok utódai még a mai hazában is ugyanazon községi szervezet kötelékében érkeztek meg és itteni telepüknek is ugyanazon nevet adták, mint amellyel szíriai, illetőleg uráli községük bírt. A vonulás megkezdését mindig diplomáciai tárgyalások, vagy harcok előzték meg és ha az út egy-egy szakasza így biztosítva volt, akkor az első törzs megindult és elment a kitűzött célig; a második elfoglalta az első elhagyott szállását; a harmadik a másodikét és így tovább. Azért mondja Bölcs Leó, hogy a magyarok törzsekre szakadozva nagy területen el vannak széledve. A kazár falvak elnéptelenedése nagy előny volt itt a magyarokra, mert így nem kellett minden útjukba eső falut, megostromolniuk, azonfelül bennük egy-egy időre meg is telepedhettek. E tervszerűség következtében csak az első, minden valószínűség szerint a magyar törzsnek volt nehéz dolga, mert neki kellett utat törnie és azt az ellenségtől megtisztítania.

Ez a szétterjedtség természetesen felbátorította a kazárokat, besenyőket, bolgárokat és kunokat, hogy időnként rá-rá csapjanak az egyik, vagy másik magyar törzsre anélkül, hogy a többi törzs hadseregének odaérkezésétől kellett volna félniök. De úgy látszik, mindegyik törzsnek volt elég hadereje az ilyen kísérletek visszaverésére: mert ezek a harcok egy cseppet sem kisebbitették a nemzet életerejét és hatalmát; sőt dacára a szétszóródásnak és a gyakori vándorlással járó bizonytalanságnak, mind a görög, mind a német császárság már a vándorlás alatt a magyarok szövetségét kereste, ami kétségtelenné teszi, hogy akkor a magyar volt a Sármát síkság leghatalmasabb nemzete és legegészségesebb államszervezete.

A szétterjedtséget, a törzsekre való szakadást és a lépcsőzetes odábbvonulást a természeti viszonyok kényszerítették a magyarokra: mert a nagy orosz síkságon, ahol dermesztő telek vannak, elpusztul ember és állat, ha egy tömegbe gomolyodva sietnek és az élelmet, takarmányt, ruházatot minden elindulás előtt hosszú időre nem biztosítják.

Kr. u. 885-ben Ibn Rusta hírszerzője a magyarokat a Don-, Szent Method pedig 890-ben már a Duna torkolatánál találta. 889-ben tehát a magyar törzsek helyzetet változtattak, katonai nyelven szólva – felfejlődtek a Kárpátokkal párhuzamosan. Árpád, a közben elhalt ungur király utódjául választott magyar vezér, a törzsek többségével és egy kisebb magyar-különítménnyel felhúzódtott Északra, a Vereckei hágó irányá-

ba: legidősebb fia, Levente pedig az Al-Dunánál állt a magyar törzs zömével; míg a Keleti Kárpátok összes hágoival szemben egy-egy kisebb csoport helyezkedett el és várta az indulást elrendelő parancsot.

A magyar törzsnek a Duna balpartján letelepedett bolgár népen át kellett magát vágnia. Ezt a hadműveletet a törzs végre is hajtotta, de a vele összefüggő harcokban maga a hős Levente elesett.

Levente (eredetileg Lebend, föníciai személynév, jelentése fehérke) egyénisége és hősiessége sokáig foglalkoztatta az elene harcoló besenyők, bolgárok és görögök gondolatvilágát, úgy hogy utoljára vele kapcsolatban egy Lebédia nevű államot is kitaláltak, amely azonban tisztán az ő képzeletük szüleménye volt.

Miután a magyar törzs szétverte az Al-Dunánál őt feltartóztatni akaró bolgár sereget és megtisztította maga előtt az utat, Árpád kiadta a parancsot az egész nép indulására. Mielőtt azonban őseinket ezen az úton mi is követhetnénk, vesünk egy rövid visszapillantást a magyar nép eddigi életének gazdasági, társadalmi és művelődési viszonyaira!

*

Síria elhagyása óta a magyar nép – a mai hazát is beleszámítva – bárhol, akár hosszabb, akár rövidebb időre állapodott meg, a tátosok az elhelyezés és telepítés munkájában mindenütt ugyanazon elvek és szabályok szerint jártak el. Az elhagyott haza falvainak lakosságai zárt egységekben maradtak és a régi sorrend szerint a folyók hosszában, vagy a tavak körül, egymástól 3-4 kilométer távolságban telepítették le. A falvak határai ezért keskenyek voltak, de hosszúra nyúltak. Minden család a falu közelében kapott 8-10 holdnyi szántóföldet, amekkorát rendes körülmények között megművelni tudott, de még a zend vallás törvényei szerint megművelni szigorú kötelessége is volt és belőle nemcsak megélhetett, hanem a közzel szemben fennálló kötelezettségeinek is eleget tehetett. A rétnak alkalmas területek ép így a szükséglet és lehetőség figyelembe vételével kisebb szeletekben osztattak ki. A rét és szántóföld azonban a falu határának csak kis részét képezte: a nagyobb és távolabb fekvő terület erdővel volt borítva, amelyből kiki annyi fát vághatott, amennyire szüksége volt: a lakosság szaporodásával pedig akkora erdőföldet irthatott és vehetett művelés alá, amekkorát akart és bírt. Legelőül a vizek árterei és az erdőknek ebből a célból irtott tisztásai szolgáltak. Föld tehát mindig levén bőségben, annak inkább csak a közelsége és minősége értékeltetett; de ez sem annyira, mint a munka, a termény és az állat, mert a földművelés és állattenyésztés az ősi, egyszerű módok és eszközök mellett, – amelyek évez-

redéken át a gépek feltalálásáig, vagyis ez előtt mintegy 50-100 esztendeig mit sem változtak, – nehéz volt, nagy fáradtságot igényelt és mint az emberi erő, ez is csak bizonyos határig terjedhetett. Ilyen viszonyok között a földműves-, azaz a nép óriási többsége minden családtagjának nagy szorgalommal kellett dolgoznia, hogy terményéből és állatszaporulatából ő maga megéljen, azonfelül maradjon feleslege „az iparcikkekért való cserére, a tátosok eltartására, a vallási szükségletek (áldozások) fedezésére, a hadi vállalkozások céljaira, felgyújtott, vagy kirabolt határfalvak segítésére és elemi csapások által meglátogatott esztendők hiányainak pótlására. Ez a birtok- és gazdasági rendszer fennállt a mai hazában is 1848-ig mindazon községekben, amelyeknek vagyonát és szabadságát a hűbéri rend valamely okból nem vette-, vagy nem vehette el.

A lakóházak mindenütt sárból épültek annyira, hogy pl. a mai haza köves vidékein, ahol könnyebb volt követ, mint agyagot összehordani, – a köveket ott is agyagsárral és nem mészhabarccsal foglalták egybe.

Mint a sémita tana és a mai magyar tanya szó mutatja, az ősmagyarok a mai lakóházat tana névvel jelölték. Minden tana négy helyiségből állt: első volt a „folyosó, melyet akkor is gádornak neveztek azért, mert a fedelét tartó faoszlopok felső végei, az ú. n. gádorcák, Gád istent ábrázolták. A gádor bejáratával szemben volt a konyha ajtaja, utcafelőli végéből pedig nyílt a lakóhelyiség, a ház. A gádor ellenkező végéből lehetett belépni a „szobába”, melyet nem lakóhelyül, hanem „éléstáru” használtak: e helyiség nevét Zobától, a termékenység istennőjétől nyerte. A padlás eszterház – hé, – hiú néven volt ismeretes, mint már említettem azért, mert az új házasok a lakodalmi-, vagy nászéjszakán éjfélkor itt kezdték meg a házasság életét, vagy akkori szólásmód szerint, itt mutatták be Istárnak az első áldozatot.

Sz. István törvényei szerint a papok számára két-két ház kellett építeni, ami azt jelentette, hogy a papok tana ját meg kellett toldani egy ötödik helyiséggel, melyet a német papok kamrának neveztek: a szobát viszont ugyanők második lakóhelyiségnek rendezték be. A papok példáját utánozták a jobb módú és előkelő emberek, ami által a szoba szó az ország nagyobb részében elvesztette eredeti jelentését és a házét vette át.

A szoba szót tehát a magyarok nem a szlávoktól kölcsönözték, hanem” a „szlávok kölcsönözték azt a magyaroktól.

Az ősmagyarok e szerint nyugodtan hajthatták este fejüket álmra, mert a kapuban őrt állt Bál (a kapubálvány), a gádort védelmezte Gád isten, az eszterhé-re vigyázott Eszter, vagy Istár, a kamrára pedig Zeba istennő.

Egy-egy falu lakossága nem volt nagyobb 3-400 leiknél, amely egy század harcost tartozott és tudott kiállítani. Ügy látszik, hogy a hosszú évezredek folyamán honvédelmi, közigazgatási és közgazdasági okokból ez a falunagyság tűnt ki legcélravezetőbbnek. A dunántúli, erdélyi és felsőtiszai ősfalvak mind ezt a falumintát mutatják.

Egyes iparágak a magyaroknál már a szíriai hazában ki voltak fejlődve: így a fazekas, ötvös, szabó, bognár és fegyverkovácsipar. Az uráli hazában ehhez még hozzáfejlődött a bőr, szőrme, szűrszabó, len- és kenderipar. A magyar ember, mint már a biblia is bizonyítja, minden időben sokat adott a szép ruhára, Síróban mint láttuk, könnyű volt azt beszerezniök Egyiptomból és a föníciai városokból: de az uráli hazában nehezen vadászható prémes állatokat kellett elejteniök, hogy értük cserében a régi szép szövetekhez jussanak. Még nehezebb volt ilyenmő igényük kielégítése a vándorlás ideje alatt, mikor mint Ibn Rusta elbeszéli, a magyarok szláv rabszolgákat adtak bársonyért a görögöknek, vagyis háborúkat viseltek és életüket kockáztattak a szép ruhákért. A források egybehangzó tanúsága szerint a magyarok a fejüket is borotválták: milyen finom késeket kellett készíteni tudniuk, ha ettől a mívelettől nem rettentek vissza! Az meg épen napjainkban derült ki, hogy a magyar nyíl készítése mennyi ésszel, leleménnyel és művészettel volt összekötve. Végül a magyar kézművességnek az akkori európai népeké feletti felsőbbiséget kétségtelenné teszi az a történeti tény, hogy az augsburgi csata után a bajor nép csodájára járt az elfogott magyar vezérek ruháinak és fegyvereinek.

Bölcs Leo feljegyezte, hogy a magyar fegyelmezett nép, mely ép úgy tűri a meleget, mint a hideget: a fegyverforgatást állandóan gyakorolja és felette az uralkodó nagy szigorral uralkodik. Vajjon el lehet-e képzelni, hogy mint a nyelvészek és ethnográfusok feltételezik, ez a fegyelem, engedelmesség és tanulási készség abban a sohasem létezett Lebediában, vagy Etelközben máról holnapra született?

A tatosok a népnevelést a föníciai vallás felvétele után egy időre elhanyagolták, de a nagy szíriai katasztrófa után ismét változatlan buzgósággal gyakorolták és a férfi lakosság nagy részét már honvédelmi okokból az írásra-olvasásra is megtanították. A tatosok ápolták és irányították az irodalmat és költészetet is: az ő céljuk és érdekük volt, hogy a nép felejtse el a zend vallás manóinak küzdelmeit dicsőítő régi hőskölteményeket és a Vasorrú Bábával együtt a szerelem diadalának ecsetelését vegye ajkára. Ép így a tatosok voltak azok, akik a zend vallás szent énekeinek dallamaira szerelmi és tréfás verseket költöttek, hogy az áldomásokon legyen a népnek kedvét, búját-baját és örömét miben kiönteni. A mai népdalok dal-

lámáinak nagy része tehát többezer éves és az új dalok legtöbbször csak a régiek változatai és átalakításai.

Az ősmagyarok hadi tudományára és hadviselésére vonatkozólag sok helyes és értékes adattal bírunk, de sok tévedéssel és ferde nézettel is találkozunk. A legmegbízhatóbb feljegyzést ebben a tekintetben is Bölcs Leónak köszönhetjük, bár az ő adatai is egyoldalúak és hiányosak, amit nem az író felelőtlenségének, hanem a magyarok zárkózottságának és a kémekkel szemben tanúsított nagy óvatosságának kell tulajdonítanunk.

A magyarok hadviselésének módját minden más népétől elválasztja és megkülönbözteti a magyar hadviselés célja. A magyarok u. i. sohasem támadtak meg egy idegen népet azért, hogy azt leigázzák és országát a maguk birodalmához csatolják: az ő céljuk a hadmivelettel kizárólag zsákmányszerzés, védekezés, vagy honalapítás. A magyar ember képtelen az átlatkínzásra is; annál kevésbbé volna kedve embertársait rabigában tartani, felettük zsarnokoskodni és őket gyötörni. Mikor zsákmányért kalandozott valamerre, a fegyvertelen lakosságot sehol sem bántotta: ezt elismeri Sámuel könyvének már idézett részén kívül Schröfl és Al Magdisi is, mely utóbbi csodálkozik azon, hogy a magyarok nem ölik le foglyaikat, hanem a sebesülteket még gyógyítják és ápolják is.

A magyarok fő elve mind támadó, mind védekező háborúban az élet lehető kímélése; azért itt is Bölcs Leónak van igaza, mikor azt állítja, hogy a magyarok mindenféle védekező fegyverrel fel vannak szerelve és még lovaikat is páncéllal takarják. Első és fő fegyvernem volt nálunk a gyalogság, mely Síríában és általában köves talajon harci szekerek védelme alatt harcolt; agyagos, vagy homokos földön pedig árkot ásott magának és az abból kihányt töltésen, az ú. n. gáton várta az ellenség támadását, vagy rohamozta meg a gáton várakozó ellenséget. Innen ered az a többezer éves mondat: majd elválík, ki a legény, a gáton. Az árok szót a föníciaiak is átvették a magyaroktól, de nem ennek a harci segédeszköznek, hanem a hosszúságnak a jelzésére, amiből azt következtethetjük, hogy a magyarok hosszúra nyújtották gátjait, vagyis nem mély gyalogsági tagozódással, azaz nyers erővel és nagy mérsárlással, hanem csellel és furfanggal igyekeztek a győzelmet kivívni. Ezt megerősíti Regino, prumi apát közlése is.

Bölcs Leó adataiból következtethetjük azt is, hogy a magyarok nyílt csatában csak nehéz lovasságot alkalmaztak, mely a gát két végén volt felállítva, míg a könnyű lovasság a csatarend mögött várta az ütközet végét, hogy győzelem esetén az ellenséget üldözze, vereségnél pedig a visszavonulást fedezze.

Ezt bizonyítja Krimamos görög történet író is, aki szerint a magyarok még Kr. u. 1168-ban nehéz fegyverzetben harcoltak. Mivel a magyarok vereség esetére is intézkedtek, hogy haderejük lehetőleg cselekvőképes maradjon, ha látták, hogy könnyen nem győzhetnek, hamarosan visszavonultak és mint Bölcs Leó írja, az ilyen vereséget nem nagyon vették szívükre. Kalandozásra természetesen csak könnyű lovasságot alkalmaztak, amely azonban, ha az ellensége valamely zárt völgybe csalta, vagy visszavonulási útját elvágta esí nyílt csatára kényszerítette, mint Merseburnnál és Augsburgnál, – gyalogsággal és nehéz lovassággal szemben menthetetlenül elveszett.

A magyarok, mint már említettem, sokféle fegyverrel és harci eszközzel rendelkeztek, melyek nagyobb részének nevét ma már pontosan megállapítani nem lehet: de 6 ilyen eszköz nevét a biblia megőrizte (Sámuel I-17., V. zsoltár 12. v. és Józsuá 8.). Ezek: a kobak a gereb, a csida, a kelé, a csin és a *mir*.

A kobak, a mai csákó, vagy sisak régi eredeti magyar neve.

A gereb nem más, mint a mai szurony, melyet a gyalogság szúrásra használt, ebből származott a gereben és gereblye, melyekről ép úgy, mint temérdek más ősi és eredeti szavainkról kisütötték a nyelvészek, hogy szláv kölcsönzések.

A csida ugyanolyan volt, mint a gereb, csak valamivel könnyebb és rövidebb, ezt a gyalogság és lovasság dobta az ellenségre olyan esetekben, mikor azt karddal, vagy gerebvel nem érte el.

A kelé, mely a kelé vész és kele-kótya szavakban él, azonos a mai parittyával s vele többnyire a gátakról, vagy a gátak mögül köveket hajigáltak az ellenségre.

Csin volt a neve annak a védelmi fegyvernek, amelyet ma paizs néven ismerünk. Ez a csin, mint Livius a kosiakkal eredetileg azonos punok fegyvereit leírja, – fakeretre feszített egyszeres, vagy többszörös bőrlapból állott. A hordó csinja azért kapta ezt a nevet, mert hasonlított ahhoz a fakerethez, amely a fentiek szerint egyik főkelléke volt az ősmagyarok paizsának. A gyermekcsin szó viszont úgy jött létre, hogy a gyermekek akkor is katonásdit játszottak és maguknak egyéb fegyverekkel együtt csint is készítettek. Az ilyen gyermekkészítette csint természetesen nem lehetett komoly fegyvernek tekinteni: azért azt veszélytelen és értéktelen készítménynek tartották. Innen átvitt értelemben gyermekcsinnek kezdték nevezni a gyermek minden olyan cselekményét, amelynek komolyabb következményei nem lehettek. Az ősmagyarok, mint minden egyéb felszerelésüket, a csint is díszítették: innen származott a csinós szó. A csinján bánni valakivel – kifejezés eredeti értelme pedig az volt, hogy a harci gyakorlatokon az erősebb és gyakoroltabb ember tanuló sorban levő ellenfelét nem

akarta a tompaélú karddal túlságosan elpáholni, amiért a kellő kivédés elmulasztása esetén nem testére vágott, hanem csínjára. A „Csinom Palkó” kezdetű kurucdalban a vitéz felsorolja fegyvereit, melyek között első helyen említi csínját: e tényből nyilvánvaló, hogy a kuruckor még ismerte a csin szó eredeti jelentését.

„Szűr” alatt az ős magyarok a mai páncélt értették. E harci öltöny ép úgy, mint a csin, bivalybőrből készült és az érzékenyebb, vagy támadásnak jobban kitett testrészek felett szintén kétszeres volt. A szűr felfogta a nyílvevőt, a gerebet, sőt a kardvágást is; azonfelül sokkal könnyebben és gyorsabban lehetett felöltetni és levetni, mint az árja páncélinget, de még a mozgásban is kevésbé akadályozta a harcost, mint emez. Nem utolsó haszna volt a szűrnek az sem, hogy eső ellen tökéletes védelmet nyújtott, amely különben harcképtelenné tehetette a legjobb hadsereget is.

A bivalybőrből készült szűr alak-, szabás- és díszítés tekintetében nem különbözött a mai cifra szűrtől, amely már teljesen békés polgári ruhadarab és a szűr eredeti fogalmát a magyar nép emlékezetéből kitörölte.

A csint és szűrt a főníciaiak „eirmiah”, illetőleg „szirion”, a csidát pedig „cidon” alakban vették át a kosi nyelvből; vagyis itt is érvényesült a már említett ama törekvésük, hogy minden átvett árja és magyar szón torzítsanak. A „csint” az árja „k” melléknév-, a „szűrt” és „csidát” pedig az ugyancsak árja „on” főnévképzővel hosszabbították meg.

Az assyr rajzokon is mind olyan harcos alakokat találunk, akik a magyar szűrhez hasonló bőrpáncél ruhát viselnek: a különbség csak az, hogy az assyrok szirionja szűkebb, mint a magyar szűr, azonfelül egészen a földig ér. Az eltérést az a körülmény tette szükségessé, hogy az assyroknak nem volt bőrlábbelijük, hanem csak egy fa-, vagy borlapot kötöttek talpukra, amiért lábukat egészen földig a szirionnal kellett védeniök.

Mivel a bivalybőr ilyen fontos szerepet vitt a magyar hadsereg felszerelésében, természetes, hogy a magyarság a bivaly tenyésztésére mindenkor és minden hazájában nagy gondot fordított: ezt a nem épen szép, de annál hasznosabb állatot ő hozta Síríából Európába és a mai haza megszállásáig kizárólag ez volt szarvasmarhája, melyet itt az Itáliából behozott szűrkeszűrű marha lassan-lassan háttérbe szorított.

A bivaly, mint Tristram állítja, a basáni szarvasmarha egyik alfaja, amely a Huleh lapály feneketlen mocsaraiban az ottani természeti viszonyok szerint fejlődött és alakult ki.

A „huleh” szóval azonos a magyar „gúla”, vagy „gulya”

szó, mely tehát eredetileg a Jordán völgy ama lapályát jelölte, ahol az ősmagyarok bivalycsordái legelésztek.

A „huleh” jelentése: kerek, – a gúláé, mint az ugyanazon tőből származó goló (ma golyó) mutatja, eredetileg szintén „kerek” volt: vagyis a Huleh lapály a magyarok ottlétekor Gulalapály néven volt ismeretes. A sémiták tehát, mint szávaik nagy részét, a hulleh-t is az ősmagyar nyelvből kölcsönözték.

De a magyarság őstörténetére rendkívüli jelentőséggel bír az imént említett Basán is.

Basán a neve annak a Genezáreth tótól keletre fekvő fensíknak, melyből a Jordánba ömlő Sédi patak és ennek mellékágai erednek. Ez a fensík szép erdővel és gazdag legelőkkel lévén megáldva, a rajta élő kosi lakosságnak mintegy önként kínálkozott az állattenyésztésre. A lakosság ott valóban ezt a foglalkozást üzte és olyan tökélyre fejlesztette, hogy a kis Basán mindenféle háziállatával együtt egész Elő-Azsiában nagy hírnévnek örvendett. (Lásd XXII. zsoltár 12. vers.)

A fensík egészséges levegője, jó ivóvize, a szabad élet és a zend vallásnak fajfenntartási szempontból áldásos erkölcsi törvényei következtében csakhamar úgy elszaporodott itt. a kosi lakosság, hogy egy részének-évről-évre ki kellett vándorolnia. A basáni kivándorlók természetesen a palestinai és szíriai lapályokon élő fajtestvéreik felé özönlöttek, akik szívesen fogadták őket, mert ebben az időben már falvakban lakván és földműveléssel foglalkozván, állataik őrzését és a vele járó pusztai életet terhesnek találták, tehát készséggel engedték át e feladatot a jövevényeknek.

Bár egyes kosi nyelvjárásokban a sémiták által használt Basán elnevezés is meggyökerezett, amit a Bacsányi családnév és a neki alapul szolgáló Bacsán helynév bizonyít, – Basán neve kosi nyelven eredetileg mégis Bács volt. A mai bács-i vagy bácsból való szónak pedig akkori nyelven a „bácsa”, vagy „bacsó” szó felelt meg. Miután most már a kosiak házi állataikat Bácsból jött emberekkel őriztették, ezeket bacsóknak nevezték és a bacsó (bacsó, bacsó) szót lassanként a csordás, juhász és kanász fogalmaival azonosították.

Ez a története a bacsó szónak, melyet az ország nyugati felén a nyugati kereszténység által behozott és meghonosított latin pásztor szó már kiszorított a használatból, de a keleti részekben még él és egyik fontos élő tanúja a magyar nemzet szíriai településének és történetének.

A basáni, vagy bács-i kosiak mivel az anyatörzstől megszűnt, nehezen megközelíthető, de határozott vonalú földrajzi egységben helyezkedtek el. önálló állami életet éltek és a biblia egyik királyukról, Og-ról említést is tesz. Og kétségtelenül magyar név, Ako manó nevének egyik változata, mely az Ugod és

Ugocsa = Og-orca = Og-szobra helynevekben hozatott át a mai hazába.

Mikor a kosi anyatörzs elhagyta a zend vallást, a basániak sem ragaszkodtak többé e hithez. De ők, mint már fentebb említettem, nem a föníciaiak vallását vették át, hanem a babilonokét, akiknél állatszaporulatuk számára minden korban a legjobb és legbiztosabb piacot találták. Babilonban ekkor két égi hatalom bírt nagy népszerűséggel: Nannár, a Hold istene és NinKharsag, az állattenyésztés istennője. A basániak az előbbi Nana és Nánás, az utóbbit pedig Karcag név alatt tisztelték..

A magyar bacsók ősi hazájukból történt kivándorlásuk, tehát legalább 4000 év óta zárt körben, őket a többi magyarságtól elkülönítő foglalkozásuk, szokásaik és íratlan törvényeik szerint élnek, amelyek között szomszédaikra különösen kellemtelen az, hogy a természet minden adományát közvagyonnak tekintik, amelyből ki-ki annyit vehet el magának, amennyire szüksége van. Köztük tehát nincs sem tolvaj, sem orgazda, csak ú. n. „szerző ember”, akire, ha ügyesen és sikerrel működik, irigyléssel vegyes elismeréssel tekintenek társai.

*

Az ősmagyarok a hadsereget tízes, százas és ezres egységekre osztották: tíz ezred alkotott, egy tömént, vagy tömért, melynek emléke a mai töméntelen és tömérdék szó. A tömén pontosan megfelelt a mai hadosztálynak. Több tömén egyesüléséből állt a hadsereg. A tömér szó egyik változata a latin turma, melyet a rómaiak az etruszoktól örökölték. Ez a tény arra a feltevésre jogosít bennünket, hogy a punok, az az a magyarok már Szíriában tömérekből álló hadseregeket tudtak felállítani.

A magyarok (kanaániták) mint a biblia tanítja, nem építettek falakat városaik körül, de más részről kétségtelen, hogy erdős vidéken sűrű tüskés bozóttal, az ú. n. gypűvel védték a határt az ellenség váratlan és hirtelen megrohanása ellen: sík és erdőtlen vidéken pedig a határfalvakat gátakkal vették körül, melyeken állandó őrséget tartottak. Az ilyen falvaknak a nevéhez azután rendesen hozzáillesztették a gát, vagy gátas, akkori nyelven gáta, vagy káta szót. A mai Gát és Kata nevű falvainkban tehát mind ilyen régi határfalvak lakóinak utódai élnek.

Tudjuk Josephus közléséből, hogy a samáriabeliek a zsidók bosszantására és nyugtalanítására hamis vészjeleket adtak le a határhegyekről. A jeladásnak ezen módját természetesen használták a magyarok is Szíriában és áthozták a mai hazába is. így ismeretes, hogy IV. Béla korában a hegyeken fellobbanó tüzzel jelentették Budára a tatároknak az, országba történt be-

törését. Hegyes vidéken a hegyek csúcsain, síkföldön pedig az célból összehordott halmokon, melyeknek jelentőségét a régészek még mindig csak találgatják, – állandóan készen állt a rözse és közelében egy kis tűzhely mellett ott gubbasztott az őr, hogy eme szent Vesta tűzét ébren tartsa és általa, ha a szükség követeli, a rözset felgyújtsa. A vészjelző halmok körülfogták a nemzet egész szállásterületét és bizonyos térközökben indultak ki ilyen halmok a főváros irányába is. Iiven berendezés mellett mozgósításkor 2-3 nap alatt az egész nép megkapta a parancsot és ugyanannyi idomultan az egész haderő indulásra készen állt az ezredek gyülekező helyein, az Ászár, Oszró. Ozora és Oroszi nevű falvakban. Ez a berendezés azonban nemcsak vészjelzésre és mozgósítási parancs továbbítására szolgált, hanem egyéb fontos hírek és rendeletek közlésére is. A Halom nevű községek mind az ilyen jelzőhalmok mellett volt falvak emlékei.

A magyar haderő legkisebb egységei, a tizedek és századok a falvakban alakultak. Minden faluban volt u. i. a tátos kasztnak egy-egy tagja, aki abban a haderőt szervezte, a kiképzést irányította és a falu századát a csatákban vezette. Ő volt a hadnagy, aki a faluban a rendőrhatalóságot is képviselte.

Mikor Géza uralkodása alatt az ősi honvédelmi szervezet megszűnt, a falusi hadnagy intézmény továbbra is meghagyott, de hatásköre ettől fogva 1848-ig már csak a rendőri szolgálatra szorítkozott.

A magyar hadsereget a csatában – ellentétben Schröfl véleményével – ősi szokás szerint maga a később királynak nevezett „úr” vezette. Ezt a törvényszerűséget világosan szemlélhetjük Levente, Árpád, Péter, I. és IV. Béla, V. László stb. példájában.

Az „úr” első tisztje és tanácsadója a görögösen gyla., vagy gylas formában leírt „gulás” volt. A hadi nép élelmezésére u. i. mindig nagyszámú állat hajtattott a sereggel, amely felett való rendelkezés joga a gulás kezébe volt letéve, akinek hatásköre tehát azonos volt a mai főhadbiztoséval, vagy főhadtáparancsnokéval: de ha az úr valamely okból távol volt, vagy elesett, ő vette kezébe a fő vezérletet is.

A hadseregnél a rendet és fegyelmet az egykorú források adatai szerint mintaszerű volt, a harmadik legfőbb személy, a görögösen karchas, – vagy karchan – magyarosan karakánnak mondott tiszt tartotta fenn, akinek szerepe megfelelt a mai legfőbb hadbíróénak. Emléke a nép ajkán ma is él, amenyiben, ha a kemény, bátor és erélyes embert háta mögött dicsérni akarja, „karakán gyerek”-nek nevezi. A karakán szóból következtethetjük azt is, hogy az ősmagyarok a mai úr szó fogalmát a kán szóval fejezték ki.

Az Ibn Rusta által említett kende, vagy kundu tiszttség; neve azonos a gonda szóval, mely az akkori nyelven gondozót, intézőt jelentett és a Gonda, Kont, meg Konta családnevekben máig fennmaradt.

Mindezek a címek nemcsak hadi, hanem mint a hadnagyé, polgári tisztégek jelzésére is szolgáltak.

A magyar nép Szíriában is – eltérően minden más odaszakadt néptől, megőrizte, „faji tisztaságát és nem keveredett a sémitákkal: hasonlóképpen későbbi hazáiban is tartózkodott minden faji keveredéstől, ami különben a zend vallás hitelveiből természetesen következett. A fajkeveredés rendesen politikai uralom, vagy hódolás következménye: a magyar nép pedig a honfoglalásig sem nem hódított, sem leigázást nem jűrt. A biblia is számos helyen szól a zsidóknak az egyiptomiakkal, hititákkal, amoritákkal és filiszteusokkal való keveredéséről, de sehol sem említi, hogy a kanaániták velük keveredtek volna. Alaptalan mese az is, hogy a magyarok gazdasági életében a szláv rabszolgák fontosabb szerepet játszottak volna. Náluk a rabszolga nem állandó gazdasági tényező volt, hanem utolsó segédforrás a vándorlás alatt, a mikor más módon nem juthattak hozzá a nélkülözhetetlen külföldi árucikkekhez. A bibliai könyvek, amelyek annyit tárgyalják a magyarok rablóhadjáratait, azt egy szóval sem említik, hogy zsákmányuk között, elhurcolt emberek is lettek volna.

Hogy mennyire vérében van a magyar embernek a más fajtától való idegenkedés, azt világosan szemlélhetjük mindazon magyar falvakban, amelyek mellé a földesúr, vagy az államhatalom a honfoglalás óta német, tót, rác, oláh, vagy bármely más nemzetiségű lakosságot telepített, száz év alatt sem fordult elő olyan eset, hogy magyar ember ezekkel összeházasodott volna. Tévednek tehát a nyelvészek és ethnográfusok, mikor az ősmagyarok keveredéséről beszélnek és abból mindenféle képtelen nyelvi és őstörténeti következtetéseket vonnak le.

A magyar nép a honfoglalás előtt már több ezer esztendővel fajilag egységes volt, de az volt ezenfelül nyelvében, vallásában és az államszervezetről, valamint az államfőről vallott felfogásában is.

Ami az ősmagyaroknak az államról való felfogását illeti, arra nézve feltűnő, hogy náluk a haza fogalmában nincs a földnek olyan fontossága, mint a mai magyar ember gondolatvilágában, különösen Kölcsey és Tompa meghatározása óta (előbbié a „Parainézis”-ben, utóbbié pedig a „Ne sértsétek meg a régi határt” című egyházi beszédében). Az ősmagyaroknál a nemzet és a nemzeti erő a fontos és utáni sem a föld követke-

zik, hanem a szabadság: azért az ősmagyar nép azonnal elhagyja földjét, mihelyt látja, hogy rajta nemzeti létét és szabadságát megvédeni nem tudja.

A magyar államfőt Ibn Rusta és Leo Grammaticus királynak, B. Konstantin magas archonnak, maga a magyar nemzet pedig éppúgy, mint a babilonok és assyrok az ő uralkodóikat, az „úr”-nak nevezte. Akár igaz a vérszerződés hagyománya, akár nem: az bizonyos, hogy a magyaroknál a király nem elsőszülöttség jogán, hanem választás útján jutott méltóságához, és a nemzet elvárta tőle, hogy erős, bátor és lovagias legyen, a csatákban legelői járjon, tiszta életet éljen és keményen, de igazságosan uralkodjék. Ezzel szemben azonban a magyar király olyan teljhatalommal kormányozhatott, mint talán a világ egyetlen uralkodója sem: és pedig nem azért, mert parancsának mindenki engedelmeskedett, hanem főleg azért, mert mindenki szívvvel és gélekkel engedelmeskedett. A király életbevágóbb intézkedések előtt tartozott ugyan a főbb emberek tanácsát meghallgatni, sőt azok hívatlanul is megmondhatták neki a maguk véleményét, de ez a benső, szabad és őszinte véleményadás a király hatalmát inkább emelte, mint kisebbítette.

A magyar nép a honfoglalás korában és előtte is mindig – a források egybehangzó adatai – és főleg Vata vezér kijelentése szerint homogén, azaz egyöntetű és szabad volt. Ez a megállapítás azonban csak külsőleg igaz, mert a vátosok a valóságban nagyon jólét és műveltség tekintetében mindig felette álltak a földműves és iparos osztálynak. A föníciai vallás felvétele óta pedig ezt a fölényt éreztetni is akarták a néppel, amiből állandó súrlódás, bizalmatlanság és lappangó, vagy nyílt ellenségeskedés származott. A magyar földműves sohasem jött hajlandó engedni a zend vallás amaz alapigazságából, hogy a földművelés az első és egyetlen istenes foglalkozás, amiből kifolyólag ő az Élőn és az államfőn kívül magánál nagyobb urat nem ismer. Ezt a meggyőződést tartja ma is.

IV. A magyar nemzet ősvallása a mai hazában.

Mihelyt a Duna mellett vonuló csoport túlhaladt a Kárpátokon, azonnal megkezdte a települést. Amerre ez a csoport vonult, mindenütt ott találjuk Becsét, a Jordánvölgy egykori híres és dicsőségteljes városát. Nagybecskerek, Kisbecskerek, Törökbecse, Óbecse, Újbecse, Dunavecse, Szigetbecse, Pécei, Becsehely és Becsmen is világosan jelölik és mutatják a dunai csoport útirányát. A vereckei csoport becsei különítménye pedig, amely Árpád testőrségét volt hivatva szolgáztatni, Tisza-becsén és Bessén telepedett le. A két csoport Csepel szigetnél találkozott és kétségtelen, hogy Árpád Szigetbecsén ütötte fel sátorát és elvolt a Magyar Birodalom első székvárosa.

A tátosok töltvén be az összes tisztségeket, egyúttal ők lévén az uralkodó tanácsosai, természetes, hogy a községek alapításánál és a földfelosztásnál isteneikről és azok ürügye alatt önmagukról elsősorban gondoskodtak és minden vidék színét-javát maguknak osztották ki. A hét istenről elnevezett nagyszámú község tehát nemcsak azt tanúsítja, hogy azok mindegyikében egy-egy igen oltára, szobra, esetleg temploma állt, hanem azt is, hogy ugyanott, ameddig a szem látott, a föld a tátosoké volt. Igazolja ezt a föltevést az a tény, hogy ezen községek nagy részének határában még ma is nagy papi birtokok vannak, amelyek a tátosok kiirtásakor természetszerűleg szálltak a keresztyén papokra.

Ra isten tiszteletét bizonyítják a következő községek: Rad, Rád, Rada, Rados, Radanovác, Radince, Radna, Ráth és Rátót.

Keddnek szentelt helyek voltak: Tardoskedd, Göd és Gyüd.

A bálímadás túlnyomóságát egész sereg falu neve mutatja: Bálványos, Bél, Bélád, Magyarbél, Bélvata, Bélapátfalva, Bakonybél, Ipolybél, Pélmonostor és Felsőpél.

Adón isten nevét viseli: Dunaadony, Tiszaadony, Éradony, Nyíradony.

Östör, vagy Istár istennőnek volt szánva: Alistál, Fölis-tál, Asszonyfa, Asszonyfalva, Asszonynép, Eszterháza, Esztergom és Eszteregnye.

Kámán emlékét őrzi: Kámon és Kálmánca.

Ezen helynevekhez azonban meg kell jegyeznünk a következőket: Kámánra vonatkozólag azért találunk ilyen kevés helynevet, mert ennek az istennek az oltárai nem községekben, hanem a szent ligetében voltak felállítva. Így Cegléd, Szentgál és Öcs határában ez ma is kimutatható. Ezenkívül természetes, hogy mivel a tátosok Kámánt tartották főistennek, a keresztyén papok ennek az emlékét igyekeztek első sorban megsemmisíteni, amit legkönnyebben úgy véltek elérhetni, hogy a Kámán községnek nevét, miként a Kámán napét, Szombatra változtatták. Megcáfolhatatlanul bizonyítja ezt Szombathely példája, amely város nevét a ker. papoknak sikerült annak idején Kámánról Szombathelyre változtatniok, de a nép a város egy részét ma is Kámonnak nevezi. Azért bizonyos, hogy minden község, amelynek nevében a szombat szó benne van eredetileg Kámán volt.

A ker. papok minden pogány istenre vonatkozó helynevet ilyen módon akartak eltüntetni, de szerencsére eleinte kevesen voltak és kezük nem ért el mindenhová, később pedig – szlávok és alacsony műveltségű emberek lévén, nem értették, hogy mit is jelentenek azok a nevek. Nyilvánvaló tehát, hogy eredetileg Ra istenről volt elnevezve mindazon község, melynek nevében a „vásár” Balról, amelyikében a „szerda” és Istárról, amelyikében a „péntek” vagy a „boldogasszony” szó benne van.

A 13-ik században divatba jött az egyházban a szenttéavatás, ettől kezdve a községek védszenteket kaptak, akikről nevezni is kezdték őket. Természetes, hogy ennek a szokásnak is első sorban a pogány vallás emlékeit őrző helynevek estek áldozatul.

A Radvány és bálvány nevekkel kapcsolatban tudni kell, hogy – mint az angol „wane” szó bizonyítja – a ván ős árja eredetű szó, – mely fogyást és halványulást jelentett: ebben az értelemben átvétetett a turáni nyelvekbe és ilyen jelentéssel meg van a magyar nyelvben is „ványadt” alakban: de az ős magyar nyelv használta ezt a szót átvitt értelemben az élettelen emberi alak, va is a mai szobor jelzésére is. Radványban tehát Ra-, Bálványos községben Bál-, Öttevényben (Istárván) Istár-, Dévényben és Dévaványán pedig Déva a gonosz lélek szobra állt kőből, vagy fából faragva. A kapubálvány szó viszont elárulja, hogy a régi magyarok 'a kapukat tartó oszlopok végére egy-egy bálfejet faragtak. Ennek a kapubálványnak hivatalos dogma szerint ugyanazon célja és jelentősége volt, mint az assyr királyok kapuiban felállított emberfejű

és oroszlántestű szárnyas kőszobroknak: védték a házat minden ellenségtől, főleg a betolakodni akaró rossz lelkektől, a dévákától.

Rátót jelenti Ra isten papját. A tót szó u. i. nem más, mint a tauta, vagy tautó, a mai tudós szó összevont alakja, melyet a kosi nép már Kr. e. 5 ezer évvel is így rövidítve használt, amit az egyiptomi Tot isten neve bizonyít. De e szót a debrecenvidéki nyelvjárás ma is tautnak mondja. A tót szó már itt e hazában változott tátossá és pedig jóval a honfoglalás után, mert csak így érthető meg a szláv szónak a tóttal való felcserélése. Sz. István korában u. i. az egész tátos kaszt felnőtt férfi tagjait kiirtották és a ker. papságot egy rövid német korszak után kizárólag szlávokból toborozták: a magyar nép előtt tehát minden tót „szláv lévén,” a tót szót átvitte az összes hazai szlávokra és ez után tótnak nevezte nemcsak a szlovákokat, hanem a horvátokat is. Ezért Horvátország keleti felét 1848-ig hivatalosan is Tótországának nevezték, ami képzelenség lett volna a vázolt névátvitel nélkül. A Tót nevű családok ősei e szerint nem szlovákok voltak, mint általában hiszik, hanem tátosok, azaz papok.

A községek elnevezésénél megemlékeztek a tátosok az ősi Kos istenről és a birodalom régi nevééről is, így kapta nevei Kocs, Kocsárd és Kösd. De ezen felül ez a szó személynévként is használtatott és mint ismeretes, a Szerbia ellen 950.' kerül harcoló magyar sereg vezére is Kus volt,

A tátosok azonban nemcsak a zend és föníciai vallás alakjait örökítették meg a helynevekben, hanem áthozták ide Elő-Azsia talán valamennyi városának, tartományának, folyójának, hegységének és főembereinek neveit is:

Előázsiai helynevek	Mai alakjuk	Előázsiai helynevek	Mai alakjuk
Abana	Ahony Aba Bann Bán	Arras	Arács
Arad	Arad	Baal-Salsu	Balsa
Aramos (Orontes)	Aranyos	Babilon	Bábolna Bábony
Arichleon (Leontes)	Oroszlán	Baka	Baka Bakony
Arba	Orbó	Baal-Kanah	Palkonya
Árpád	Árpád	Basán	Bacsán Bácsa Bács Bócsa
Arpaxad	Árpás	Belka	Bilke Felka
Árvád	Árva		

Előázstai helynevek	Mai alakjuk	Előázstai helynevek	Mai alakjuk
Belye	Bélye Bénye Böny	Ebál	Ipoly
Bered	Peröd Parád Boröd Bröd	Ekron	Eger Regöc Regede
Beth-Horon	Bodrog	Gaba	Kaba Kabbegy
Beth-Lechem	Bethien	Galgala	Galga Galgóc
Beth-Sán	Csány	Gaillea	Galla Gálya Gyalla
Beth-Semes	Szemes	Gáza	Kaza
Beth-Peor	Perbete	Gennesár	Kenese
Bezek	Bezzeg Peszek	Geon	Gyón Gyán
Bosra	Borsa Bars Borsod Borsava	Gerár	Gara
Bugas	Bugac	Gerasa	Gerecse Géres Geresd
Charran	Garam Karancs	Gézer	Keszi Gecser Gecse Röcsöge
Csarak	Csarkó (Kabán) Csanak Csurgó	Gileád	Killit
Cór	Csór	Golán	Galánta
Cun	Cun	Gomora	Gömör Gyömrő Gyömrőre
Dabbas	Dabas	Haleb	Haláp
Damesk (Damascus)	Damóc Demese Dömök Dömös Dömsöd Temes Tömös	Hamat	Homod Komádi Komját
Dán	Dán Dános Dány Tany	Hamoth-dor	Homoród
Dedán	Déda Dada Dad	Heth	Hetény
		India	Indija
		Istár-Karnaim	Esztergom Eszteregnye

Eloázslai helynevek	Mai alakjuk	Eloázslai helynevek	Mai alakjuk
Jordán	Járdán Nyitra*	Mamre	Monor
Kádes	Kajdacs Gajdos Godisa	Média	Mehádia Medgyes
Kála	Kaál Kálla Kálló Kalocsa Kalota Káloz	Medina	Medina
Karta	Harta Hartyán	Maakah**	Makó Makád
Kedár	Kadarkút Kádárta	Mesech	Mecsek
Kerak	Kerka Gyergyó Görgő	Mishal	Miskolc
Kir	Kér	Mohacs	Mohács
Kirjőth	Gyirót	Náva (Basánban)	Náva
Lagas	Lugos	Paddán	Padány Patona Battonya Fadd Fóth Pátka Patáj
Libánon	Görgénylibánfalva	Pekod	Pákozd Pankota
Lod	Lód Lúd Léta Szekliód = Cégléd	Parrán	Baranya Berény Berénd Báránd Beremend
Luz	Luc Lusa finn Lázi Losonc Luzsok Lozna Loznica	Pisga	Pozsga Pozsega
		Ráma	Ruma
		Salca	Zsolca
		Sajda	Csajta
		Saleka	Szaiók Szalk

*) A Nyitra név fordítottja a Jordán szónak. E város neve Nitrava alakban egy – állítólag Kr. u. 871-ben kelt „Conversio Bagsariorum et Gátantarjarum” c. iratban már szerepel. De ennek az iratnak csak egy 11-ik századbéli másolata van meg a bécsi cs. levéltárban, amiért bizonyító ereje annyival is inkább kétséges, mivel a nitrava szó szlovákul nem jelent semmit.

**) A magyar nép körében ma is szájról-szájra jár ez a mondás: annyira van, mint Makó Jeruzsálemtől. Ennek a szólamnak nagy őstörténeti jelentősége van, melyet azonban ma már senki sem ismer. Maakah, vagy Makó egyik fontos állomása volt az Egyiptomból *Gázán*

Előázsiai helynevek	Mai alakjuk	Előázsiai helynevek	Mai alakjuk
Samária	Somorja	Ust-Urt	Huszt Ózd Ústi hegy
Sáron	Sáror Sármás	Zabulon	Szabolcs Szaplónca Soponya
Seba	Csaba Sabác	Zarepta	Zalata Zalatna Szalánta Szalonta
Seia (folyó Pa- lesztinában)	Sellye Salló Salla finn Csallóköz Zala* Zilah	Zebulon	Zemplén Cseplény Csepel Eplény
Sagun	Zágon Zákány Záhony	Zered	Szered
Sichem	Sümege	Zereda	Szereda
Sihor	Sukoró	Ziph	Cip Szepez Szepezd Szepsi Zsepcse
Sodoma	Szatmár Szatymaz Sütő	Zoár	Szár Szár finn Székzoárd Szekszárd
Sur	Surány	Előázsiai személynevek	Mai alakjuk
Timnah	Tihany	Baladán	Balaton***
Tirzah	Tarcsa Tarac Tarcal	Gaál	Gál Gálos
Tob	Tab Dab Doboj	Hadad	Hadad
Úz	Úz		

és Jerusalemen át Ninivébe és Babilonba vezető karaván útnak, ahol mivel a város a szíriai sivatag szélén feküdt, a karavánok jövet is, melet is hosszabb pihenőt tartottak és ahol a hat napig tartó sivatagi útra magukat vízzel és étellel ellátták. Makó 160 kilométerre van Jeruzsálemtől, azért a karavánok ezt a távolságot mértékegységül használták és háromnapos járóföldet értettek alatta.

***) A Balatont a honfoglaló magyarok, mint a Genesárral azonosnevű Kenése falu elhelyezkedése mutatja először Kénesei tónak nevezetét. Valamivel később egy Baladán nevű úrtól, aki a tó mellett nagy birtokot és vele együtt a tóból is nagy részt kapott, e tó a Balacián tava nevet nyerte. Hasonló kifejezéssel ma is találkozunk ott: így ismeretes, hogy Vörös Berény határában a Balaton egy partrészletét Buda tavának nevezik.

Hunfalvi a balaton szót a szláv blato-ból (mocsár) származtatja.

Eldőzsiai személynevek	Mai alakjuk	Eldőzsiai személynevek	Mai alakjuk
Ladán	Ladány Letenye	Teres	Teresva Derecske
Perez	Perecsény Pércs Pereszlény	Unni Zemira	Úny Szemeré

De nemcsak a községek, hanem azok határrészeinek, vagy dűlőinek nevében is sok ősvallási és őstörténeti adatot találunk: szolgáljanak például erre Szentgál község határrészelnevezései, melyek az ottani ref. lelkészi hivatalban levő, egészen II. Endre koráig visszanyúló okiratok tanúsága szerint már a nevezett király idejében is ugyanazok voltak, mint ma.

Az ősvallásra vonatkoznak: Kámán berek, Kámán kút és Boncsod.

Eldőzsiai helynevek emlékei: Üsti hegy, Mecsek hegy, Nyirma domb, Hajag hegy, Gella patak. Tobán, Hermán, Lucca, Pankozda, Hornod, Curgó patak és Panasok.

Szíriai család-, főleg királyi neveket őriznek: Gál, Gogyor, Barkutszéki és Mögszék.

E nevek megértése végett szükséges némi elemzés és magyarázat: Kámán berek egy magaslaton terül el, gyönyörű kilátással a távoli hegyekre és falvakra, benne a tátosok Kámán istennek fehér lovakat áldoztak.

Boncsod egy termékeny domboldal a Kámán berek közeiben, mely a honfoglaláskori boncok birtoka volt.

Üsti hegy a falutól nyugatra fekvő magaslat, mely a Káspi tenger keleti partján levő Ust-ra, a turáni őshaza egyik részére emlékeztet

Mecsek a falutól délre emelkedő meredek hegy, melynek neve a Kaukáz hegység délnyugati csoportjának emlékét őrzi.

Nyirma domb a jordánvölgyi Nimrall, vagy Beth-Nimrah (Párduc háza, innen a Nemere szél neve is) nevét viseli, amely város arról nevezetes ma is, hogy a domb alatt, amelyen épült, a száraz Palestina leggazdagabb forrásai fakadnak. A-szentgáli Nyirma domb alja is tele van bugyogó forrásokkal és csörgedező patakokkal.

A Hajag hegy és a Gella patak eredetileg a Galilea, vagy Galla nevet kapták: idők multával azonban a patak neve Gella, a hegyé pedig Gaja lett. Ezen utóbbin a népnelv fordított egyet és így a gaja-ból ajag, végül Hajag formálódott. Mint a tatárországi Dzelala helynév bizonyítja, a Gella, vagy Galia név nem sémita eredetű, hanem turáni és a Galilea nevet a kosiak adták Észak-Palestinának.

Tobán a kaukázai Tubái, Hermán a híres Hermon hegy, Lucca Luz, Pankozda (Pekodce) pedig Pekod emléke.

Hornod nem más, mint Hamath, vagy Hámód az őshaza, azaz Síría magyar és sémita neyej de ebben a kapcsolatban is van célzatosság, mert mint Síríában úgy itt is a felső gazdag, de vékony földréteg szikla altalajt takar.

Csurgó forrás és patak itt az őshaza Csarak nevű folyóját képviseli.

Panasok egy kisebb földterület a Mecsek hogy alatt, melyet két egybeömlő patak hátáról. E-két patak záporosó és hóolvadás alkalmával nagyon megárad, azért tisztelték meg őket az ősmagyarok a Jordán egyik főforrásának.; a Baniának a nevével. Baniások-ból lett a Panasok. amely alatt azonban, mint már említettem, ma nem a két patakot, hanem az általuk határolt földet értik.

A Szentgál szóban a Gaál előkelő föníciai és babiloni személynév (lásd Bírák 9-26.), eredetileg a Hold. isten .felesé-.. gének a neve, melynek éppúgy, mint a magyar Gaál családnévnek, semmi köze sincs a nyugateurópai kelta gall, gael, vagy gallen szavakhoz és nevekhez. Ez a tény annyival is kétségtelenebb, mert a szenttéavatás szokása csak 1160. után kezdődött és az a bizonyos Szent Gallen nevű szerzetes, akinek az a feladat jutott osztályrészül, hogy szülőfalum nevének eredetét elfeledtesse, – 1340-ben halt meg Esztergomban.

Gogyor Gog-, Barkutezéki Barkós- (Ezsdr. 2-53.), Mögszék Magog nevű régi magyar királyok nevét és emlékét őrzi.

Végül az Elő-Ázsiából áthozott helynevek között találjuk Jeruzsálemet is, de ennek története nagyobb és érdekesebb, mint többi társaié, azért róla hosszabban fogok még beszélni.

Az előázsiai helynevek fenti bemutatásából több tanulságot és következtetést vonhatunk le.

Nyilvánvaló mindenképp előtt, hogy ez a gyűjtemény csak egy részét képezi azoknak a helyneveknek, amelyek Síríából a mai hazába áthozottak, mert egyrészt az összes szíriai községek neveit ma már nem ismerhetjük, másrészt pedig a mai helynevek nagy része a több ezer éves nyelvfejlődés folytán olyan elváltozást szenvedett, hogy bennük a szíriai helyneveket sok esetben már felismerni alig lehet. Ezen gyűjtemény azonban minden elfogulatlan embert meggyőzhet arról, hogy mindazon helyneveink, amelyek eredetét egyéb módon könnyen és világosan megfejteni nem tudjuk, Síríából származnak: továbbá, hogy téves, felesleges, sőt a magyar kultúrához méltatlan is az a ma már nagyon elharapózott törekvés, mely minden érthetetlen helynevünkben szláv eredetet szimatol.

Nem mulaszthatom el azonban megengedni azon lehetőséget sem, hogy a fenti összeállításban, valamint a vallással összefüggő helynevek feltüntetésében egyik, vagy másik kö-

vetkeztetésem téves, de ez magát a lényegét, az őshazák és ősvallások bemutatott képét a felhozott bizonyítékok özöne mellett nem érintheti.

De e gyűjtemény láttára rögtön felébred bennünk az a kérdés is, vajjon mi céljuk volt a tátosoknak ezekkel a helynevekkel, amelyek egy tekintélyes rése nem is magyar, hanem sémita és bennük Síriában több esetben nem magyarok laktak, hanem sémiták, akikkel a magyarok, különösen a beceik inkább ellenségeskedésben éltek, mint barátságban?

Erre a kérdésre a következő feleletet adhatjuk: Mikor a magyarok az uráli hazába költöztek, ott a Káma és Béla folyók mellett sűrűn egymás mellé épített falvakban telepedtek le, amelyek Síriából áthozott neveiket itt is megtartották. E hazában azonban az egészséges életviszonyok között a nép hamarosan szaporodván, a tátosok a népfelhasználásból a hegyek felé mind újabb és újabb falvakat kényszerültek telepíteni, amelyeket az után az összezavarás elkerülése végett új és az ő földrajzi és történeti feljegyzéseikben talált nevekkal láttak el. A telepek szaporultával azonban ez a tárházuk is kimerülván, úgy segítettek magukon, hogy ugyanazt a helynevet többször is alkalmazták, csak arra vigyázva, hogy ugyanaz a helynév a hét kerület mindegyikében csak egyszer forduljon elő. Ugyanazon helynevet azután az egyes kerületek lakossága saját nyelvjárása szerint kissé elváltoztatta: így lett az egyik kerületben Dameskból Damóc, a másokban Temes; Paránból az egyikben Baran a, a másokban Bérén.

Az egyiptomi papok a királysírok termeinek méreteiben mennyiségtani tudományuk, képleteit fejezték ki, hogy ha kultúrájukat egy barbár kor megsemmisítené is, egy későbbi művelt korszak embere annak nyomait ezekben a sírokban megtalálhassa. Ugyanezen eset ismétlődését látjuk a magyar helynevekben: a tátosok akár szándékosan, akár véletlenül, ezekkel mentették meg a magyar nemzet tízezer éves történetét, vallását és kultúráját az enyészettől.

Ha a Sírriából áthozott földrajzi és vallási helynevek eloszlását a térképen megvizsgáljuk, tisztán áll előttünk, hogy nincs Magyarországnak egyetlen vidéke, zege, vagy zuga, amelyben e nevek valamelyikét meg nem találnánk. Miután pedig bizonyos, hogy e helyek mind honfoglaláskori települések, mert neveiket a keresztyénség inkább tűzzel vassal irtotta, mint szaporította: kétségtelen, hogy a honfoglaló magyarság nagyszámú, hatalmas nemzet volt, mely rögtön meg tudta szállni az egész országot, Szlavóniát és a Morva mezőt is beleszámítva. Ezt a tényt különben Bölcs Leo is megerősíti, mondván: a magyar nagyszámú nép.

Végül, ha a régi főemberekkel kapcsolatos helyneveket vizsgáljuk, szemünkbe ötlük a szentgáli Barkutszéki, mely az

erdélyi székeket és székelyeket juttatja eszünkbe. Mit jelent ez a szó? „Barkut széki” jelenti Barkós főember részét, vagy birtokát, éppúgy, mint az „alszeg” és, „fölszeg” – eredetileg alszék és felszék – jelentette a falu alsó, illetőleg felső részét: Tovább haladva, mit jelent a „székely” szó? A székel szó eredetileg azonos az ural, vagy birtokol szóval, melynek értelme ma már átváltozott „lakik”-, vagy „tartózkodik”-ra. A székel szóból alakulta székelő, székel, székelő, a m. birtokos, földtulajdonos, szabadember, – szemben az iparos, szolga, polgár, vagy idegen emberrel, akinek nincs kiosztott része a honfoglaláskor szerzett nemzetségi birtokból.

Mi a magyarázata azonban annak a ténynek, hogy bár a „szék” szó a magyarországi helynevekben is előfordul, a földtulajdonost itt mégsem székelynek nevezik, hanem gazdának, polgárnak, vagy birtokosnak? Ez az eltérés onnan származik, hogy a hűbéri rend a magyarországi földműves alól hamarosan kirántotta a „széket”, melyet azután mint szegény jobbágy bizonyos feltételek mellett és szolgáltatásokért bírhatott és művelhetett, de a maga székének, vagy vagyonának többé nem mondhatott; ellenben Erdély messze esvén a hatalom középpontjából, a hűbériség lassan és sokára ért el odáig és a jog-, valamint vagyonfosztást akkor sem gyakorolta olyan mértékben ott, mint itt.

Ebből a tényből, de a helynevekből is nyilvánvaló, hogy a székelyek nem hunutódnak, hanem tiszta magyarok és nem-előzőleg húzódtak, sem utólag telepítették Erdélybe, hanem Árpád már a honfoglalás előtt kijelölte nekik azokat a folyóvölgyeket, amelyeket azután meg is szálltak.

*

Alaptalan és tiszta tévedés az a magyar faj előállításában a ma már annyira divatos „keletbaltiság” feltételezése is. A finnek és velük azonos esztek sohasem vándoroltak Keletre, a Volga és Kama felé, hanem megfordítva. Hogy a finnek és esztek között több a szőke, a szorgalmas, komoly és mély erkölcsi felfogású ember, mint a magyarok között, azt finn részről a germán, közelebbről a svéd hatásnak, a földrajzi helyzetnek és főleg a zend vallás továbbtartó uralmának; magyar részről pedig a föld gazdagságának, a könnyebb megélhetésnek, az idegenvérű főurak rossz példája utánzásának és bomlasztó erkölcsi hatásának kell tulajdonítanunk.

A keletbaltiság ötletére az a körülmény vezette a tudósokat, hogy Tacitus már beszél a Balti tenger partján élő „aistokról”. Ebből ők azt következtetik, hogy mivel a velük rokon magyarság az ő vélekedésük szerint csak a Kr. utáni 5., vagy 6-ik században alakult néppé, a finn elem csak nyugatról szivároghatott beléje.

A nyelvészek és ethnográfusok minden erre vonatkozó feltevése és tudománya egészben és részleteiben is tévedés. Az „aist” szó u. i. nem egyéb, mint a sémita szumir szó betűszerinti görög fordítása (tudatlan), vagyis a görögök a kosiakat, akik Kis-Ázsiában szomszédaiak voltak, egyéb csúf nevek mellett – éppúgy, mint a sémiták – tudatlanoknak is nevezték, amely jelző éppúgy rajtuk ragadt, mint a finn, akkád, stb. nevek.

*

A hun, avar-magyar rokonság tagadásában pedig teljesen igaza van Hunfalvinak.

Schröfl szerint Mikola „Über der Chronologie der türkischen Donaubulgaren” c. művében közli, hogy a Kr. u. 16-ik századból maradt fenn egy kőoszlop, melybe a bolgár fejedelmek névsora Avitocholtól kezdve be van vésve. Az oszlopon levő feljegyzés szerint a bolgárok második uralkodója Irnik volt, aki K. u. 453-ban lépett a trónra.

Tekintettel arra, hogy Attila 453-ban halt meg, egyszerre az az ötlet vetődik fel a történetíró előtt, hogy Irnik nem lehet más, mint a Priscus által említett Irnák, Attila egyik fia.

Avitochol pedig nem lehet más, mint Attila maga. De ha a kérdéses hun király valódi neve Avitochol volt, miért ismeri őt a történelem Attila néven?

Erre nézve elég útbaigazítást ad a két szó jelentése. Avitochol értelme: a toklyó ápolója, mai nyelven: a juhtenyésztés pártfogója; Attiláé, helyesen Atiláé pedig: folyamhoz, illetőleg annak árjához hasonló, azaz romboló, pusztító. Az „Attila név jelentéséből tehát nyilvánvaló, hogy ezt a hun király dicsőítő jelzőül kapta akkor, amikor már tényleg rombolt és pusztított. Ez a dicsőítő jelző azután egészen háttérbe szorította az igazi nevet, különösen az idegen népeknél, valószínűleg elsősorban a kazároknál, akik azt kitalálták és a nagy rombolóra rá is ruházták.

E felfedezés szerintem teljesen és véglegesen megoldotta a hún kérdést. A hún eredetileg török-tatár nép volt és Kr. u. a negyedik századig a Kaukázstól északra az unurok és kazárok hazája közötti területen lakott. E három nép azonban gyakran háborúskodván egymással, a hun nem bírta az állandó kétoldali nyomást, azért a negyedik században a kazárokat északon megerősítve, átvándorolt a Dnjeper és a Duna torkolatához, ahol a sok víz és mocsár védelme alatt magához térhetett és megerősödhetett. Itt született Avitochol, a ma Attila néven ismert hun király, aki megszorított népe számára először elfoglalta az Al-Duna egész bal partját, a mai Nagy-Romániát, majd a mai magyar Nagy-Alföld déli részét a Marosig, végül látván a két Római Birodalom gyengeségét ellenük több germán törzssel szövetekezve, nagy rablóhadjáratokat vezetett.

Maga a hun elnevezés német (= óriás), ugyanezt a népet a görögök türk, a rómaiak pedig vulgar (= aljas) névvel jelölték, amely utóbbi aztán végleg rajta is maradt.

E feltevéssel ellentétben a magyar nyelvészek a bulgár szót a Volga folyam nevével hozzák kapcsolatba, ami szerint „bulgár” annyit jelentene, mint „volgai”. Abban a korban azonban ezt a folyamatot a közelében lakott népek Átélnek nevezték és én semmi adatot sem találtam arra, hogy a Volga név már akkor létezett volna.

A német elnevezés arra, mutat, hogy a hunok Attila korában már magastermetű emberek voltak, vagyis a régi hazából történt átköltözés alatt annyi szláv elemet vettek fel, hogy már akkor inkább, szlávoknak, mint turániaknak tekinthettek. Ezt mutatja.. Attila három fiának szláv neve is: Ellák, Dengezics és Irnák. Attila nemzetölő háborúiban pedig elpusztulván a vezető réteg- egész férfilakossága, a bolgár nép teljesen és véglegesen szláv jelleget öltött.

A magyar-hun rokonság, vagy azonosság meséjét először Pilgrim, püspök hangoztatta hírhedt bulláiban a célból, hogy egyházfői jogkörét Magyarországra is kiterjeszthesse. Utána a magyar krónikások ragadták meg ugyanezt a szalmaszálat, hogy jogalapot teremtsenek a magyar királyoknak az ország birtoklására a német császárok igényével szemben: Természetes, hogy a honbiztosításnak ez a módja sokkal könnyebbnek és egyszerűbbnek látszott, mint a nemzet anyagi és szellemi erőinek gondozása és főleg mint a honvédelem komoly megszerzése.

A bolgárok megelégedtek azzal, hogy királyaik családfáját visszanyomozták Attiláig: a mi Turóczi krónikásunk már Attila apját is kipuhította és megállapította Balambérben, aki, mint főníciai neve (Balambér = BalamFél = Bélisten csapása) mutatja, nem Avitochol apja volt, hanem valamelyik régebbi magyar király.

A hunok Attila halála után nem semmisültek meg, sőt nem is szóródtak széjjel, hanem ott maradtak és tovább éltek említett hazájukban, amelynek északi részéből, 400 évvel később a honfoglaló magyarság szorította* ki őket, de Dél-Magyarországban még; ma is van belőlük néhány község.

A történetírók miként a hunokat, úgy az avarokat (= fősvény) is a magyarok rokonainak tartják. Vizsgáljuk meg közelebbről ezt a kérdést!

Az avarokról csak annyi bizonyosat tudunk, hogy telephelyüket erődítésekkel vették körül, meg hęgy a kincseket nagyon szerették és gyűjtötték, mert Nagy Károly gazdag zsákmánnyal megterhelve vonult haza, mikor őket legyőzte.

A határerődítés és a kapzsiság azonban, mint tudjuk, a kazárok főtulajdonságai voltak, azért mivel a földrajzi és egykorú történeti lehetőségek is erre mutatnak, joggal azt következtethetjük, hogy az avarok kazárok voltak. Így egészen természetes, hogy a Kr. u. 6-ik században mikor az akkor már nagyszámú zsidóság a kazár népet gazdaságilag erősen sanyargatta, több vezető ember megakarta azt ettől a csapástól szabadítani: az uralkodó azonban, mint sok hasonló esetben, az idegenek pártjára állván, az elégedetlenek kénytelenek voltak hazájukat elhagyni. Egy ilyen nagyobb kivonulásból „alakult ki az avar egy, másik kisebbből pedig a kun (= ember) nép.

Hogy az avarok es kunok közvetlenül a Volga mellől, vagy éppen Ázsiából jöttek volna a Kárpátokhoz, mint a történetírók állítják, teljes lehetetlenség, mert ebben a korban a Kazár Birodalom még olyan hatalmas volt, hogy rajta sokkal erősebb és számosabb nemzetek sem bírtak volna áttörni.

Már könnyebb és egyszerűbb a, besenyők eredetének és faji mivoltának megállapítása. A besenyők nyelvéből u. i. fennmaradt három szó, amelyek útbaigazítanak bennünket. E három, szó: a besenyő, Kata és Tonuzoba.

A „besenyő” azonos a „becsei” szóval (betsáni, becseni, besenyő): a „Kata” név pedig a „Gáta”, vagy „Gátas” névvel. „Tonuzoba” viszont föníciai személynév (= a termékenység háza), amelyet Európában csak a magyarok használtak. A besenyők tehát valódi magyarok, voltak és az anyatörzstől való elszakadásukat – tekintettel nagyszámú Kata nevű falvaikra – a következőképpen rajzolhatjuk meg:

Az 5-ik század elején, amikor Attila elkezdte összes, szomszédait háborgatni, a kazárok nagy zsold ígéretével és fényes kalandozási alkalmak festésével megszöktették az Ungország nyugati peremén élő magyar az az becsei törzs határfalvainak lakosságát és azt az ő birodalmuk nyugati határának hosszában telepítették le. Itt a becsei népcsoport állandóan hadakozván, nagymértékben eldurvult, de nyelvét, és faji öntudatát mindvégig megőrizte.

A Kazár Birodalom szétbomlása után a besenyők elvesztették támaszukat és létalapjukat, azért kisebb-nagyobb csoportokban bűnbánóan megtértek a hűtlenül és csúnyán elhagyott szülői házhoz. Éppen mivel tiszta magyarok voltak, beolvasztásuk nem kívánt semmi különösebb intézkedést de ugyanezen okból önkormányzatot, vagy kiváltságokat sem' követeltek, mint a kunok.

Végül nem tekinthetjük közelebbi rokonainknak a többi török és ugor népeket sem. Ezekről a magyarok már K. e. mintegy 8 ezer esztendővel elszakadtak és míg a magyarok az

előázsiai nagy kultúrnépek hatása alatt fejlődtek tovább, addig ők a mostoha viszonyok között még az ősi primitív turáni kultúrát sem tudták megőrizni, hanem a vad népek színvonalára süllyedtek. Szent berkeik, szobraik, oltáraik, áldozásaik, istenneveik és nojtáik, vagy tátosaik mesterkedései nem ősiek és eredetiek, hanem a zend, föníciai, budhista, germán és keresztény vallások hatásainak torz és elfajult emlékei. Feltűnően igazolja ezt a cseremiszek mithológiai hősének, Csumbulatnak neve, melyben nem nehéz az assyrok egyik nagy királyát, Sin-Balatsu-ikbit felfedezni. Bármily szép és dicséretre méltó fáradozás tehát e népeket, mint rokonokat néprajzi szempontból tanulmányozni, náluk a magyar ősvallás, vagy őstörténet tekintetében adatokat találni, vagy őket ilyen értelemben hasonlatul (analógia) használni nem lehet.

*

Összehasonlítva Árpád Magyarországot Európa akkori államaival, joggal állíthatjuk, hogy népe műveltebb volt – a görögöt kivéve – Európa minden nébeinél: katonai és politikai szervezet tekintetében pedig, mint Csánki Dezső is megállapítja, valamennyit felülmúlta. Árpád legalább 400 ezer begyakorolt harcost tudott fegyverbe állítani és ha olyan hódító vágy élt volna benne, mint Attilában, az Óceánig semmi sem tudta volna feltartóztatni. De mint a magyar nemzet története és jelleme mutatja. Ilyen vágy magyar emberben nem támadt soha.

Esztelen hódítás helyett tehát Árpád csal; akkora területet foglalt el, amekkorára népének éppen szüksége volt: de ezen a területen minden előfeltételt megteremtett arra, hogy az ország Európa leghatalmasabb állama, lakossága pedig a világ legboldogabb népe legyen. A magyar népnek azonban akkor is megvolt és ma is megvan az a különös sajátsága, hogy uralkodója, vagy vezére kezébe mint a viaszt belehelyezi magát, aki azután ha bölcs, nagy és széleslátókörű ember, felvezetheti a hatalom, jólét és műveltség legmagasabb fokára, de viszont ha gyenge, önző, kicsinyes, vagy éppen rosszindulatú, – lesüllyesztheti a züllés és nyomorúság minden poklának fenekére.

Az új hazában Árpád – sajnos – kevés ideig uralkodott, a bánhidai csatában elvesztette három hős és hozzá hasonló fiát, sőt maga is halálosan megsebesült. Utolsó, akkor még kis korú fia, Zsolt már nem ismerte e küzdelmet és szenvedést. Ő a hatalom és dicsőség fényében fejlődött férfivá, azért nem fejezte be azt a gigászi művet, amelyet apja már majdnem kézszen kezébe adott? Ugyanezt mondhatjuk Taksonyról és Gézáról is.

A honfoglalás céljából a nemzet minden épkézláb fia fel lévén fegyverezve, Árpád után nem született olyan kemény

egyéniség, aki ezt a szörnyű erőt korlátok közé szorítani és az építő munka mezejére visszavezetni tudta volna. A többé-kevésbé veszélytelen zsákmányszerzés ingere kalandozásra csábított sok vezető embert, akik hasonlóhajlamú társakat találván, a király engedélye nélkül a szélrózsa minden irányába özönlöttek az országból. Ez az állapot állandó vérvesztést okozott és a földművelés, állattenyésztés elhanyagolását, általános eldurvulást és az erkölcsök romlását vonta maga után. A szomszéd népek kormányai már nem is tudták, ki a magyar nép uralkodója, mert a kalandokat rendező vezérekkel, mint egyenrangú felekkel egyezkedtek.

Az uralkodók gyengeségének azonban egy – talán a mondottaknál is végzetesebb következménye jelentkezett: a tátosok teljesen elvesztették a nép felett eddig bírt hatalmukat és tekintélyüket.

Tudjuk, hogy a magyar nép és a tátos kaszt között a szíriai vallás felvétele után a lelki összhang örökre megszűnt. De míg a király függőségben tartotta a tátosokat, addig az utóbbiak teljesítették kötelességüket, a nép pedig engedelmeskedett nekik: így az államrend biztosítva volt. A honfoglalás után azonban, mint a helynevekből következtetni lehet, a tátosok túlsók birtokot foglaltak le maguknak és a hadifoglyok nagy részét is maguknak biztosítván, minden figyelmüket és idejüket birtokaik berendezésének és kezelésének szentelték: ugyanakkor a túlnagy jólét élvezetében a nép szervezését, tanítását és fegyelmezését elhanyagolták, holott arra éppen most a legnagyobb szükség lett volna. A magyar nép eddig nem szerette, most már irigyelni és gyűlölni kezdte a vezető osztályt és miatta ezt gyalázta, ugyanakkor isteneit szidalmazta. A tátosok gyalázásának emléke az a ma már félreértett mondás: kása nem étel, tót nem-ember. A tátosok vallása ellen kitört ingerültség terméke pedig a hét isten káromlása, amely szokás ma is él a nép száján csorbítatlan mértékben. A nagy jólét következtében most ismét megjelent a szörnyű veszély a nemzet felett, ~ amely Síróban egyszer már a sír széléig vitte; de a tátosok most sem vigyáztak jobban, mint akkor, könnyelműségükkel előidéztek a nagy katasztrófát, amely először is őket követelte áldozatul.

A rend felbomlásának főokát mint mindig, azelőtt és azóta is, az uralkodók gyengeségében kell keresnünk: de mikor Géza trónra lépett ő minden felelősséget a tátosokra hárított és ahelyett, hogy ezeket kényszerítette volna a hivatásukhoz való visszatérésre és kötelességeik teljesítésére, egy másik vallásban és idegen nemzetiségű papokban vélte az államrend támaszait megtalálni. Ezért a vallásért és papjaiért nem kellett messze fáradnia.

Mikor a magyarok a mai hazát megszállták, itt kevészár-

mú germán és szláv lakosságot találtak, amely már keresztyén volt és nagy többségében a keleti egyház szervezetéhez tartozott. Mihelyt a magyar nép ezzel a vallással közelebbről megismerkedett, azonnal az ő régi zend vallását vélte benne viszontlátni és azért azt eleinte nem is keresztyén, hanem zend vallásnak, templomát pedig zend-egyháznak nevezte. A zend szó azután a magyar nyelvben értelemváltozást szenvedett, amennyiben hosszú időn át régi okmányokban zent, újabban szent alakban átvette az eg szó jelentését, mialatt az utóbbi elavult és többé nem használtatott. A magyar szent szó e szerint nem a latin sanctus, sem a szláv svata szó elferdítése, mint a nyelvészek képzelik.

A tatosok elvesztvén a nép felett bírt hatalmukat, az utóbbi, ahol alkalom kínálkozott, belépett a keresztyén egyházba, vagy legalább is érdeklődött iránta és eljárt szertartásaira, amelyek inkább hatottak lelkére, mint a főnóciái vallás mézárszékre és kocsmára emlékeztető áldozásai. Ez az állapot zavartalanul fennállt Géza uralkodásának kezdetéig, amikor – válaszul Gézának előzőleg a német császárhoz küldött követségére, a császár követei, köztük Pilgrim passauai püspökkel jelentek meg a királyi udvarban és egyrészt a nyugati keresztyénség terjesztésére kértek engedélyt, másrészt Gézát és főembereit is ennek az egyháznak igyekeztek megnyerni. A magyar nép és főemberei azonban idegenkedtek Pilgrim egyházától és bár a püspök ebben a tárgyban a pápához intézett levelében 5 ezer magyar megkeresztelésével dicsekszik, – tekintettel az ő hírheft okmánygyártó tevékenységére (lásd Hunfalvit' és Schröfl't) ezt a különben jelentéktelen számot is túlzottnak kell tartanunk.

A magyar nemzet idegenkedésének a nyugati keresztyén-séggel szemben nagy és mélyreható okai voltak.

1. A keleti egyház sokat foglalkozott akkor is az ördögökkel, angyalokkal és védő szentekkel, amely fogalmak az eleve-elrendelés-, tisztítótűz-, testi feltámadás- és a megváltó tanával együtt a zend vallásból vétettek át a kereszténységbe és mint ilyenek a magyar nép előtt már évezredek óta ismeretesek voltak: ellenben a nyugati egyházban teljesen a szűz istenanya, mysteriuma helyzetetett előtérbe, mely az egyiptomi Neith és a germán Nerthus istennő utánzásául a római pogányság közvetítésével került a keresztyénségbe s róla a magyar nép előzőleg keveset hallott.

2. Minthogy a keleti egyház alárendelt viszonyban volt a görög császársággal, papjai szerényebben léptek fel a hívekkel és a világi hatóságokkal szemben, mint a nyugatiéi, akik minden téren az egyház és a papi rend elsőségének igyekeztek érvényt szerezni, azért a magyar nép csak a tatosokat látta bennük német kiadásban.

3. A keleti liturgia engedett teret a nemzeti nyelvnek és a papság a görög misétől eltekintve tiszta nemzeti alapon állt: ellenben a nyugati egyház iskolába, törvényhozásba, törvénykezésbe és közigazgatásba is belevitte a latin nyelvet, a nemzeti nyelvet tehát minden térről leszorítani igyekezett.

4. A keleti papok nem rendelkeztek olyan nagy vagyonnal, mint a nyugatiak, azért a nép társadalmi és gazdasági téren is közelebballóknak tartotta őket. és inkább bízott bennük, mint a nyugatiakban.

5. A keleti egyházban volt még sok a görög műveltségből és ezen át a nagykulturájú magyarságnak még lehetett volna tanulni Bizánctól: ellenben ugyanakkor Nyugat a legsűrűbb setétség korszakát élte és csak a keresztes háborúk folyamán Bizáncban nyert „erőt az újjászületéshez (reneszánsz).

6. A keleti egyházzal együtt járt bizonyosfokú athéni demokrácia, amely Európában akkor leginkább megközelítette az eszményi magasságban álló magyar népi egyöntetűséget és szabadságot: ellenben a nyugati egyház ebben a korban már főterjesztője és melegágya volt a hűbériségnek és jobbágságnak, azaz a nemzet és társadalom, kasztokra való osztásának.

Mindezt látta és tudta a királyi család, tudták a főemberek, tudta a nép, sőt tisztán állt a helyzet a tatosok előtt is: azért nyugodt megfontolás közben, önzetlenség és fajszeretet érzetében bizonyára találtak volna olyan megoldást, amely mellett a vallásváltoztatással nem kellett volna elveszni a nemzet szabadságának, nyelvének, vagyonának és tízezer esztendő kultúrájának. A búfejlés a maga természetes útján haladt előre, amikor az a bizonyos, évezredek óta ismert királyleány .megjelent a színtéren, egy mosolyával megállította az ár folyását és olyan mederbe terelte a magyar nemzet történetét, ahol ez a nemzet a cím- és rangkórság, a nagybirtok, a vagyoni, nem-

* Nyugat-Európa akkori állapotáról Schiller „Über Völkerwanderung, Kreuzzüge und Mittelalter” c. művében a következőket írja: „Eine traurige Nacht, die alle Köpfe verfinstert, hängt über Europa herab und nur wenige Lichtfunken fliegen – auf, das nachgelassene Dunkel desto schrecklicher zu zeigen”. – „Das vereinigte Elend des geistlichen Einförmigkeit und der politischen Zwietracht, der Hierarchie und der Lebensverfassunk erschöpft beim Ablauf des elften Jahrhunderts, muss sich in seiner ungeheuersten Geburt, in dem Taumel der heiligen Kriege, selbst ein Ende bereiten.” – „Der Kreuzfahrer errötet in Bizanz über seinen rohen Geschmack, seine Unwissenheit, seine Wildheit und erschrickt in Asien über seinen Armut.”

(Szomorú éj szállt Európára, mely minden főt elhomályosított: csak kevés fényszikra tört a magasba, az is csak azért, hogy az utána maradó setétséget annál borzasztóbban mutassa. – A vallási és szellemi egyformaság-, a politikai egyenetlenség-, a hierarchia- és a hűbériség egyesült nyomora kimerülvén a 11-ik század végén, legszörnyűbb szülőttében, a szent háborúk mámorában kénytelen á sírt önmagának megásni.

A keresztes vitéz elpirul Bizáncban a maga durva izlésén, tudatlanságán: Ázsiában pedig megrémül a maga szegénységén.)

zetiségi és felekezeti tagozódás millió hínárja között vergődik, szenved, nyomorog és ezek miatt igazi erejét, tehetségét és ereyit érvényesíteni nem tudja.

Mikor Pilgrim püspök megjelent Géza udvarában, a nemzeti érdeket követelte, hogy a ker. vallás felvétele erőszak, nélkül, a nép vágya és ízlése szerint és mindenképpen felett a tatosok bevonásával menjen végbe. Géza maga, mint a források bizonyítják, nem sokat törődött sem a pogánysággal, sem a keleti, vagy nyugati keresztyénséggel: de az utóbbi mellett döntött, mert tudta és látta, hogy az általa tervezett alkotmányváltoztatást csak ennek az egyháznak a segítségével lesz képes végrehajtani. A magyar alkotmánynak, mint tudjuk, „eddig alappillére volt az uralkodócsalád tagjaira korlátozott szabad királyválasztás joga. Géza, azonban fiát, Vajkot akarván utódául megválasztatni, mivel erre az akkori körülmények között kilátása nem volt, elhatározta, hogy az alkotmányt megváltoztatja, azaz önmagára ruhazza az utód kinevezésének jogát.

Az uralkodóház tagjai közül csupán Vazul támogatta Vajkot, ezért Géza elhagyta Székesfehérvárt, a magyar törzs fővárosát és székhelyét áthelyezte Esztergomba, hogy közelebb legyen Vazulhoz, aki Nyitrán tartózkodott és a bajor határhoz, ahonnan akkor már csapatokat várt a netáni felkelés leverésére. Azután udvarából eltávolított minden magyar testőrt és főembert, akiknek helyét német és olasz lovagokkal töltötte be. Végül családi összeköttetés tekintetében is teljesen a külföld felé tájékozódott, amennyiben leányai közül egyiket férjhez adta a velencei dogé, másikat pedig a lengyel király fiához, míg saját fia, Vajk számára. Henrik bajor herceg apácának nevelt leányának, Gizellának a kezét kérte meg.

A történetírók panaszkodnak, hogy Géza és Szent István korára vonatkozólag kevés hiteles adattal rendelkeznek. Hogy azonban mégis összefüggő történeti művet nyújthassanak, forrásul felhasználják a magyar és külföldi krónikákat, mondákat, legendákat, egyházi hagyományokat és alapító leveleket. Az említett tárgyak közül az utóbbiak valóban értékes források volnának ha eredetieknek és hiteleseknek bizonyulnának. Ámde éppen ellenkezőleg! Azt megállapítani egyáltalán nem lehet, hogy közöttük melyik a valódi és melyik hamisítvány; az esetleg valódiaknak látszó között pedig, hogy melyik eredeti és melyik másolat; a másolatokban viszont, hogy mi a másolás és mi a betoldás.

Ezek a „források”, mint majd láthatjuk, az események előadásában egymástól nagyon eltérnek, de valamennyiükre el lehet mondani, hogy nem történeti adatokat, hanem tanúvallomásokot tartalmaznak olyan tényekről és eseményekről, amelyekre t a tanúk nem láttak, de bennük maguk is nagymértékben érdekeltek.

Géza és Sz. István kora az őstörténet körébe tartozik, ezért róla csak, őstörténetet lehet írni, mely a történet főbb eseményeit messze távlatból, apró részletek nélkül többé-kevésbé elmosódva mutatja. Ilyen értelemben erről a korról hű képet rajzolhatunk különösen azért, mert van itt egy forrás, mely rendkívül becses adatokat tartalmaz és mindenki által megközelíthető, de eddig még senkinek sem jutott eszébe felhasználni; ez a forrás: a Niebelungok Szorultsága, vagy a Niebelungokról szóló Ének.

De ne értsen félre az olvasó! A Niebelung eposz nem történeti elbeszélés, hanem költői alkotás, tehát csak közvetett forrás. Szerzője azonban saját szemével szemlélte Sz. István és Péter korának eseményeit és személyesen ismerte szereplőit, amelyeken és akiken csak annyit változtathatott, amennyit a költői szempont megkövetelt. A N. eposz adatai azért hiteles történeti adatoknak tekinthetők, amennyiben más adatokkal egyeznek, még ha ezen utóbbiak az említett krónikákból vették is.

Mielőtt azonban ezt a művet őstörténeti kútfőül felhasználnánk, származásáról és a benne szereplő személyekről bizonyosfokú tájékozást kell szereznünk.

Géza második feleségéről, Adelheidről azt írja Bruno von Querfurt: „quae totum regnum manu tenebat” (aki az egész államhatalmat kezében tartotta). Ez az Adelheid anyai ágon német származású volt és a varsói királyi udvarban teljesen német légkörben nevelkedett. Magyarországra, jöve, itt mindent megtett a királyi udvar elnémetesítésére és a nyugati kereszténység terjesztésére. Fiának, Vajknak nevelését is egy német papra, Ascharikra (Astri) bízta, akit azután Szt. István még megkoronáztatása előtt esztergomi érsekké nevezett ki. Gézának a német császárral, a bajor herceggel és Pilgrim püspökkel folytatott tárgyalásai is sok német papot és lovagot vonzottak a királyi udvarba, úgyhogy az Schröfl szerint már a bajor zsoldos sereg odaérkezése előtt teljesen elnémetesedett.

Ez a helyzet a német kultúra előnyére csak tovább fejlődött, mikor Gizella a német sereggel együtt Magyarországra érkezett és Sz. István az ország kormányzását, valamint pénzügyeinek intézését Gunter, thüringiai grófra bízta.

A német papokkal és nemesekkel együtt német vándorlók is jöttek az országba, akik a királyi, főpapi és német főnemesi udvarokban a házigazda őseinek feldicsérése és főleg azok harci ödökléseinek a képtelenség végtelenségeibe csapongó ecsetelése mellett a német mondákat: Siegfried, Krimhild és Etzel történetét mesélgették.

A német dalnokok között, akik Sz. István uralkodásának második felében jöttek az országba, volt egy nagy költői tehetségű papi egyén, aki a királyi udvarban helyezkedett el és ott

nagy befolyásra tett szert; aki látta a német elem fénykorát Magyarországon, de megérte az ellenhatást is, amikor – Péter uralkodásának végnapjaiban – kénytelen volt haza, Passauba menekülni. Ott a tétlenség kényszerű magányában meg-elevenedtek képzeletében a szörnyű küzdelmek, tömegöklések és sorozatos tragédiák, amelyeket átélt, vagy végignézett és utoljára az az elhatározás érlelődött meg benne, hogy mind ezt az utókor számára feljegyzzi, de előadását költői mezbe öltözteti és a német közönség előtt legjobban kedvelt Niebelung mesékkel egy egységes nemzeti eposzba olvasztja össze. A Niebelung eposz szerkesztésében tehát – Schröfl felfogásával ellentétben – szerintem első a művészi szempont, a tragikum következetes és szigorú érvényesítése és az egyetlen epikus hős egyéniségének kiemelése, az összes többi személyek fölé való helyezése; a második pedig, mint minden nagy költőnél, a nemzeti, vagy faji érdek parancsának teljesítése. Szerző a német nemzeti egység bajnoka, aki éppúgy, mint 250 évvel később az olaszok Dantéja, ezt a nemzeti egységet az állami és népi egység igazi és tökéletes megvalósulása előtt sok évszázaddal létrehozta a költészetben és az irodalmi nyelvben.

E fő szempontok állandó megtartása mellett a költő tárgyát a német Siegfried-Krimhild-Etzel mondákból, továbbá Sz. István udvarának életéből és a bajor zsoldos seregnek a magyar pogányság leverése körül vívott harcaiból, végül a német elemnek Péter uralkodása alatt szenvedett vereségéből mérítette.

A kidolgozásban feltűnően elárulja a német dalnokot, aki minden nagysága ellenére sem tud szabadulni e testület költészetének vérben gazoló tobzódásától.

A nemzeti egység fogalmát a magyar nemzeti és állami egységből tanulta, a költemény külső alakját, az eposzi összefoglalást, a páros rímű rövidsorú versformát, a részletek kidolgozásában nyilvánuló költőiséget, bájt, szépséget és népieséget viszont, – mint Schröfl is elismeri a magyar költészetből – közelebbről a nagy magyar nemzeti eposzból kölcsönözte, a szerző.

A Niebelung eposz írója a német terjeszkedés megghiúsulását Gizellának és a bajor hercegi háznak önzésében találja meg: az előbbiében azért, mert elpártolt Pétertől, a német főhatóság elismerőjétől és a magyar nemzeti párt vezérének. Aba Sámuelnek szekerét tolta; az utóbbiében pedig azért, mert a bajor uralkodóház állandóan akadályozta a császár központosító törekvéseit és egy időben Németország egy részét, benne ami szerzőnknek leginkább fáj, – Passaut és környékét feldúlatta a cseh martalócokkal. Innen az a feltűnő jelenség, hogy a szerző – Bajorországgal állandóan érezeti megvetését, Gizella jellemzésére pedig a legsötétebb színeket alkalmazza és a ma-

gyar nemzeti eposz női démonának minden ellenszenves yonását reá ruházza.

Ilyen történeti előzmények és a költőnek ilyen érzései között jött létre a Niebelungok Éneke, melyben a Siegfried mondák és Krimhildnek Attilával kötött házassága a keret és címfelirat, de benne Sz. István házassága és a Gizellával érkezett német harcosok tettei beszélgetnek el.

Éppen azért, aki e költemény szereplőit szószerint veszi és a benne elbeszélte eseményeket, valamint belső és külső körülményeket, az ismert történettel összehasonlítja, az mindjárt látja, hogy itt minden anakronizmus, minden földrajzi és történeti képtelenség. Ilyen értelemben a Niebelungok Éneke lehet egy lángelme költői alkotása, de nem lehet történeti kútforrás.

Ha azonban az Ének tartalmát átvisszük Sz. István és Gizella házasságára, azonnal érthetővé válik minden rejtély és eltűnik minden anakronizmus. E szerint Hagen nem más, mint Vencellin; Krimhild Gizella; Brunhild Péter anyja; Attila Sz. István; Ortlieb Imre herceg; Dietrich Péter, a későbbi király; Blódel Kopa vezér, a káplán pedig nem más, mint Wolfgang, akit Pilgrim mint első hittérítőt küldött a magyarok megtérítésére, de aki kénytelen volt eredménytelenül visszatérni Passaubába. Wolfgang fáradozása, missziója meghiúsult, – német kifejezőmód szerint „vízbe esett”, – de ő maga nagyon is „szárazra úszott”, mert csakhamar az akkori bajor főváros, Regensburg püspöke lett. A költeményben benne van Pilgrim püspök név szerint, de – ami minden kételyt eloszlat – éppígy név szerint benne van Gunter is, Sz. István kancellárja, aki magas állásához méltóan a burgundok királyának szerepét játssza, de mint ilyen, nem sok vizét, zavar a cselekményben. Ami a helyneveket illeti, Worms azonos Bamberggel, Etzelsburg pedig Esztergommal. A jellemek, melyeket az író a költemény személyeiről rajzol, az ismert történeti adatok szerint ráillenek nagyjában az összes történeti személyekre is, a kor pedig a 11-ik századra.

Ezek után a Niebelung eposz adatainak felhasználásával megkíséreljük Géza és Sz. István kora őstörténetének főbb eseményeit előadni:

Géza az uralkodócsalád tagjai többségének és a tatosok akarátának ellenére, de feleségének. Adelheidnek unszolására, a királyi széken utódjává akarván tenni fiát, a német papokkal és nemesekkel folytatott tanácskozás folyamán arra az elhatározásra jutott, hogy fia számára feleségül kéri a bajor herceg leányát, amely uralkodót ily módon belevon családi érdekkörébe és mintegy kényszerít fia támogatására. A bajor herceg belement az alkuba, de kikötötte, hogy leendő veje keresztelkedjék meg, koronáztassa meg magát és kényszerítse népét a nyugati keresztyénség, valamint a német állam- és társadalmi rend át-

vételére. Géza elfogadta a feltételeket: Vak megkeresztelkedett, elment Bajorországba, megesküdt Gizellával, azután útra kelt hazafelé. Mindez még Géza életében történt.

A bajor herceg azonban nem eresztette el leányát üres kézzel, hanem ezer nemest. és 9 Lezer harcost, összesen tízezer főnyi kíséretet adott melléje – akiket Schröfl szerint Géza pénzén toborzott – azzal a rendeltetéssel, hogy ez a sereg, ha a szükség kívánja, Sz. István trónöröklését biztosítsa, de egyúttal a feltételek végrehajtását is ellenőrizze.

Így a tízezer Niebelung. elindult Bambergből Frankenen át a Duna felé, amely mellett Pöchlarnoh és Tullnon keresztül megérkezett Esztergomba. Útközben a német sereg a pogány tatosokra már vadászatot rendezett és akiket megfoghatott, azokat az ő akkori hivatalos kínzó módszerei szerint kivégezte. A Íati2Si2k alnémet sereg elől rémülten menekültek Veszprém felé és mindenütt fegyverre szólították a lakosságot, A magyar nép azonban nem mozdult a tatosok jajkiáltására, mert először is sohasem volt magyar szokás az uralkodó ellen fegyvert fogni, másodsor pedig nem tartotta a nép a tatosokat méltóknak arra, hogy érettük kardot rántsion.

Míg a német sereg Esztergomban az út fáradalmait pihent azalatt a tatosok a Dunántúl minden vidékről Veszprém alá sereglettek, hogy az ellenállást megszervezzék és a közben elhalt Géza helyére az Árpád-háznak legméltóbbnak tartott tagját, Kopát ültessék. Mielőtt azonban a további események tárgyalásába kezdenénk, ismerkedjünk meg Veszprém alapításának és eddigi szerepének történetével!

Mikor a magyarok a honfoglalás folyamán a mai Veszprém földjére érkeztek, ott egy szakasztott olyan völgyet találtak, mint amilyenben a becseiek kétezer évvel előbb laktak. Ez a völgy is széles, kopár, terméketlen, sziklatalajú, két oldalról egy-egy hosszú heglánc közé ékelt terület volt, mint az – és ebben a völgyben is egy folyó vájt magának egy újabb völgyet, melyben ide-oda kanyarogva folydogált. Tudjuk az előbbi leírásokból, hogy az óhaza ama völgye az ú. n. Baka-, vagy Jordánvölgy volt.

A Baka nevet a becseiek adták a Jordán völgyének. E név változata a kopa szónak, melyek mindegyikét használták akkor

* Sz. István megkereszteléséről, ami a helyet, időt és a keresztelő személyét illeti, sok egymásnak ellenmondó előadás található a krónikákban és legendákban. Az „István” név azonban valószínűvé teszi, hogy a keresztelést nem Adalbert prágai, hanem Pilgrim passai püspök végezte. A passai püspökség védszentje u. i. István vértanú, volt. A magyar krónikások 2-300 évvel később azért igyekeztek ezt a szerepet Adalbertre ruházni, mert német jogi felfogás szerint, ha egy idegen fejedelmet egy német püspök megkeresztelt, az a fejedelem e tény következtében adófizetőjévé lett az illető püspökségnek és hűbéresévé a császárnak.

a magorok a mai kopár és kopasz fogalmának jelölésére, de mindegyik él a magyar nyelvben ma is. A Baka völgy neve azután átvitetett a környező erdőre és hegyekre is, amiért ezeket az otlakó magyar nép ma is Bakan-nak nevezi; nem Bakony-nak, mint ahogyan a nyelvtudósok ezt a szót írni és kiejteni tanítják.

A folyó, mely a Baka-völgyében folydogált, túlkicsinynek látszott ahhoz, hogy a Jordán nevet megérdemelje, azért azt a honfoglaló magyarok a Jordán egyik mellékfolyójának, a Sédinek a nevével nevezték el, mely Becséhez közel ömlött a Jordánba. Ennek a két főágából egyesülő palesztinai folyónak ma Jármuk a neve, míg a Sédi nevet a déli ág őrzi.

Csodálkozással láttak itt a magyarok maguk előtt két sziklahegyet, melyek alakja hasonlított a jeruzsálemi Cion és Moriah hegyek alakjaihoz, sőt a Séd is ugyanolyan szakadékokat vájt közöttük, mint amilyenek a jeruzsálemi Kidron- és Hinnom völgyei. E hasonlóságok alapján tehát a tátosok e helyet elnevezték Jeruzsálemnek, a két sziklahegyet pedig Sió és Mór hegyének.

A tátosok kasztjának es az uralkodó családnak, mely maga is e kasztból emelkedett ki, évezredekken át gyűjtött sok kincse volt már ebben a korban és mikor ezt a helyet meglátták, mindjárt tisztában lettek azzal, hogy a megszállt ország területének egyetlen pontja sincs, amely annyira alkalmas volna gémesek, elhelyezésére megőrzésére és egy vallási, vagy istentiszteleti központ felállítására mint ez. Veszprémet u. i. északról, keletről és nyugatról a Bakonyerdő övezte, délről pedig a Balaton védte: azonfelül a két sziklahegy is mély és meredek szakadékból emelkedett ki, amiért az egész tömböt könnyen meg lehetett erősíteni és bevehetetlen várrá alakítani.

Árpád tehát elhatározta, hogy e helyet, ahol már a rómaiak korában is város volt, az uralkodó család és a papság számára tartja fenn, közelébe megbízható becsei fajt telepít és felügyeletével, valamint védelmével egyik fiát. Jutást bízta meg. (Jutás = Juttah előzásiai személynév = terjedelmes, nagy, erős). A város környékére tehát Kádárta, Rátót, Vámos, Gál, Pécsei (= Becsehel) és a ma Szentkirályszabadjának nevezett fálvak települtek, melyek rendeltetése az volt, hogy férfi lakosságuk fenyegető veszély esetén a városba vonuljon és azt Jutas, vagy valamelyik utódának vezérlete alatt megvédelmezze.

A Sió hegyet Jutas palotája, szolgál- és őrszemélyzetének házai és a királyi család kincstárépületei foglalták el: a Mór hegytetijén pedig a hét isten oltárai álltak, a hova jeruzsálemi minta szerint bizonyára egy nagy Báltemplom építését is tervezték: míg e hegy alját és környékét az ország főtátosai szolgálóikkal, kincseikkel és ezek őrzőivel szállták meg.

A magyar Jeruzsálem igazi kincseit azonban nem az itt felhalmozott arany, ezüst és drágakő gyűjtemények, sem a görög és föníciai bíborszövegetek képezték, hanem az a sok lécalakú fabot melyeken Európa és Ázsia hű földrajzi leírásai, tízezer év története, a költészet és minden tudomány eredményei, valamint a vallás és állam törvényei voltak felróva. Ennek a könyvtárnak – tekintettel a tátos kaszt régiségére, a babiloni, tyrusi és ninivei hosszantartó szomszédságra és a magyar nemzet változatos történetére, – sokkal nagyobbak és értékeesebbnek kellett lennie, mint amilyen a ninivei téglakönyvtár volt, amelyből eddig már több, mint 20 ezer darab került napvilágra.

A magyarok u. i. mint Elő-Ázsia népei, (lásd Ezékiel, 37) négyszögletű fabotokra írtak, – helyesebben rótak minden feljegyezni valót: így üzenetet, törvényt, tudományt, költeményt és imádságot. Az ilyen teleírj botok végét olyanszerű kampókkal látták el, mint amilyeneket a juhászbötkök végén látunk, amelyek segítségével sorban zsinegre akasztották őket.

Érthető ezek után, hogy a németek jövetelének és öldöklésének hírére a magyar Jeruzsálem jajdult fel legjobban és itt kezdődött az ellenállás szervezése: de éppoly természetes az is, hogy a németek: is ezen a helyen igyekeztek a magyar pogányságra és az ősi alkotmányra a halálos csapást rámérni.

Mire a német sereg előtt a város halmái és épületei feltűntek, akkorra már odaérkezett harcosaival Kopa vezér is és ott egyesült a tátosok fegyverfogható férfjaiból alakult sereggel, hogy a város említett kincseit a németek pusztítása elől megmentse. A magyar vezér néni húzódott be a városba, mert az ilyen védekező harcmódot a magyar nép sohasem; szerette, hanem seregét csatarendbe állította a várostól nyugatra emelkedő Csatár-hegy lejtőjén. A harctér mesterien volt megválasztva, mert jobbról és hátban az erdő, balról pedig a menyekői szakadék eleve lehetlenné tett minden megkerülést, vagy túlszárnyalást: de viszont az is előre biztosítva volt, hogy ha Kopa nem győz, menekülésre egyetlen embere sem számítható. A hadi szerencsét, mint Szentkirályszabadja falu neve és Gál, Vámos, Pécei ősi nemesi volta következtetni engedi, – a szomszéd az utolsó órákban a németekhez történt csatlakozása döntötte; amelyek lakói a tátosok főfészkeinek közelsége folytán leginkább érezték azok telhetetlenségének súlyát és legközelebről szemlélték dőzsöléseiket, kicsapongásaikat.

A nagy harc végső küzdelmei a Csatárhegy mögött, az u. n. Kincsasás lapályon, az erdő egyik nagyobb tisztásán folytak le, ahova Kopa vezér seregének maradványaival védekezve hátrált. Itt pihennének az elesett magyar vitézek, ha a környék népe az egész területet azóta már többször fel nem túrta, a

csontokat össze-vissza nem dobálta és részben meg nem semmisítette volna. De mivel időnként több drága fegyver és ékszer vetődött felszínre, a nép állandóan turkálta ott a földet és kereste a kincseket. Újabban művelés alá vették az egész területet, azóta az ekevas is vet fel csontokat és hadfelszerelési tárgyakat: így én is kaptam egy ottani gazdától egy szépen kidolgozott sarkantyút, melyet tovább adtam a Nemzeti Múzeumnak.

Mihelyt a Jeruzsálemben maradt nép a vereségről értesült, azonnal menekült, ki merre tudott. A síóhegyiek elszaladtak a Balaton nádasai közé és ott telepük nevében őrizték szerencsétlenségük emlékét, a mórhegyiek pedig a rátóti erdőbe húzódtak és ott addig bujkáltak az üldözők elől, míg a mai Mór község helyére nem érkeztek, ahol megtelepedtek.

A németek a győzelem után a várost feldúlták, a kincseket elvitték, az oltárokat ledöntötték, a könyvtárt pedig elégették. Majd Kopa vezér holttestet felnagyelték és egy-egy darabját Jeruzsálem, Fehérvár, Győr és Esztergom kapujára szegezték. Azután felkeresték az ország minden részében a még megmaradt tátosokat, azokat nagy részben megölték. Ha itt-ott néhányan eltudtak menekülni a németek elől, eltagadták korábbi mivoltukat és a nép közé vegyültek.

A város nevét a német papok nem érintették, de mihamarabb ezeket szláv papok váltották fel, az utóbbiak azonnal eltörölték a Jeruzsálem nevet és visszaállították a magyarok előtti elszlávított latin nevet. A magyar nép azonban, miként Szombat-helyen, itt is megmentette az ősi nevet és a Sió hegyre ruházta át azt, mely ma is a Jeruzsálem nevet viseli.

Veszprémet a rómaiak Cimbriana néven ismerték és benne a Kr. u. 5-ik századig germán népek laktak, A germánok elvonulása után szlovének szállták meg e vidéket, akik megtartották a város római nevét, de ezt a saját nyelvük természete szerint először Cimbr, majd Cbrim, végül Cprim alakra fejlesztették. A magyar pogányság leverése és a német papok eltávolítása után a szláv papok visszaállították a város Cprim nevét. Minthogy azonban ezt a szót a magyar lakosság kimondani nehezen tudta; másrésről mivel a szláv papok magyarul roszszul beszéltek, a következő eset történt: A veszprémvidéki pap hazatérve a városból, nem azt mondta híveinek: „Voltam Cprim-ben”, hanem félig magyarul, félig szlávul: „Voltam vö Cprim”. Így a magyarság gyakran hallván a város nevének vöcprimes változatát, meg ezt könnyebben is ki tudván ejteni, mint a cprim szót, a Vöcprim, vagy Veszprém nevet vette használatba a város jelölésére.

Kopa seregének megsemmisülése után egy másik. Árpád utód, Ajtony (azonos a föníciai Adoniah személynévvel =

adoni, isteni, szép) próbálkozott ellenállást szervezni, de vállalkozása ugyanazon okból, mint Kopáé kudarcot vallott.

Miután így Sz. István minden számottevő ellenfelének ereje megtörött és a tatosok is örökre elnémultak: a német papok hozzá fogtak a térítéshez. Hogy milyen módon és milyen eszközökkel végezték e munkájukat, azt ismerjük a besenyők vezérének, Tonuzobának (= tana, zoba = a termékenység, vagy bőség háza) sorsából, akit feleségével együtt elevenen temettek elemért nem akarta a keresztségét felvenni.

A keresztyénség terjesztésével és püspökségek alapításával egyidejűleg az új államrend, a hűbériség alapköveinek lerakása is megkezdődött.

A közigazgatásban a kormány az ősvallás elvei szerint meghonosított hetes beosztást megszüntette és a frank birodalmi szervezet mintájára az országot megyékre (Graftschaft) osztotta.

Az ősi törvények hasonlóképpen azonnal eltöröltettek és helyüket egy új törvénygyűjtemény foglalta el, mely Schröfl szerint szözszerinti másolata az akkori bajor törvényeknek és a mainzi zsinat határozatainak. Ez a törvénytámasztás azonban akkor divat volt Nyugat-Európában és mivel minden országban tekintet nélkül a nép ízlésére, szokására, jellemére és gondolkodásmódjára ugyanazon törvények emeltettek érvényre, – amelyek alaphangját a türelmetlenség és kegyetlenség képezte, – felőlük az uralkodók jellemére, vagy lelkületére következtéseket vonni nem lehet.

Vaszari Kolos ezt írja a „Középkor Története” c. tankönyvének N. Károly császárról szóló fejezetében: „A ker. császárság megalapításával a középkorban elvül állítottatott fel, hogy valamint az összes keresztyénségnek feje a pápa, úgy az összes keresztyénségnek világi dolgokban feje a római császár, mely szerint legalább elvileg a ker. fejedelmek nyugaton a császárnak mint megannyi hűbéresei voltak.”

Az említett idézetben az „elvileg” szó a legfontosabb és főleg a legvégzetesebb: mert ez azt jelenti, hogy a hűbéri rend, mint ilyen, sohasem valósult meg teljesen. A velejáró kötelezéseket u. i. senki sem akarta vállalni, de a jogokat mindenki igyekezett kihasználni; ami állandó perlekedést, kül- és belháborukat, tehát meg nem szűnő felfordulást vont maga után. A kötelezettségek alól kibújni és a jogokat érvényesíteni ki-ki olyan mértékben tudta, amilyen erővel és hatalommal rendelkezett és mivel a földművelő nép egyedekre oszolva semmiféle hatalommal sem bírt, nyilvánvaló, hogy az egész rendszer terhét ő viselte és ő szenvedte.

A faj, nemzet és a nemzeti nyelv egyszerre háttérbe szorultak, első és főtényezővé a földterület lett, melyen minden élő-

lény, tehát az ember is csak mint függvény, vagy járulék tekintetű és vele az uralkodó mint legsajátabb tulajdonával rendelkezett.

Hogy Magyarország földének, hűbéri felosztása mikor és mi módon kezdődött, azt pontosan megállapítani nem lehet, mert Szent István korából csak egyházi adománylevelek maradtak fenn és ezek eredetisége is kétséges. A történetírók azt állítják, hogy a Veszprémi püspökség már alapításakor hét falut kapott minden bennelévővel együtt, a veszprémvölgyi apácák pedig kilencet.

A történeti eseményekből, és a latifundiumok mai számából és elhelyezkedéséből azonban minden kétesértékű adat nélkül is láthatjuk, hogy Kopa legyőzése után nemcsak az egyház, hanem Vencellin és társai is rögtön nagykiterjedésű földeket kaptak hűbérül, a rajtuk már megtelepedett – addig szabad magyar fálvak lakosságát pedig jobbágyul és szolgálul. Természetes azonban, hogy az ország ilyen hűbéri felosztása nem Sz. István korában, hanem több évszázad alatt valósult meg teljesen, mert különben az egész nép egyszerre fellázadt volna és a rendszert a németekkel együtt elseperte volna. Azonfelül az évszázadok folyamán nemcsak a királyok, adományoztak birtokokat, hanem a főnemesek és főpapok az erősebb jogán maguk is terjesztették uradalmaikat, amit már Sz. László törvényeinek L. (II. cap. I-13.) cikke is említ és tilt.

A magyarországi új rend sikerének, híre futótűzként terjedt el Németországban és a szegény lovagok úgy tódultak ebbe az Eldordóba, mint 100 évvel később a normannok Nápolyba és Siciliába. A nagy német lovaginvázió romében Péter király joggal fenyegette a magyarokat azzal, hogy még a falusi bírót is németekből fogja kinevezni.

A királyi hatalom biztosítása a keresztyénség terjesztése és a hűbéri birtokrend bevezetése nagy kegyetlenségek között hajtatott végre, amelyek elrendelését az összes történetírók Sz., Istvánnak tulajdonítják. Ezzel ellentétben a Niebelungok Éneke úgy jellemzi a királyt, mint aki nemeslelkű és igazságos ember: aki nagy fájdalmat érez a szerencsétlen áldozatok sorsán, de másrésről annyi szeretettel és gyöngédséggel viseltetik mindent intéző és mozzató felesége iránt, hogy képtelen őt a nagy buzgalomban és szenvedélyében fékezni.

A Niebelung eposz adatait megerősítik 1. az előzmények, amelyekből kiviláglik, hogy az egész lavinát még Géza indította meg, és mikor Sz. István trónralépett, azt többé feltartóztatni nem lehetett, 2. ugyanezt megerősíti Vaszari Kolos; egykori hercegprímás fentebb említett tankönyvében, ahol a Sz. Istvánról szóló fejezetben azt állítja, hogy alkirály maga kérte; Vazul fiait, meneküljenek külföldre, 3. megerősíti Sz. László udvari történetírója, aki Vazul megvakítását Gizella és Péter művének

tartja, 4. megerősítik a Péter uralkodása alatt bekövetkezett, események, amikor Gizella kénytelen volt Péter elől elmene-külni, mert az utóbbi nem tűrte, hogy az özvegy királyné az ő felségjogait csorbítsa.

A Niebelungok Éneke Imre halálát is a németek számlá-jára írja, míg a hagyomány szerint vadászat alkalmával egy vadkan ölte meg a herceget. Tudjuk, hogy Sz. Istvánnak több gyermeke született, akik egymás után mind elhaltak, Imre pe-dig már felnőtt volt, és apja éppen meg akarta koronáztatni, amikor a katasztrófa történt. Ismeretes továbbá, hogy a vadá-szat és vadkan milyen fontos szerepet játszik az árják történe-tében, különösen ott, ahol a felsőbb hatalmak szemében egy ki-válóbb halandó életbenléte nem kívánatos.

A német császár háborúval nem érhetvén el célját, Imré-től sem várhatott hódolást, de remélhetett Pétertől, aki 1026. óta Esztergomban-tartózkodott és a német udvaroncokká, benső barátságot tartott fenn. Péter nem szórakozni, hanem tit-kos nagyratörő tervekkel jött Esztergomba, mert velencei trón-igényéről különben érthetetlen készséggel mondott le; azért inkább hihetünk a N. eposznak, mint a hagyománynak. A vad-kan meséje egyébként itt még nem is eredeti kitalálás, hanem az Ősárja Adonis monda felhasználása. A vadkan bőre alatt Imre herceg, meg Zrínyi Miklós esetében is a „Drang nach Osten” rejtőzött.

A Sz. István ellen elkövetett merénylet tetteseit a Niebe-lungok Éneke szintén az udvarában volt németekben fedezi fel és azt állítja, hogy ezt Péter hiúsította meg. Ezzel, ellentétben az Altaichi Évkönyvek Vazult vádolják a felbujtással. Pauler négy főembernek tulajdonítja a bűnös szándékot. Viszont Vaszari Kolos azt állítja, hogy a merényletet Péter párthívei tervezték, mert vezérük már türelmetlenül várta a király ha-lálát.

Hogy ebben a zűrzavarban eligazodjunk, egy rövid pillan-tást kell vetnünk Sz. István udvarába és környezetébe.

A szentkirály trónraléptekor két német párt küzdött ud-varában az elsőségért: a bajor és a birodalmi, vagy császári párt. A bajor párt nem akart tudni a császár felsőségéről, mert a kebelében volt német nemesek féltek, hogy ha Magyarország olyan kapcsolatba jó a császárral, mint a német fejedelemségek, őket a császár ugyanolyan nehéz adókkal és szolgáltatásokkal fogja terhelni, mint amelyek miatt egy jórészüket, Schröfl sze-rint, előbbi hazáját elhagyta. A császári párt ellenben tekintet nélkül a várható következményekre, a hűbériség szigorú keresz-tülvitelére törekedett. A bajor párthoz tartozott a német ne-

mesek nagy többsége Gizella királynéval az élén: a császári párthoz pedig Pilgrim papsága, – így mint a N. eposzból látható, maga az eposz költője, sőt mint Schröfl állítja, Astrik, a hercegprímás is. A papság pártállását nem befolyásolta az anyagi érdek, mert ő és vagyona minden adótól mentesítve volt.

Géza előtt annakidején bizonyára elhallgatták a német tanácsosok azt az elvet, hogy a koronázás és a „rex” cím mialatt fiának korlátlan hatalmat ad alattvalói élete és vagyona felett, ugyanakkor őt a német császár és a pápa hűbéresévé teszi. Erre az elvre figyelmeztette Konrád császár Sz. Istvánt, mikor a hűségeskü letételére felszólította és utána haddal megtámadta: de ugyanezzel figyelmeztette VIII. Bonifác pápa is III. Endrét, mikor őt a trónról letette és helyére Róbert Károlyt ültette.

Konrád hadüzenetével egyszerre feltáruhtak a király előtt a hűbéri rend összes veszedelmei és – amennyiben még valamit tenni lehetett – ő mindent megtett elhárításukra.

A bajor párt nemeseinek bevonásával, a császár hadainak támadását visszaverte és az ország függetlenségét biztosította. A német papság hatalmának ellen súlyozására szakított a pas.: saui püspökséggel is a prágai püspökségtől szláv papokat kért, amivel a német papságnak az országból való kiszorítását megkezdte. Majd Vazul fiainak életét mentette meg, hogy halála után maradjanak törvényes örökösök és az ország az anarchia útján a német császár ölébe ne hulljon. Végül adományaival biztosította a keleti egyház fennmaradását, hogy utódai annak szervezetét kiépíthessék és a két egyház egyensúlyba hozatván, túlnagy hatalmával egyik se veszélyeztesse az állam békéjét és biztonságát.

Sz. István említett intézkedéseinek célját természetesen megértette Péter, de még inkább megértette az udvari császári párt: azért kétségtelen, hogy titkos megbeszélésein többször volt szó a király eltávolításának szükségességéről. De másrészről éppoly bizonyos, hogy Péter a merényletbe nem egyezhetett addig bele, míg a bajor párt nemeseinek támogatását magának nem biztosította.

A későbbi események azt mutatják, hogy Péter utóbbi terve nem sikerült. A bajor párt Sz. István halála után sem csatlakozott Péterhez, hanem Gizellával együtt Aba Sámuelhez és később Endréhez. A német nemeseket életérdekük most már nem a német császársághoz, hanem a független magyar királysághoz kötötte, ahol óriási birtokaik és az összes főhivatalok élvezése mellett kötelezettségük a semmivel volt egyenlő.

A kérdés ilyen taglalásából látható, hogy itt tulajdonképpen két merénylettervvel állunk szemben: vagyis a N. eposz által említett komoly merényletterv, melyet Péter valóban meg-

hiúsított, – nem azonos azzal, amelyet ő anyjával, továbbá a királynéval és néhány párthívével színpadiasan megrendezett a célból, hogy a törvényes örökösöket, Vazult és fiait örökre eltüntethesse a süllyesztőben.

Tisztán látta ezt a játékot maga a király is, azért kegyelmezett meg a merénylő szerepét játszó embernek és azért tanácsolta a hercegeknek, hogy meneküljenek külföldre.

Végül a Niebelungok Éneke azt is állítja, hogy Gizella királynét Péter vezére ölte meg. Ezt az adatot Albericus világhírnépe is megerősíti, amely forrás közléseit Marczali eredetieknek és becseseknek tartja. De tekintettel Gizellának Sz. István halála után Péterrel történt meghasonlására és a királynénak Péter ellenfeleihez való menekülésére, továbbá Péternek második királyságára, – sok belső és külső körülmény is támogatja a N. Ének állítását, a miért azt hiteles történeti adatnak tekinthetjük. Schröfl ezzel szemben azt mondja, hogy Gizella ura halála után visszament Németországba és Passauban egy női zárda főnöke lett,

*

Schröfl említett munkájában nem alaptalanul állítja, hogy a magyar királynak, Gézának és Sz. Istvánnak több kincse volt, mint Európa többi uralkodóinak együttvéve. Hová tűntek ezek a kincsek?

A N. eposz szerzője bizonyára ezekre a kincsekre céloz, mikor Krimhilda nászajándékának viszontagságos történetéről beszél. Ezen elbeszélésekből azt következtethetjük, hogy a fagyar királyi család kincseit Sz. István halála után Gizella a Dunán Bajorországba akarta menteni, de Péter emberei utolérték a hajót, amikor azt a kísérő személyzet, mielőtt utolsó embere is elesett volna, – megfúrta és elsüllyesztette.

Hatszáz év múlva a nép képzelete ugyanezt a kincssüllyesztést Mária királynéval, II. Lajos özvegyével hozta kapcsolatba, akiről köztudomású, hogy kincsekben nem bővelkedett, tehát nem volt neki mit mentenie.

A Niebelung eposz vizsgálatánál egyszerre feltűnik, hogy szereplő hősei egynek kivételével valamennyien megöletnek: ez egy kivételes személy, pedig éppen az a Dietrich – Péter, akiről mindenki tudja, hogy a történeti valóság szerint nemcsak elpusztult a küzdelemben, de előzőleg szemei is kiszúratlak. Aki az eposz cselekményének háttérét és a szerző célját nem ismeri, az könnyen azt várhatná, hogy Hagennel együtt Dietrich, a második nagy öldöklő is amazéhoz hasonlóan vegye el büntetését. Mely ok rejlik az író kegyelme mögött?

Szerző bizonyára ismerte Péter bukásának körülményeit, de ő a magyar királyban nem a niebelungok vérengző hordájának egyik tagját látta, hanem a német nemzet egyik legnagyobb hőseit, aki Magyarországot a német császár kezére játszotta. Az eposz főszemélye, központja és a végzet igazi eszköze tehát nem Krimhilda, mint első tekintetre látszik, hanem Péter, a magyar király. A német nemzeti érdek, a hűbériség, a nyugati keresztyénség és főleg a passauai, papság pártfogójához a költői igazságszolgáltatás törvényei szerint nem érhet fel a pogány magyar bosszúálló keze. A költő tehát nem vehet tudomást Péter megvakításáról, sem haláláról, sőt ellenkezőleg: ha már koronáját, országát és hadseregét, nem bírja neki visszavarázsolni, megnyitja előtte az örök élet, a Wallhalla kapuját, ahol ezután a német nemzet többi hőseivel együtt Wothán asztalánál fogja a „Meth”-et szürcsölgetni.

A N. eposz egész berendezésében és kidolgozásában, kétségtelenül van két, német és általában árja szempontból érhetően és szokatlan jelenség. Az egyik az, hogy a költemény főhőse nem emelkedik ki és nem lép úgy előtérbe, mint a költészet szabályai szerint kellene: más szóval az eposz egész szerkezete nem egy, hanem két főoszlop az erkölcsi dualizmusra van építve. A második pedig az, hogy ebben az erkölcsi dualizmusban a gonosz szerepét egy nő, mégpedig egy királyné játssza.

A jó és rossz harca természetesen főelemét képezi minden eposznak, de a rossz megszemélyesítője rendszeresen már eleve alsóbbrendű, ellenszenves egyén és szinte kivétel nélkül férfi, Egyetlen női démon van csupán az árják költészetben; Heléna, de az ő személye sincs beleszöve az Iliásba; Göthe pedig utólag még ennek ellenére is fel akarja őt menteni a Faustban, amennyiben felelősségét a férfiakra hárítja, akiknek eszét a női szépség kitéríti a rendes kerékvágásból.

Ez a két nagy szabálytalanság azonban azonnal törvényszerűséggé válik, mihelyt a N. eposzt a magyar nemzeti eposzszal, a Vasorrú Bábával állítjuk, párhuzamba.

Péter király lángeszű német dalnoka nemcsak a külalakot, hanem művének lényegét és legbensőbb szabályait is a magyar őskultúrából tanulta.

A tatosok kiirtásával az Elő-Ázsiából hozott magyar tudomány és műveltség gyökerei elvágattak, ennél fogva az egész ősmagyar kultúra hervadni és pusztulni kezdett. Tanító nem lévén, az ifjúság többé nem tanulhatta a magyar írást. Egyik, vagy másik családban az apa megtanította ugyan fiait a régi

írásjelekre, de mivel az ősi könyvtár elpusztult és a nyilvános életben a régi írást használni nem lehetett, néhány évszázad alatt annak még emlékezete is megszűnt és csak a Dietrichstein-féle meg a többi leletekben került ismét napvilágra.

A nyugati keresztényiség képtelen volt az ősmagyar kultúra helyére azonnal valami hasonlót, vagy megközelítőt állítani. A középkori egyházi latin kultúra önmagában is nagyon szűk szemhatárok között szorongott és még ennek az áldásaiban is csak kevesek részesülhettek, mivel nemcsak a papok, de még a püspökök nagy része sem tudott írni-olvasni. Sz. István minden tíz falu számára rendelt ugyan egy-egy papot, de mikor tudták ezt a rendeletet végrehajtani: és mikor végrehajtották, milyen kultúrát tudott az a papság terjeszteni, amely nagy hányadában analfabéta volt és még hozzá hívei nyelvét sem értette?!

Az új rend természetesen a magyar nyelvre is rányomta a maga bélyegét. A főnév- és igeragok, továbbá az igekötők és kötőszók gazdagsága, végül az igeképzők eredetisége és fejlettsége feltűnően mutatja, hogy a magyar nyelv a honfoglaláskor már sokezer éves fejlődésre tekinthetett vissza és főnevekben is nagy bőséggel rendelkezett. De a tátosok megöletésével, az írott emlékek és az ősi intézmények elpusztításával örökre elnémulniak a magyar tudományos szavak és kifejezések, A régi vallás szavait az új, amennyire tehette, nem vette át, hanem eltekintve a mindent uraló latin nyelvtől, ahol a nép nyelvén is kellett valamit mondania, ott új szavakat hozott forgalomba. Így lett pl. a régi „tót” papa, majd pap szóra változtatva.

Az államérettel és törvénykezéssel összenőtt szavakat is kiszorította a latin nyelv, vagy az új rend más értelmet adott nekik: így a magyar nép közvetlen parancsolójává a német főnemes tétetvén, az „úr” szót most már erre alkalmazta, az „uradalom” szót pedig arra a birtoktestre, amelyen ő mint jobbágy dolgozott: míg a régi „úr” a papok által Nagy Károly nevéből alakított „kerál”, az urodalom pedig „státus” nevet kapott, melyet utóbb a nyelvújítók „állam”-ra fordítottak.

Az egyházi tisztviselők valamennyien szlávok lévén, eleinte nem értették a nép nyelvét és azt tökéletesen nem is tanulták! meg soha: azért a néppel érintkezve rendszeren sok szláv szót vegyítettek beszédükbe, amelyeket a nép bizonyos gúnnyal és humorral utánzott, de utoljára észrevétlenül, vagy akaratlanul mégis átvett. Több közkeletű szláv szó ilymódon jutott nyelvünkbe, nem pedig azért, mintha e fogalmakra a magyar nyelvnek nem lettek volna szavai, vagy a magyar nép az alacsonyabb műveltségű szlávoktól vett volna át kultúrát; amint ezt a szlávok és velük együtt sok tájékozatlan magyar tudós is állítják.

Nem a szláv népekkel való érintkezésnek, hanem a szláv papok említett hatásának következménye nyelvünk ellágyulása is. A honfoglalás korában u. i. a magyar nyelvben még gy, ty, ny, ly hangok nem voltak: ezek az említett papok eltorzított magyar beszédének hatása alatt alakultak a g, t, n és l, hangokból.

A „halotti beszédet és könyörgést” nem helyes úgy feltüntetni, mint a magyar nyelv 11-ik századbéli formáját: így csak az akkori szláv papok beszéltek magyarul, valamint még ma is vannak papok, – én magam is ismerek párat – akik így beszélnek.

A magyar nyelv a honfoglalás óta, – sőt ha a sémita nyelvek magyar szavait figyelembe vesszük, – 4-5 ezer esztendő óta, eltekintve az említett lágyulástól, lényeges-változást nem szenvedett. Idegen szókat vett ugyan át állandóan, amint ugyanezt minden nyelv teszi, de adott is át bőven a Perzsa-öböltől és Egyiptomtól az Urálon át az Atlanti tengerig talán valamennyi népnek. Azért téves beállítás és kultúránk csúf le kicsinylése nyelvünk minden szavára az idegen származás bélyegét rásütni akarni. Sohasem szabad szem elől tévesztenünk, hogy a turáni nyelvek mongol és árja elemből vannak összetéve, amiért a legtöbb ilyen vitás szó az eredeti összeolvadásból származott, tehát ősmagyar, illetőleg ősturáni szó. Így pl. a pénz, tréfa, csíp, hord és ráz szavaink valóban azonosak az angol pence, trifle, chip, hoard és jár (dzsár) szavakkal: de nyilvánvaló, hogy nem az angoloktól kölcsönöztük, hanem mi is, ő is az ősarja nyelvből örököltük őket.

A nyelvészeknek különösen óvakodniuk kell attól az eddigi szokásuktól, hogy a szláv nyelvekben is megtalálható magyar szavakra egyszerűen ráfogják a szláv származást. Itt a történeti tény az, hogy a szlávok sokkal inkább álltak a magyar kultúra befolyása alatt, mint megfordítva és ők nem kevesebb szót, vettek át a magyaroktól, mint ezek tőlük. Ennek a kérdésnek az eldöntésére különben találunk egy biztos mértéket: - Ha egy szláveredetűnek látszó magyar szótó megtalálható a többi árja nyelvekben is, akkor nincs kizárva a szlávoktól való átvétel lehetősége: ha azonban az ilyen szótó a többi árja nyelvekben nincs meg, akkor bizonyos, hogy azt a szlávok a, magyaroktól kölcsönözték.

Nem mulaszthatom itt el felhozni Pest, Pécs és Bécs városok neveinek eddigi származtatását sem. E nagy, fontos földrajzi és politikai központok megérdemlik, hogy mélyebben vizsgálódjunk eredetük körül. Az említett városoknak, semmi köztük sem lehet álmagyar részről felületesen kiszelt, de a szlávok által annál nagyobb készséggel és diadallal nyugtázott pet crkva (öt templom) és pecs (kemence) szavakhoz.

Pécs nem származhatott a pet crkvából, mert a város már régen fennállt és neve is meg volt, amikor Sz. István adományaiból öt keleti és nyugati ker. templom épült benne. Pest és Bécs pedig nem vehette nevét a szláv kemencetői először is azért, mert szláv kemencék ezeken a helyeken sohasem lehetek. Az északi szlávok főledele u. i. nem a kenyér, hanem a köleskása és a tökmag: a déli szlávok pedig sütnek ugyan egy kruhának nevezett tésztafélét, de ezt igen nagy jóakarattal lehet csak kenyérnek nevezni és sütéséhez egyáltalában nincs szükség kemencére, mert laska, vagy palacsinta alakkal bírván, a szabad tűzhelyen is megsül, ha a paraszt földre kotorják. Igazi kenyérevő né f Európában csak a magyar és egyedül ő volt az ezer évvel ezelőtt is. Igazi kenyeret csak a magyar aszszony tud sütni ma is, és csak ő fejleszthette ezt a készítményt ötezeréves gyakorlat által művészi tökélyre. Ép így kemencét is csak a magyar ember tud rakni bárhol, szinte pillanatok alatt sárból, miként házát.

De feltéve, hogy mégis volt valamilyen kemence a mai Pest és Bécs területén, elképzelhető-e, hogy a magyarok, akik már akkor ötezer év óta ismerték a kenyérsütést, egy kemence láttára annyira elcsodálkoztak volna, hogy e fontos helyek nevében ezt a csodálkozásukat örökítették volna meg?

Mind a mai Bécs, mind a mai Pest helyén nem szláv kemencék, hanem római városok voltak, amelyek közül az előbbi város latin nevet a mai napig megtartotta. De a honfoglaló magyarok, mint erre számos bizonyítékot találunk, nem törődtek a megszállt községek régi neveivel, tehát e hároméval sem, hanem látván nagy fontosságukat, mind a hármat szíriai szent városoknak, Becsének a nevével nevezték el. E nevek, tehát nem egyebek, mint a becse szó elferdítései.

Mint fentebb kifejtettem, a magyar nemzet a honfoglalás előtt már több ezer évvel testben, vérmérsékletben, gondolkodásban és ízlésben teljesen egységessé fejlődött és alakult faj volt. Ezen az egységen semmit sem változtatott az, hogy itt, e hazában némi idegen elemmel találkozott, mert az idegenek a határok peremeire húzódtak és a magyarokkal össze nem vegyültek. A hűbéri rend megszervezése után azonban megkezdődött az idegen népek bevándorlása, mégpedig nemcsak az ország, széleire, hanem a belsejébe is. A bevándorlás oka az volt, hogy a magyar ember sehogy sem akart a jobbágy, sorsba beletörödni és bár nyíltan nem tudott attól szabadulni, de passzív resistenciával és mindenféle fuffanggal igyekezett helyzetén könnyíteni és a földesúr életét megkeseríteni. A földesurak megunták az állandó küzdelmet és szláv, német, meg oláh job-

bágyokat csaltak a szomszéd országokból birtokaikra, akiket vagy a magyarok mellé telepítettek, vagy az utóbbiakat kiűzván falvaikból, házaikat a jövevényeknek adták. Az így elűzött magyarok más, jobbszívú uraságokhoz költöztek és faji tisztaságukat megőrizték. Ép így megőrizték fajiságukat azoknak a falvaknak a lakói is, amelyek mellé idegenfajú falvakat telepítettek. Fényes példáját látjuk ennek Magyar-Barnag és Német-Barnag, Magyar-Szentkirály és Német-Szentkirály, stb. történetében, ahol száz év alatt sem fordult elő egyszer, hogy magyar ember az Idegenekkel összeházasodott volna.

De hogy a hűbérurak hogyan igyekeztek az ország nemzeti egységét megbontani, azt szemlélhetjük Korjatovics Tódor litván herceg példájában, akinek Flóbert Károly 1339-ben Munkácsot és az egész északkeleti határvidéket hűbérül adományozta. Ez az úr telepítette be a ruténeket, de nem azért ám, mintha e terület lakatlan lett volna, hanem azért, hogy alázatos és engedelmes jobbágyokat lásson óriási Birtokain. Számos község van ezen a területen, amelyekről meg lehet állapítani, hogy ősmagyar települések voltak, de ma már nyoma, sincs bennük a magyar elemnek. Az az bocsánat! A nyom megvan, mert mindenfelé magyar nevekkkel és magyaros arcú, meg testalkatú emberekkel találkozunk, akik azonban egy szót sem tudnak magyarul, sőt tiltakoznak is az ellen, hogy magyaroknak tartsák őket. Hogyan jött létre ez a keveredés?

A falvaikból távozásra szólított magyarok nem mindnyájan hagyták el otthonukat, sokan ott maradtak, alkalmazkodtak az új helyzethez és a nagyobb számú, idegen elembe kényszerűségből beleolvadtak. Ugyanez az eset történt azonban nemcsak a rutén földön, hanem az ország minden nemzetiségű vidékén.

Azért kétségtelen, hogy a magyar falvak lakóinak összessége a mai napig megőrizte faji ősiségét és tisztaságát, ellenben Magyarország összes nemzetiségi falvaiban kialakult egy vegyes faj, mely már sem szlováknak, sem románnak, sem germának nem mondható, mivel erős magyar elem van vérében és jellemében.

Ez az új faj ez idő szerint még nyugtalankodik, nem találja helyét és hol ide, hol oda tartozónak gondolja magát: de utoljára mégis csak a tízezer év óta kiforrott és teljesen államéletre nevelődött magyar faj kebelén fog nyugalmat és egyensúlyt találni, ami eddig is csak azért nem következett be, mert nem volt magyar nemzeti görögkeleti egyház, mely a beszivárgókat fogadta és a nemzetiségi egyházszervezetek kialakulását megakadályozta volna.

A pogány magyarságnak nélkülözhetetlen kultúrtényezője volt a vándor dalosok testülete. Ez az intézmény az előázsiai népeknél volt nagyobb mértékben kifejlődve, de ugyanezt az európai népeknél, így a germánoknál is megtaláljuk. A vándor dalost a zsidók „nabi”-nak nevezték és mint a bibliából tudjuk, ők e testület kiképzésére iskolákat állítottak fel. A dalosok, miként a zsidóknál, a magyaroknál is a tatos, vagy, papi kaszthoz tartoztak, rendszeres kiképzésben részesültek és állami, meg egyházi irányítás alatt álltak.

A dalos ellátva a megfelelő mihez tartási parancsokkal, kiindult a központból meghatározott útiterv szerint és a számára kijelölt falvak bírónak, vagy tartósainak házaiban, – nyáron természetesen a szabadban szólt a néphez. Előadásának tárgyai voltak: az újabb királyi törvények és rendeletek-, a király és főemberek családi és személyi eseményei-, a népelet különösebb újságai-, a természeti csapások, árvíz, tűzvész, ragályok-, végül a külföldi események ismertetése.

Az elmaradhatatlan lakoma alatt, poharazgatás közben, vagy inkább a kancsó, csutora körforgása mellett a dalos elregélte a nemzet történetének egy-egy dicsőséges, vagy szomorú eseményét, azután a vallásos eposzból, az „Élő Való”-ból valamelyik manó tetteit, – a föníciai vallás felvétele után pedig ez utóbbi helyett a „Vasorrú Bába” egy-egy újabb meséjét, végül, mikor a jókedv már magasra lendült, az ifjúság számára eldalolta az új nótát, melyet azután a társaság, meg nem unva kivilágos kivirradtig újrázott.

A dalos azonban ezzel még korántsem végezte be feladatát. Ő u. i. nemcsak közölte, de kereste és gyűjtötte is a, f. új. híreket, amellet tanulmányozta a nép hangulatát, sőt királyválasztás és kül-, vagy belháborúk idején igyekezett azt megbízói érdekei szerint irányítana is.

Nyilvánvaló ebből, hogy a nemzet életére és gondolkodásának irányítására a legnagyobb befolyást a vándor dalosok gyakorolták: azért érhető, hogy Sz. István mindenható miniszterének, Gunternek első intézkedése a pogány dalosok működésének eltiltása volt. Hogy azonban ezt az intézményt valamivel pótolja, helyettesítse és azt a keresztyénség javára felhasználja, keresztyén dalosok toborzását rendelte el és azok irányításával az esztergomi Sz.-Lázár rendet bízta meg.

A ker. német papság a magyar népdal dalolását tűrte, de a szláv papok Í. Béla uralkodása alatt ennek az eltiltását is ki- eszközölték, anélkül azonban, hogy ezt a törvényt végrehajtani képesek lettek volna.

A Sz. Lázár rend a maga dalnokait eleinte szlávok közül toborozta s kizárólag a Mária kultusz népszerűsítésére és a szentek életének, a legendáknak ismertetésére használta fel. A

szláv dalnokok korszakából maradt a „Königsberg! Töredék” neve alatt ismert Mária-ének, jóval később a magyar korból (1508) pedig Vásárhelyi András éneke Szűz Máriához. Sz. Lázár dalnokait a magyar nép Schröfl szerint gúnyval fogadta.

Géza trónraléptétől kezdve a lázárista dalnokoktól függetlenül egy másik, világi és teljesen német dalnoki kar is özönlött az országba, amelynek tagjai a királyi és német főnemesi udvarokban telepedtek meg, ahol a Krimhild mondák mellett németországi minta szerint a vendéglátó gazdának és őseinek vitézi öldökléseit és erényeit dicsőítették olyan ízléstelen túlzással, hogy azt maga Anonymus is megsokalta. E dalnokok közül a wartburgi dalnokversenyből ismert Klinsor európai hírnévre tett szert.

A német dalnokok működéséből a magyar kultúrára nyereség nem származott.

A magyar nép a dalost, dalnokot, vagy lantost és hegedőst nem ezeken a neveken ismerte, amelyek mind a német „Sänger” fordításai, hanem a „karabonc” néven.

Láttuk előbb a karakán kifejezésben, hogy a „kara” szó ősmagyar nyelven nem „feketét”, hanem „bátrat”, „erélyest” és „kedvest” jelentett. Ugyanezen jelentéssel került etrusk közvetítéssel a latin nyelvbe is, amit bizonyít az a tény, hogy a többi ósárja nyelv ezt a szót nem ismeri. „Bonc” alatt viszont az ősmagyarok a fiatal és alsóbbrendő tátost értették. A kara, jelző tehát a bonc szó előtt azt bizonyítja, hogy a nép a tátos kasztnak ezt az osztályát kedvelte, ami olyan természetes, mint az, hogy a nép ma az újságot, vagy a rádiót kedveli.

Közismert tény továbbá, hogy a rk. egyház pap jelöltjeit felszentelés előtt a „diakon” címmel ajándékozta meg. Mikor tehát a Sz. Lázár rend hivatásos dalnok testületet szervezett, annak tagjait nem szentelte mindjárt papokká, hanem az egyházi jelleg feltüntetéséül kinevezte őket diakonokká.'

Az egyházi dalnok e szerint, mint diakon mutatkozott be a népnek, amely viszont e címhez hozzáfűzte a régi „karabonc” nevet, így jött létre a „karaboncos diák”, vagy „garabonciás diák” kifejezés, mely a népmesékben még ma is nagy szerepet játszik, de eredeti értelme és jelentése már feledésbe merült.

Gunter kancellár Astrik sugallatára megölette a karaboncot, de a karabonc 500 év múlva új életre kelt a legátusban, akitől a nép elvárja ma is, hogy a templomban szép beszédet mondjon, de utána az esti mulatságon ne szenteskedjék, hanem egyék, igyék,” daloljon, táncoljon, a leányokat szórakoztassa, a férfiaknak pedig kacagtató adomákat és diákcsalafintaságokat adjon elő.

Mint fentebb láttuk, Géza uralkodásáig az egész nemzet állandó katonai kiképzésben részesült és minden falu lakossága be volt osztva egy-egy ezred és egy-egy tömén kötelékébe. Akkor a magyar volt Európa első kultúrnépe, tehát neki volt leg-tökéletesebb honvédelmi szervezete, amely két jelenség többnyire együtt jár és elválaszthatatlan egymástól.

A hűbériség a magyar kultúrával együtt tönkre tette a magyar honvédelmet is és a pogányság felett aratott diadala után első feladatának tekintette, hogy a magyar népet, főképpen annak jobbágyságra kárhozott részét lefegyverezze. Sz. István, majd később Nagy Lajos és Mátyás igyekeztek ugyan a hűbériséggel összeférő új haderőszervezetet teremteni, de ilyenemű alkotásaik velük együtt a sírba szálltak, rendeleteik teljesen soha végre nem hajtottak: mert a tatosok után nem alakult ki egy őket helyettesíteni képes tanítói osztály, mely a szervezést és kiképzést végezhetné volna: továbbá mert a tudomány, ipar, utak, földművelés és lótenyésztés elhanyagolása mellett tökéletes hadi szervezetet létrehozni nem is lehetett.

Mikor a nemesség legnagyobb számmal bírt, akkor is alig volt nagyobb az ország lakosságának egyhuszad részénél, – pontosan 5 egész és 6 tized százalék. (Lásd Thirring Gusztáv: Magyarország Népeisége II. József Korában.) Tehát már ebből az okból is lehetetlen volt egy, az ország igazi erejét képviselő és feltüntető hadsereget kiállítani. Nagy veszélyek idején megkísérelték, hogy a jobbágyság egy részét belevonják a honvédelem keretébe, de ettől az utolsó eszköztől a főnemesek húzódoztak, mert félték, hogy így jobbágaik egy részét elvesztik, vagy a felfegyverzetek esetleg ellenük láznak, ami 1514-ben be is következett.

Az a rengeteg megalázás és néppusztítás, amely a magyar nemzetet a tatár, török és német inváziók folyamán érte, mind – a hűbériséggel járó néphadsereg hiányának következménye volt és amikor gr. Széchenyi István általános katonai kötelezettséget javasolt, ugyanakkor természetesnek és elengedhetetlennek tartotta a jobbágyság felszabadítását és minden földművesnek szabad földbirtokkal való megajándékozását.

A magyar néphadsereg ötezer esztendő története Géza vezér uralkodása kezdetén megszakadt és egy majdnem ezer évi szünet és kiesés után csak a Levente-intézmény megalapításával folytatódott újból.

A hűbéri rendszerrel együttjáró általános hanyatlás alól természetesen a földművelés, állattenyésztés, sőt a közerkölciség sem lehetett kivétel. A magyar nemzet, amely Turántól Szián, a Kaukázuson és az Urálon át a mai hazáig sok küzdelmen és viszontagságon ment keresztül, a zend vallás és az ősi

birtokrend mellett mindig jólétben és bőségben élt: csak itt”a tejjel-mézzel folyó Kánaán földén kellett neki nélkülöznie, sőt sokszor az éhhalállal küzdenie. A földművelés állattenyésztés és közerkölcsiség eme hanyatlásának megértésére gr. zéchenyi István a következőket írja:

„A magyar ember gazdának jobb az ország bármely nemzetiségénél, de szolgának sokkal rosszabb.”

„A magyar szolga iparkodása úgy viszonylik a magyar gazdáéhoz, mint egy a négyhez.”

„Az ország tízmillió lakosa közül kilencmillió nem bírhat saját ingatlant, azért a haza úgy munkáltatik, mintha idegen föld volna, mert szinte senki sem a magáét munkálja, hanem a másét.”

„A parasztlovak javulását hasztalan várjuk, mert a jobbágy nem táplálhatja jól lovát, mikor maga is rosszul táplálkozik: és azt sem kívánhatjuk tőle, hogy kímélje, mivel a kisbíró-tól felfelé bárki parancsára köteles még csikó korában csigázó munkába fogni.”

A szegénységből aljasodás származik.”

Már a harmadik fejezet elején említettem, hogy a magyar nemzet palesztinai különítményeinek egyik csoportja a szíriai pogányság átvételekor a finnek „példájára hű maradt a zend valláshoz és ezt a mai hazába is átmentette, A helynevek vizsgálata és összehasonlítása arra enged következtetni, hogy ez a csoport eredetileg a Karmel hegy aljában elterülő Akkói lapályon lakott, amelyen egy Belye nevű folyó fut keresztül.

E három helynév mindegyike a zend vallással áll összefüggésben, amelyek közül Karmel jelenti az Élő kertjét, Akkó-Ukkó manó városát, Belye pedig azonos Beliállal, Arimán főnőcsei nevével.

A becseiek elvonulásakor ez a csoport is hozzájuk csatlakozott és ettől fogva mindvégig a magyar törzs kötelékében élt, de vele össze sohasem vegyült. Az urali hazában nyilván a Béla folyó partján, Ufa (Ófa) város körül helyezkedett el, mert a „fa” végzetű helynevek ma is főként e csoport telephelyén találhatók.

Ezt az akkói, vagy bélyei csoportot a nemzet egyeteme Ormánságnak, helyesen arimánságnak nevezte; amely elnevezés arra mutat, hogy a hosszú évezredek folyamán a perzsa anyageyháztól való földrajzi elszakadás- és hatóságainak hitszegése következtében e nép figyelme mindjobban a „Gonosz” felé fordult és kultusza az Arimántól való félelemhez és az annak kiengesztelésére irányuló törekvéshez alkalmazkodott! Ez a jelenség nem áll egyedül a vallások történetében, mert – hogy

messze ne menjünk – az oláh nép keresztyénsége is tiszta ördögűzés és ördögtől való félelem.

Az ormánság (a nyelvészek szerint a. m. erdőség) a mai hazában a Dráva folyó két partján telepedett el és akkori vezére minden valószínűség szerint Varasa d volt. (Lásd a Varasad nevet Firduzi Sahnaméjában!) A tátosok a közigazgatás, bíráskodás és honvédelem, révén reája is kiterjesztették hatalmukat, de vallását – bizonyára a beceseikkel még Siriában kötött egység értelmében nem érintették.

A keresztyénséget terjesztő német főnemesek és szláv papok természetesen hatványozott buzgalommal láttak ennek a vallásához görcsösen ragaszkodó népcsoportnak a megtérítéséhez, amely buzgalom következtében az ormánság nagyobb része Szerbiába menekült, kisebb része azonban helyén maradt, nagy” vonakodás után külsőleg felvette a keresztyénséget, de hogy addig is, meg azután is mennyit szenvedett, azt mutatja ma is a baranyai birtokmegosztás és ennek a népnek lelki kimerültsége, minden áron öngyilkosságra való törekvése.

A szerbiai magyarság nyomát megtaláljuk a szerb nyelv magyareredetű szavaiban: mint szállás és város; a helynevekben: mint Sabác, Macs va, Loznica, Zsepce, Bród, Rácsa, Doboj; de ami »ezeknél is fontosabb, Szerbiában minden más szláv néptől eltérően, nincs nagybirtok, nincs főúri osztály, a szeiu nép nem vakhítú és a férfi jellemet, valamint a női erkölcsöt rendkívül becsüli és védi. Ezek az állapotok és tulajdonságok minden írott okmánynál meggyőzőbben bizonyítják a zend vallású magyarság beolvadását és hatását.

Ne fáradozzék tehát senki a honfoglaláskori pogányság visszaállításán. Ez a vallás kétezeréves kényszer alatt sem, tudott a magyar nép lelkébe hatolni. Ez a vallás csak a tátosok vallása volt és a tátosokkal együtt meghalt végérvényesen anélkül, hogy temetésén bárki egyetlen könnyet is ejtett volna. Háromezer esztendő minden rábeszélésén, csábításán és üldözésén át a magyar nép lelkét még mindig a zend vallás uralja. Ez mutatkozik minden szomszéd néptől különböző – aránylag tiszta családi életében, a sors csapásaival szemben tanúsított nyugalomban, a földhöz és földműveléshez való ragaszkodásában, végül a háziállatnak, a jószágoknak gyengéd szeretetében és a vele szemben tanúsított benső, szinte baráti bánásmódban.

Mikor a magyar nép figyelme először a keleti keresztyénség felé fordult, abban egy olyan zend vallást remélte viszontlátni, amely a zendavestában ígért szabadító (Szánk vagy Szaosiank) megjelenésével már minden emberi gyarlóságtól és tökéletlenségtől megtisztult: ami azt jelenti, hogy Jézus hami-

sítatlan tanítása a magyar nemzet negyedik és utolsó ősvallása. Azért ha mai tátosaink a magyar államot hatalmassá, a magyar népet és az egész emberiséget pedig boldoggá akarják varázsolni, akkor a zend vallás jézusi új formáját hozzák elő és ha lehet, a fennálló vallási szervezetek keretei között tegyék a mai kor élő törvényévé.

De ne gondolják ám, hogy ez a feladat olyan egyszerű és veszélytelen, mint az ökörsütés, áldomásívás, szakálnövesztés és egyéb hasonló hókusz-pókusz. Munka, küzdelem, szenvedés, vér és halál a kulcsa annak a zárnak, amely mögött Zarathustra és Jézus igazságai várják a feltámadást.

Hogy pedig ezek az elvek és igazságok mi módon rejtettek el az emberek szemei elől, azt zárszóul elmondom a következőkben:

*

Mikor az angyal a nagy követ elmozdította a sír szájától, utána pedig a koporsót felnyitotta, az Isten Fia kilépett belőle és azonnal alászállt a poklokra, hogy a pogány világ jó lelkeit onnan kiszabadítsa. Közben azonban Arimán manóival együtt megjelent a sírnál és rémülve látta, hogy a feltámadt. Jézus személye felett többé hatalma nincs. De a következő pillanatban kárörömré torzult ábrázata, mert észrevette, hogy a szeretet, testvériség és igazság – Jézus fő elvei – még ott a sírban vannak. Nosza, rögtön rájuk vetette magát és készített három egymásba illeszthető koporsót, melyekbe az egész gyűjteményt bezáratta.

A manók azonban a három koporsót nem a szokásos aranyból, ezüstből és vasból, hanem más, ismeretlen ercekből olvasztották, melyeket a pokol fenekén kapartak össze és mindegyik koporsóra ráírták azoknak a fémeknek a neveit, amelyekből egyik-egyik készült.

Az első, egyúttal belső koporsón írva találjuk a következő szavakat: zsidó klerikalizmus, görög okoskodás, római pogány-ság, egyiptomi mysterium.

A második és középső koporsón: vakhit, babona, hűbériség, nagybirtok, hitbizomány, jobbagység, szolgaság, kiváltság, kasztrendszer, ököljog, címek és rangok.

A harmadikon és külsőn: aranyvaluta, szabadkőművesség, imperializmus, kartel, mammut jövedelem, tömegnyomor, állás-halmozás, munkanélküliség, a földművelés és minden testi munka lenézése, a közterheknek a kicsinyek és gyengék vállaira való helyezése, a nőnek a családi élet kötelességei alól való felmentése és segítőtárs helyett a férfi vetélytársává való nevelése, egyke.

Miután a manók a külső koporsót is lezárták, Arimán visszazagurította helyére a nagy követ és vigyorogva eltávozott.